

TARTALOM

VÁLASZTÁSOK – MAGYAR VOKSOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	5
RÁKÓCZI KRISZTIÁN: VÁLASZTÁSOK SZLOVÁKIÁBAN – A RENDSZERELLENES PÁRTOK ELŐRETÖRÉSE ÉS A MAGYAR SZAVAZÓK TÁVOLMARADÁSA	7
HARRACH GÁBOR: ETNICITÁS ÉS PÁRTPREFERENCIA A FELVIDÉKEN – KIK ALKOTJÁK AZ MKP ÉS A MOST–HÍD SZAVAZÓTÁBORÁT?	29
HORVÁTH LÁSZLÓ: PARLAMENTI, TARTOMÁNYI ÉS HELYI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN – MEGŐRIZTE BEFOLYÁSÁT A VAJDASÁGI MAGYARSÁG	53
ILLYÉS GERGELY: HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK ROMÁNIÁBAN – MIRE ELÉG A BALOLDAL GYŐZELME?	77
DARCSI KAROLINA: HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK UKRAJNÁBAN – MEGERŐSÖDÉST HOZOTT A MAGYAR PÁRTOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE KÁRPÁTALJÁN	105
RESUME	117
SZÁMUNK SZERZŐI	120

VÁLASZTÁSOK – MAGYAR VOKSOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

A külhoni magyarság megmaradása és gyarapodása szempontjából elengedhetetlen, hogy pártjaik a különböző szintű választásokon sikeresen szerepeljenek, erősítve ezzel a magyarság érdekérvényesítő képességét. A Nemzetpolitikai Kutatóintézet ezért megalakulása óta kiemelt figyelemmel kíséri a szomszédos országokban zajló szavazásokat. A törvényhozási, regionális, helyi önkormányzati és európai parlamenti választásokat követően az eredményeket és azok várható következményeit szakértők segítségével járjuk körül konferenciáinkon, valamint ezekről tanulmányok formájában is beszámolunk a téma iránt érdeklődő közönségnek. 2012 és 2015 között a választásokat követő belpolitikai helyzetet, valamint az etnikai pártok szereplését a *Kisebbségkutatás* c. folyóiratban megjelent tanulmányokban mutattuk be, ennek hagyományát most a *Kisebbségi Szemlében* kívánjuk folytatni.

Folyóiratunk jelen számában a szlovákiai parlamenti választásokat, a vajdasági törvényhozási, tartományi és helyi önkormányzati voksolásokat, továbbá a romániai és az ukrainai helyhatósági választásokat mutatjuk be.

Rákóczi Krisztián

szerkesztő

RÁKÓCZI KRISZTIÁN

VÁLASZTÁSOK SZLOVÁKIÁBAN – A RENDSZERELLENES PÁRTOK ELŐRETÖRÉSE ÉS A MAGYAR SZAVAZÓK TÁVOLMARADÁSA

2016. március 5-én tartották az önálló Szlovákia történetének hetedik törvényhozási választását, melyen összesen 23 pártlistára szavazhattak a szlovák állampolgárok. Nyolc tömörülésnek – közülük három párt újonc a törvényhozásban – sikerült átlépnie az 5%-os parlamenti küszöböt, földrengésszerű változásokat generálva ezzel az egyébként is sokszínű, ciklusról-ciklusra sokat változó szlovákiai pártpalettán. Az induló tömörülések közül 13 párt még a voksok 1%-át sem tudta megszerezni, két párt – a Kereszténydemokrata Mozgalom (KDH) és a Magyar Közösség Pártja (MKP) – pedig összesen közel kétszázötvenezer szavazatot szerezve maradt a parlamenti küszöb alatt, hozzájárulva ezzel a tradicionális pártok gyenge szerepléséhez.

Mit mutattak a közvélemény-kutatások?

A választásokat megelőzően nem az volt az alapvető kérdés, hogy a 2012 és 2016 között kényelmes parlamenti többség birtokában egyedül kormányzó Irány–Szociáldemokrácia (Smer–SD), illetve annak vezetője, Robert Fico miniszterelnök alakíthat-e március 5. után újra kormányt, hanem az, hogy erre mely pártok bevonásával kerül sor. A különböző közvélemény-kutatások a Smer–SD-nek a választásokat megelőző hónapokban folyamatosan csökkenő, de 30%-ot bőven meghaladó támogatottságot prognosztizáltak, ami alapján úgy tűnt, a Smernek elég lesz egyetlen párt megnyerése ahhoz, hogy a harmadik Fico-kormány is megalakulhasson. Mivel a jobboldali pártok előzetesen kizárták a Smerrel való együttműködést, így valószínűnek tűnt, hogy a parlamentbe négy év kihagyás után nagy eséllyel visszakérülő Szlovák Nemzeti Párt (SNS) lesz az, aki a legkönnyebben igent mond a kormányfőnek. A választások éjszakáján azonban már az exit poll eredmények megmutatták, hogy nem az előzetes forgatókönyv fog megvalósulni.

A három legtekintélyesebb szlovákiai közvélemény-kutató intézet, a Focus, az MVK és a Polis Slovakia két legutolsó, a választások előtt még nyilvánosságra hozott felmérését, valamint a Markíza kereskedelmi televízió megrendelésére a Focus által végzett exit poll

eredményeit, illetve a választások hivatalos végeredményét mutatja az 1. táblázat. Az exit poll adatai és a választások eredményei csak a 3%-os hibahatáron belül mutatnak eltérést, ugyanakkor a korábbi közvélemény-kutatások szerint prognosztizált számok jelentősen eltérnek a márciusi választás eredményeitől. Az MVK és a Focus február közepén nyilvánosságra hozott adatai szerint a Smer–SD és az SNS 77 mandátumot szerezve tudott volna kormányt alakítani, míg a Polis ügynökség prognózisában ez a két párt 83 képviselői helyet birtokolt ugyanezen időszakban. Ezáltal megerősítést nyert, hogy várhatóan véget ér Robert Fico egypárti kormányzása, de nagy valószínűséggel az SNS támogatásával kormányt alakíthat majd, míg a jobboldali pártok esélye a kormányra kerülésre minimálisnak tűnt. A felmérések eredményeiből azt lehetett kiolvasni, hogy a mérvadó közvélemény-kutató intézeteknél a kormánypárt támogatottsága hónapról-hónapra csökkent, míg az MKP-t leszámítva valamennyi, a táblázatban feltüntetett párt szavazótábora gyarapodott. A február közepén közölt felmérések Boris Kollár Sme rodina pártját és Marián Kotleba Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS) nevű formációját sem mérték a parlamenti küszöb fölé.

A felmérések a főbb tendenciákra (a Smer–SD gyengülése, az ellenzéki pártok erősödése) ugyan rámutattak, de a választások eredményének megbecslésében rendkívül pontatlannak bizonyultak. Ennek következtében számos kritika érte a közvélemény-kutató cégeket a felmérések megbízhatósága és használhatósága kapcsán. A pontatlanság hátterében kevésbé módszertani hibák állnak, a jelentős mértékű eltérés oka inkább a jogi szabályozásban keresendő. A fő ok ugyanis a választási kampányról szóló 2014. évi törvény azon passzusa lehet (17. §),¹ mely a választásokat megelőző 14 napban megtiltja a közvélemény-kutatók adatainak nyilvánosságra hozatalát. Parlamenti választási kampány idején, amikor rendkívül sok inger éri a választópolgárokat a pártok és véleményformálók részéről, illetve széles rétegek az utolsó napokban döntenek arról, hogy kit támogatnak majd a választásokon, a kéthetes moratórium rendkívül hosszú időnek számít. Ebben az időszakban csúcsosodott ki a kampány, zajlottak a televíziós vitaműsorok, ám ezek közvéleményre gyakorolt hatása már nem jelenthetett meg a nyilvánosság előtt. A szabályozás – melynek célja az volt, hogy a választókat ne befolyásolják a felmérések – végül azt eredményezte, hogy a polgárok nem jutottak információkhoz a megváltozott trendekről. Ennek kapcsán érdekes Ján Baránek, a Polis vezetőjének nyilatkozata,² mely szerint két nappal a választásokat megelőzően készítettek egy felmérést a fogadóirodák részére, és ebben Kotleba pártját már 6%-ra mérték. Könnyen lehet, hogy egy ilyen információ mozgósító erővel bírt volna a hagyományos pártokat támogató, de végül a mostani választáson otthon maradók körében, ami – ha csak a KDH parlamentbe jutásával számolunk – később alapaiban változtathatta volna meg a kormányalakítás menetét.

1 181/2014. törvény a választási kampányról.

2 Šesť percent mali extrémisti ešte pred voľbami, Ľudia to nemohli vidieť. *SME*, 2016. március 7. Letöltés helye: www.sme.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 10.

Pártok	MVK január	MVK február	Polis január	Polis február	Focus január	Focus február	Exit poll	Hivatalos eredmény
Smer–SD	34,5	32,5	41,0	38,4	37,0	34,6	27,3	28,28
SaS	3,4	4,0	4,2	5,2	5,1	5,5	13,3	12,10
OLaNO– Nova	5,0	5,0	6,0	6,8	6,1	6,1	11,2	11,02
SNS	10,1	10,5	7,9	9,1	7,2	8,7	8,0	8,64
ESNS	1,4	1,5	n.a.	2,5	1,4	2,1	6,8	8,04
Sme rodina	2,7	4,4	3,1	3,6	3,4	4,2	5,9	6,62
Most–Híd	6,5	7,0	8,0	9,2	7,0	8,2	7,3	6,50
#Siet'	14,7	14,5	13,8	10,4	13,2	14,0	6,7	5,60
KDH	8,6	9,0	6,0	6,6	7,0	7,0	5,0	4,94
MKP	5,1	5,0	5,3	4,0	3,9	3,5	3,6	4,04

1. táblázat: Közvélemény-kutatási eredmények: 2016. január-február, exit poll (az adatok százalékban)^{3, 4, 5}

Az urnazárást követően bemutatott exit poll adatokat, melyet Kotleba előretörése okán politikusok és politológusok egyöntetűen neveztek döbbenetesnek és sokkolónak, a választások hivatalos adatai is megerősítették, sőt a végeredmény a KDH parlamentből való kiesése miatt még egy ráadás meglepetést is hozott. Az előzetes várakozásokhoz képest a parlamenti választások eredményei tehát jelentős meglepetést jelentettek: a hagyományos pártok támogatottsága visszaesett, míg a rendszerellenes- és protestpártok korábban nem látott tömegeket tudtak sikeresen megszólítani.

3 Smeru vychádza jediný partner do koalície. MVK a Focus vydali posledné prieskumy. *Hospodárske noviny*, 2016. február 18. Letöltés helye: www.hnonline.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 10.

4 Prieskum Polis: Smer by sám vládu nezostavil. *SME*, 2016. február 15. Letöltés helye: www.sme.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 10.

5 Exit poll Markízy: Smer a KDH padli, Kollár a Kotleba bodujú. *SME*, 2016. március 5. Letöltés helye: www.sme.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 10.

A többségi pártok választási eredményei

A parlamenti választások során Szlovákia területe egyetlen választókerületet képez, a 150 fős törvényhozás megválasztása egyfordulós, arányos rendszerben zajlik. A parlament-be jutáshoz a pártoknak az összes érvényes szavazat 5%-át kell megszerezniük, két vagy három párt koalíciója esetén a parlamenti küszöb 7%-a, négy vagy több párt választási koalíciója esetén pedig 10% a kvórum. A parlamenti választások érvényessége nem függ a voksoláson részt vevők arányától. A választópolgárok nyitott pártlistákra szavazhatnak, a szavazók elsőbbségi, preferenciális voksokkal befolyásolhatják az általuk választott pártlistán szereplő jelöltek sorrendjét. Legfeljebb négy preferenciaszavazatot adhat le a választópolgár, mégpedig a képviselőjelöltek neve előtti sorszám bekarikázásával. Az adott pártra leadott összes szavazat legalább 3%-át elsőbbségi szavazatként megszerzett képviselők a mandátumok elosztásánál előnyt élveznek. A szabályozás kialakításakor a pártlistán való előrébb jutáshoz még arra volt szükség, hogy az adott pártlistát választók felének preferenciavoksát megszerezze egy képviselő. 1994-ben 50%-ról 10%-ra csökkentették a szükséges szavazatok arányát,⁶ végül 2006-ban mérsékeltek a jelenleg is hatályos 3%-ra.

A választáson az a Szlovákiában bejegyzett párt indulhat, mely legkésőbb 90 nappal a választás napját megelőzően a Központi Választási Bizottsághoz benyújtja a jelöltlistáját, valamint az arról szóló igazolást, hogy az induláshoz szükséges 16 596 eurót letétbe helyezte a Belügyminisztériumnál. Amennyiben egy pártlista megszerzi az összes érvényes szavazat legalább 2%-át, úgy a választási kauciót visszakapja, ellenkező esetben a befizetett összeg az államkincstárt gyarapítja.⁷

A választáson a névjegyzékben szereplő 4,4 millió választópolgár közül 2 648 184-en vettek részt, ami 59,82%-os választási arányt jelent. A részvételi arány nem tér el jelentősen az elmúlt két szavazáson tapasztalt választó aktivitástól, csak minimálisan haladja meg azokat: 2010-ben a polgárok 58,83%-a, 2012-ben pedig 59,11%-a járult az urnák elé. Közigazgatási egységekre lebontva, a legmagasabb részvételi arányt a Pozsonyi és a Zsolnai kerületben tapasztalhattuk (66,41%, illetve 64,78%), a legalacsonyabbat pedig a Kassai kerületben (52,83%). Járási szinten a Zsolnai kerületi Turdossini járásban volt a legmagasabb a részvételi arány (70,42%), ezt követi a Pozsonyi kerületben található Szenci járás (69,02%), valamint a főváros három járása, Pozsony I., III. és IV. Folytatódott a korábbi választásokon már tapasztalt tendencia, hogy a magyarlakta területeken a választói hajlandóság egyre jobban elmarad az országos átlagtól. A magyarlakta területként meghatározott 16 déli

6 Grigorij Mesežnikov: A nem konszenzuson alapuló választási reform: Szlovákia esete. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, III. évfolyam, 2001/1. szám.

7 333/2004. törvény a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsába történő választásról.

járás, valamint a főváros és Kassa közül idén már csak Pozsonyban, valamint a magyarok által ugyancsak alacsony arányban lakott Szenci és Nyitrai járásban volt az országos átlagot meghaladó a választói aktivitás. 2006-ban és 2010-ben a Dunaszerdahelyi járás országos viszonylatban is a legmagasabb részvételi mutatókkal bírt, de még 2012-ben is az országos átlagtól magasabb volt a szavazói hajlandóság a járásban. Idén már csak a járás lakosainak 56,46%-a járult az urnák elé. A magyar választóknak a politikától való elfordulását mutatja, hogy a másik magyar többségű járásban, a Komáromiban nagyon alacsony, mindössze 49,02%-os volt a részvétel. Komárom mellett további három, magyarok által is lakott járás országos szinten is a sereghajtók közé tartozik. Az egész országban a Nagymihályi járásban volt legkisebb a választói hajlandóság (43,55%), ezt követi a Nagyrőcei járás 46,93%-kal és a Tőketerebesi járás 48,81%-kal.

	Szavazat (2016)	Szavazati arány (2016)	Mandátum (2016)	Szavazat (2012)	Szavazati arány (2012)	Mandátum (2012)
Smer–SD	737 481	28,28	49	1 134 280	44,41	83
SaS	315 558	12,10	21	150 266	5,88	11
OLaNO– Nova	287 611	11,02	19	218 537	8,55	16
SNS	225 386	8,64	15	116 420	4,55	---
LSNS	209 779	8,04	14	40 460	1,58	---
Sme rodina	172 860	6,62	11	---	---	---
Most– Híd	169 593	6,50	11	176 088	6,89	13
#Siet'	146 205	5,60	10	---	---	---
KDH	128 908	4,94	---	225 361	8,82	16
MKP	105 495	4,04	---	109 483	4,28	---

2. táblázat: Pártok eredményei a 2016. és a 2012. évi törvényhozási választásokon

A választások győztese a négy évig egyedül kormányzó Smer–SD lett, ám a megszerzett 737 ezer szavazat 10 éves mélypontot jelent a párt történelmében a parlamenti voksolások során. A párt 2012-ben még 1,1 millió szavazatnál is többet szerezve aratott történelmi sikert, és Robert Fico pártelnök megalakíthatta Szlovákia rendszerváltás utáni első egyszínű

kormányát. A négy évvel ezelőtti 44,41%-os szavazati arány most 28,28%-ra esett vissza, ezzel együtt a párt képviselői mandátumainak száma is 83-ról 49-re csökkent. A Smer–SD eredménye jól illeszkedik abba a sorba, ami a 2012-es győzelmet követően jellemezte a párt, illetve annak vezetője szereplését a különböző választásokon. 2014 márciusában Fico az államfőválasztás második fordulójában alulmaradt a politikában újonc Andrej Kiskával szemben, majd pár hónappal később a Smer–SD első lett ugyan az európai parlamenti választáson, ám még a szavazatok negyedét sem sikerült megszereznie. Végül nem csak a Smer, hanem a teljes szlovák politikai elit vereségének és felelősségének tekinthetjük azt, hogy a szociáldemokrata párt jelöltje, Vladimír Maňka 2013-ban alulmaradt a Besztercebányai kerület megyefőnöki tisztségéért vívott küzdelemben Marián Kotlebával szemben.

Fico a csökkenő támogatottságot látva intenzív kampányba kezdett, mely végigkísérte a választásokat megelőző két évet. Három szociális csomagot jelentett be, összesen egymilliárd euró értékben. A mintegy három tucat programpont zömében olyan tételeket tartalmazott, melyekben semmi rendhagyó nincs, mely intézkedések egy kormány teljesen átlagos ügymenetének részét képezik (pl. munkanélküliség csökkentése, minimálbér-emelés, útfelújítások), ám több olyan pontot is találunk, melyek egyértelműen a szavazatmaximálást voltak hivatottak elősegíteni (pl. gázár-visszatérítés, nyugdíjasok és diákok ingyen utazása a vasúton). A korrupciós ügyekről a szót elterelni kívánó paternalista politika azonban nem hozta meg az átütő sikert. A Smer–SD a választás előtti időszakot már nem tudta uralni, a kampány utolsó szakaszában a politikai napirendet az egyre égetőbb problémákkal küzdő egészségügyi és oktatási szféra dolgozóinak tiltakozáshulláma határozta meg. Másik jelentős kampánytémája volt a szociáldemokrata pártnak a migrációs válság. Fico a baloldali főszóval szembeállítva menekültellenes nézeteket képviselt, ám mivel a migrációellenesség szinte a teljes szlovákiai politikai elitet jellemezte, abból a bevándorlást a legkeményebben elutasító nacionalista pártok, mindenekelőtt Kotleba Mi Szlovákiánk párta tudott egyértelmű előnyt kovácsolni. Ráadásul Fico menekültellenessége álszentnek tűnt annak fényében, hogy kormánya figyelmen kívül hagyta a 2015 augusztusában Bősön megtartott helyi népszavazás eredményét, mely során a választáson résztvevők 96%-a szavazott a településen tervezett, 500 menekült befogadására alkalmas átmeneti szállás megnyitása ellen.

A Smer–SD 396 799 szavazatot veszített 2012-höz képest, vagyis akkori szavazóbázisa egyharmaddal csökkent. 2012-ben Fico párta a 79 járás közel felében, 37-ben megszerezte a szavazatok abszolút többségét, idén viszont 50%-ot meghaladó eredményt sehol sem tudott elérni. Legjobb eredményeit a párt kerületi szinten hagyományosan az Eperjesi, a Trenčsényi és a Zsolnai kerületben érte el, járási szinten pedig a Csacai, a Mezőlaborci, a Szinnai és a Szobránci járásokban szavaztak rá a legmagasabb arányban a választók (43–47%). A Smer–SD jelentős visszaesését mutatja, hogy az idei parlamenti választásokon mutatott teljesítménye nem csak a 2012-es, de a 2010-es választások járási eredményeitől is jelentősen

elmarad. Van azonban két járás, ahol a 2016-os eredménye felülmúlja a hat évvel korábbi támogatottságát; érdekesség, hogy a két magyar többségű járásról, tehát a Dunaszerdahelyről és a Komáromiról van szó. A Dunaszerdahelyi járásban négy év alatt ugyan hétszáz szavazót elveszített a Smer, de a hat évvel korábbi 3,64%-os szavazati arányhoz képest idén 5,17%-ot ért el. A Komáromi járásban a 2010-es 8,16%-os eredményhez képest idén a voksok 9,6%-át szerezte meg idén Robert Fico pártja. Ha megvizsgáljuk a településsoros adatokat, akkor azt láthatjuk, hogy a Smer–SD a Dunaszerdahelyi járás 24 településén növelni tudta támogatóinak számát. Természetesen nem az történt, hogy az itt élő szlovák választópolgárok gyökeresen jobbnak találták volna a Smer kormányzását, mint a más járásokban élők. Ha megvizsgáljuk azokat a településeket, ahol a leginkább nőtt a Smer választók száma (pl. Nyékvárkonyban és Nyárasdon másfélszer, Szentmihályfán kétszer, Nagyudvarnokban háromszor annyian választották idén a szociáldemokrata pártot, mint 2012-ben), akkor azt találjuk, hogy ezekben a falvakban a 2001-es és a 2011-es népszámlálások közötti időszakban jelentősen megnőtt a magukat szlovák nemzetiségűnek vallók száma és aránya. Nyékvárkonyban közel megduplázódott a szlovákok száma, Szentmihályfán megháromszorozódott, Nagyudvarnokban pedig megötszöröződött, miközben a magyarok száma többnyire stagnált, vagy csökkent. Feltételezhetően a folyamat azóta sem állt le, így a magyarság számarányának csökkenése a legutóbbi népszámlálás óta eltelt öt évben is hasonló ütemben zajlott. A Smer relatíve jó csallóközi eredményei tehát egyrészt a szlovákiai magyarságot sújtó negatív demográfiai folyamatokkal, másrészt pedig a főváros közelségével, az onnan kitelepülő szlovákok tömegével magyarázhatók.

Az 5%-os küszöb környékére mérték a közvélemény-kutatók a Szabadság és Szolidaritás (SaS) pártot, mely végül a jobboldal vezető erejeként került ki a választásból. A Richard Sulík EP-képviselő által vezetett párt már megalakulása óta az egyik legmarkánsabb Smer- és Fico-ellenességet képviseli, sikerét most is leginkább ennek köszönhetette. Az SaS 2009-ben alakult meg, a következő évben bekerült a szlovák törvényhozásba és tagja lett Iveta Radičová kormányának, melynek bő egy évvel későbbi megbukásához nagyban hozzájárult. Az SaS liberális pártként határozza meg magát, mely a liberalizmust kezdetektől a gazdaságpolitikájában jelenítette meg a legerőteljesebben. A meglegházasság melletti küzdelem, a könnyűdrog-fogyasztás dekriminalizálásának szorgalmazása mindinkább háttérbe szorult az SaS programjában az elmúlt években, és most a szélsőjobboldali alakulatokat is meghazudtoló idegenellenességgel vette ki részét a választási kampányból.⁸

Az SaS 315 558 voksot kapott, ami az összes érvényes szavazat 12,1%-át jelentette. 2012-es eredményét megkétszerezte a párt, ezzel arányosan képviselői mandátumainak száma 11-ről 21-re nőtt. A párt majdnem minden harmadik szavazatát a Pozsonyi kerületben

8 Na bilbordoch reformy, na mítingoch utečenci: SaS ide do volieb rozpoltená. *Denník N*, 2016. február 19. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 22.

szerezte, az összes járás közül pedig összesen hétben tudott győzni: az öt fővárosiban, a Szenciben és a Kassa I. járásban. Ennek fényében nem meglepő, hogy Richard Sulík pártjának választói között találunk a legnagyobb arányban városiakat: az SaS a szavazatainak 71,7%-át a városokban szerezte. Összességében az SaS azokban a járásokban kapta a legtöbb szavazatot, amelyek korábban a Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió – Demokrata Párt (SDKÚ–DS) bástyáinak számítottak. Az egykor szebb napokat látott, 1998 és 2006 között Mikuláš Dzurinda személyében miniszterelnököt adó párt a 2012. évi választásokra megroppant, majd belső viszályainak köszönhetően olyannyira eljelentéktelenedett, hogy az idei voksoláson csak a szavazatok 0,26%-át szerezte meg. Az SDKÚ-tól elpártolt szavazók megnyerésében minden bizonnyal nagy szerepe volt annak, hogy az SaS a többi jobboldali párttal szemben (Most–Híd, KDH, #Siet) teljesen egyértelműen kijelentette, hogy a Robert Fico vezette Smerrel semmilyen körülmények között nem hajlandó kormánykoalícióra lépni.

A közvélemény-kutatásokban szintén a parlamenti küszöb határán szerepelt az Egyszerű Emberek és Független Személyiségek (OLaNO) nevű formáció, mely végül 287 611 szavazatot, az összes érvényes voks 11,02%-át szerezte meg, ami 19 mandátumot eredményezett. A tömörülés vezetője Igor Matovič, aki három társával (Jozef Viskupič, Martin Fecko, Erika Jurinová) 2010-ben még az SaS listájának 147–150. helyeiről indulva jutott be a preferenciaszavazatoknak köszönhetően a szlovák törvényhozásba. Matovič és párttársai 2012-ben már saját pártjuk utolsó helyeiről kerültek be a parlamentbe, és ezt a bravúrt 2016-ban is meg tudták ismételni. Az OLaNO egyébként sem struktúrája, sem pedig az általa gyakorolt politikai kultúra tekintetében nem minősül hagyományos pártnak, sokkal inkább protestpártként tartjuk számon. Magát a jobbközép, konzervatív pártok közé sorolja, tagsággal ugyanakkor nem rendelkezik, inkább szakemberek és a civil szektort képviselő függetlenek csoportosulása, mely a parlamentben különböző performanszokkal hívta fel a figyelmet a Smerhez kötődő korrupciós ügyekre.

Az idei választásokon az Egyszerű Emberek listáján kaptak helyet a Daniel Lipšic vezette NOVA képviselőjelöltjei is.⁹ Lipšic 2012-ben, három hónappal a parlamenti választásokat követően hagyta el a KDH frakcióját, és alakította meg pártját azzal a reménnyel, hogy sikerrel tudja majd megszólítani a csalódott jobboldali szavazókat, elsősorban a kereszténydemokrata pártból és az SDKÚ-ból kiábrándultakat. Daniel Lipšic arra épített, hogy a 2012-es választásokon a KDH listáján a 3. helyről az elsőre „karikázták” fel a választók, vagyis a párt legnépszerűbb politikusává vált. A terve az volt, hogy létrehozza a jobboldal vezető pártját, mely a Smerrel szembeni kormányváltó erőként vág majd neki a 2016-os választásoknak. Ennek megfelelően Új Többség (Nová väčšina) néven hozta létre a pártját,

9 Lipšic sa spojil s Matovičom. Prečo mu to s Novou nevyšlo? *Denník N*, 2015. június 29. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 24.

majd miután a felmérésekből kiderült, hogy közelről sem beszélhetünk többségről, annak nevét háromszor is megváltoztatva született meg végül a NOVA elnevezés. Igor Matovič és Daniel Lipšic annak érdekében, hogy ne vesszenek el szavazatok a jobboldalon, a választásokon való közös indulásban egyeztek meg 2015-ben. Eredetileg OLaNO–Nova koalícióban gondolkodtak, ám mivel a közvélemény-kutató intézetek a koalíciókra vonatkozó 7%-os parlamenti küszöb alatt mérték őket, végül közös listát állítottak. Az OLaNO listájának első tíz helyét civil aktivistáknak ajánlották fel, a NOVA jelöltjei pedig 35 helyet kaptak a 150-ből. Igor Matovič hagyományosan a 150. helyről indult, és közel 160 ezer preferenciavoksot kapva végzett az első helyen. Lipšic a 14. helyről 84 ezer karikával lépett elő a 2. helyre, 20 ezerrel kevesebb elsőbbségi szavazatot szerezve a 2012-es választásokhoz képest. A kerületi eredményeket vizsgálva azt láthatjuk, hogy az OLaNO–Nova listája mind a nyolc közigazgatási egységben több szavazatot kapott mint 2012-ben. A legerőteljesebb növekedésre a Pozsonyi (52%), az Eperjesi (50%), a Kassai (44%) és a Nyitrai (39%) kerületekben került sor. Az Egyszerű Emberek listájának támogatói az SaS-hez hasonlóan döntően városiak: szavazóinak közel kétharmadát az urbánus népesség adta.

A prognózisoknak megfelelően a Szlovák Nemzeti Párt (SNS) 15 mandátumot szerezve négy év után visszajutott a parlamentbe. 2012. évi támogatottságát megduplázva szerzett 225 386 szavazatot, ami az összes érvényes voks 8,64%-át jelentette. A párt jelentős arculatváltáson esett át 2012 után: Ján Slota pártelnök a sikertelen választást követően nem indult újra az elnöki tisztségért. Tiszteletbeli elnök lett, majd fél évvel később Slotát kizárták az SNS soraiból a pártvagyon hűtlen kezelésének gyanúja miatt. Slota utóda Andrej Danko lett, aki merőben új hangon szólt a választókhoz: több megnyilatkozásában is felemelte szavát a xenofóbiával és a rasszizmussal szemben.¹⁰ Danko irányítása alatt az SNS nacionalista pártból nemzeti-konzervatív párttá kezdett átalakulni, ami ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a nemzetállam építésének kérdése és a szlovák hazafiasság erősítésének szorgalmazása ne lenne meghatározó a párt programjában. A választási kampány idején az úgynevezett magyarkártyát nem játszotta ki sem az SNS, sem más szlovák párt. Már a 2012-es választásokon is sokkal kisebb jelentősége volt a magyarokkal szembeni nacionalizmusnak a választási kampányban, mint a korábbi voksolások alkalmával. Amennyiben a tendencia folytatódik, akkor a magyarkártya jó eséllyel tartósan eltűnik a szlovák közéletből.

Az SNS hagyományosan a Zsolnai kerületben érte el a legjobb eredményét, ezen kívül a Trencsényi, a Besztercebányai és az Eperjesi kerületekben teljesített a párt az országos teljesítményét meghaladó mértékben. A nemzeti párt az országos eredményétől jócskán elmaradva

10 Andrej Danko a parlamenti választásokat követően adott interjút a pozsonyi Új Szónak, és ebben bocsnatot kért elődje kijelentéseiről: „Ha a múltban bárkit személyesen megbántott bármely elődöm durva megszólalása, az SNS elnökeként elmondhatom, hogy őszintén sajnálom, és elnézést kérek. Sokszor magam is szégyenkeztem e kijelentések miatt, és méltatlannak éreztem őket a párthoz, ezért is változtattam meg az SNS-t.” (Új Szó, 2016. április 8.)

teljesített Pozsonyban és Kassán, valamint hagyományosan gyenge eredményt ért el a déli, etnikailag vegyesen lakott járásokban. Az országos átlagtól gyengébbek az SNS eredményei a romák által sűrűbben lakott járásokban is, erre a tényre az 1992–2010. közötti szlovákiai választások területi jellegzetességeit vizsgáló tanulmányukban már rámutattak Szabó Balázs és Tátrai Patrik.¹¹ Ha a nemzetiek idei területi eredményeit összevetjük a Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom (HZDS)¹² 1998-as járási eredményeivel, akkor látható, hogy az SNS ki-sebb arányú támogatottság mellett, de döntően ugyanazokban a közigazgatási egységekben szerepelt a legjobban. 1998-ban a HZDS a megszerzett szavazatszám szerint a következő járásokban volt a legeredményesebb: Zsolnai, Privigyei, Nyitrai, Trencsényi, Csacai, Nagyszombati, Eperjesi. 2016-ban az SNS pedig sorrendben az alábbi járásokban kapta a legtöbb szavazatot: Zsolnai, Privigyei, Nyitrai, Eperjesi, Trencsényi, Túrócszentmártoni, Csacai.

A legnagyobb meglepetést a választások éjszakáján a Marian Kotleba vezette Mi Szlovákiánk Néppárt (ĽSNS) parlamentbe jutása jelentette. A közvélemény-kutatások – feltételezhetően a nagyszámú rejtőzködő szavazónak köszönhetően – messze a parlamenti küszöb alá mérték a szélsőjobboldali tömörülést, ám az végül közel 210 ezer voksot szerezve 8,04%-os támogatottságot ért el, ezzel 14 képviselői helyhez jutott. 2012-ben a párt 1,58%-ot szerzett a parlamenti választásokon, akkori szavazatszámát mostanra megötszörözte. Kotleba és az általa képviselt rasszista, rendpárti politika első komoly eredményét 2013 novemberében érte el, amikor 71 ezernél is több voksot gyűjtve sikerült megnyernie a Besztercebányai kerület megyefőnöki tisztségéért vívott küzdelmet. Az ĽSNS törvényhozásba jutásának oka nem csupán az erőteljes idegengyűlölő és menekültellenes retorika volt, hanem az is, hogy a hagyományos pártok már hosszú ideje képtelenek megfelelő megoldási alternatívákat felvázolni a gazdaságilag legrosszabb helyzetben lévő régiók lakosai részére. Kotleba pártját a Besztercebányai, a Zsolnai és az Eperjesi kerületekben élők választották a legmagasabb arányban. A tömörülés a legrosszabb eredményét a két magyar többségű járásban érte el: a Dunaszerdahelyi járásban a szavazatok 1,3%-át, a Komáromiban pedig 2,06%-át szerezte meg. 5% alatti eredménye országosan ezen kívül csak a fővárosban és a Szenci járásban volt az ĽSNS-nek.

Kotleba sikeréhez nagyban hozzájárult, hogy a legsikeresebben tudta megszólítani az első szavazókat. A Focus által a Markíza kereskedelmi televízió részére készített exit pollból kiderül, hogy a 18–21 év közötti választók 22,7%-a adta a voksát az ĽSNS-re, ezzel a szélsőjobboldali párt volt a legeredményesebb ebben a korosztályban.¹³ A politikai elemzők

11 Szabó Balázs – Tátrai Patrik: Területi különbségek a pártpreferenciákban Szlovákiában, 1992–2010. *Tér és Társadalom*, 2011/4.

12 Az egykori kormánypárt a 2010-es és 2012-es választásokon nem jutott be a parlamentbe, majd 2014-ben bejelentették a párt megszűnését.

13 Kto volil Kotlebu a prečo? Nie, nie je to len pre utečencov. *Denník N*, 2016. március 6. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2016. 05. 30.

általában úgy írták körül a Kotlebát támogató választópolgárokat, mint akik döntően alacsony végzettséggel rendelkeznek, kistelepüléseken élnek, a kirekesztő és rasszista (leginkább homofób és cigányellenes) megnyilvánulások iránt fogékonyak. A választási eredményekből kitűnik, hogy a Mi Szlovákiánk Néppárt választói között ugyanolyan arányban találunk városi népességet, mint falun élőket. Az exit poll adatai alapján pedig kijelenthetjük, hogy a párt szimpatizánsai között kifejezetten alacsony a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (6,8%), ugyanakkor magas, 20,5%-os a felsőfokú végzettségűek aránya, az érettségivel rendelkezőké pedig közel 55%. A pártválasztás szempontjait vizsgáló kérdésre adott válaszokból nem következik az, hogy a választói ne lennének fogékonyak az idegengyűlölő retorika iránt, de azt kijelenthetjük, hogy a várakozásokhoz képest meglepően alacsony, mindössze 8% azoknak az aránya, akik saját bevallásuk szerint a menekültellenes szölamok miatt választották Kotlebáékat. Legalábbis bevallottan, hiszen ennél a pártnál jelölték meg a legtöbben (az LSNS-t választók 23%-a), hogy „Szlovákia érdekeit” szem előtt tartva adták le a szavazatukat. Ez önmagában elég ködös fogalom, így ez a kategória az országot az Európai Unió és a NATO keretein kívül látni akaró választókat, vagy éppen a „*cigány parazitáktól*”¹⁴ megszabadulni szándékozók is magában foglalhatja.

További meglepetést jelentett a Boris Kollár vezette Sme rodina (Család vagyunk) nevű párt parlamentbe jutása. A szlovák celebvilágból ismert gazdag vállalkozó 2015 novemberében hozta létre a pártot, azaz alig négy hónap alatt sikerült a semmiből felépítenie egy olyan tömörülést, mely 172 860 szavazatot (6,62%) szerezve 11 képviselőhelyhez jutott a parlamentben. Kollár sikere érzékelteti talán a legjobban, hogy a törvényhozási választásokon nagyon sokan tüntetőleg szavaztak. A pártról, annak értékrendjéről a választók nagyon keveset tudhattak, Kollár gyakorlatilag két témával kampányolt. Az egyik a fennálló pártrendszer támadása volt, melynek lényege a pártvezető fő szlogenjével írható le a legérzékletesebben: „*Nekem hihetnek. Nem vagyok politikus.*” A tömörülés szerint a hagyományos pártok és azok politikusaiknak sajátja, hogy „*lopnak, hazudnak és csalnak*”, pénzügyi csoportok és oligarchák által irányítottak. A párt másik fő témája az ország megvédésének ígérete volt a „*muszlim invázióval*” szemben.¹⁵

A párt a Pozsonyi, a Trenčségi és a Kassai kerületekben szerepelt a legjobban, járási szinten pedig a Malackai, a Bazini és a Szenicei járásokban volt a legnagyobb arányú, 9–10% közötti a támogatottsága. A legrosszabb szavazatarányt (3–3%) a többi szlovák párt-hoz hasonlóan a Mi családunk is a két magyar többségű járásban érte el. Összességében az északi és a déli járásokban érte el leggyengébb eredményeit a párt: hét déli és hét északi járásban nem tudta a szavazatok 5%-át megszerezni. Az északi járások eredményeit megvizsgálva láthatjuk, hogy vagy azokról az egységekről van szó, ahol a Smer–SD jóval az országos

14 De kicsoda Kotleba? *Új Szó*, 2016. március 6. Letöltés helye: www.ujso.com; letöltés ideje: 2016. 05. 30.

15 www.hnutie-smerrodina.sk

eredményét meghaladó eredményt ért el (Csacai, Felsővízközi és Mezőlaborci járások), vagy pedig azokról a járásokról, melyekben a KDH ért el kimagasló szavazatarányt (Alsókubini, Námesztói, Ólublói és Turdossini járások).

Nyolcadik helyen jutott be a szlovák törvényhozásba a #Siet' (Háló). A korábbi kereszténydemokrata párti politikus, Radoslav Procházka által 2014-ben alapított párt 146 ezer szavazattal, az összes érvényes voks 5,6%-val zárta a választásokat. A 10 képviselői helyet érő eredmény óriási csalódás volt Procházka számára, aki a 2014. évi köztársaságielnök-választásokat követően a jobboldal új vezetőjének szerepében tetszelgett. Akkor Procházka 400 ezer szavazatot szerezve végzett a választás első fordulójában a harmadik helyen. Ezt a támogatottságot akarta kamatoztatni a #Siet' létrehozásával, mely párt a szétforgácsolódott jobboldal, elsősorban a kereszténydemokrata gyökerekkel bíró tömörülések vezető ereje lett volna. Keresztény irányultságú párt pedig szép számmal akad a politikai palettán: a #Siet' mellett ide tartozik a KDH, az SDKÚ, az OĽaNO–NOVA. Procházka a KDH-ból és az SDKÚ-ból kiábrándultaknak kívánt alternatívát állítani a Hálóval, de más pártoktól is érkeztek hozzá szimpatizánsok. A közvélemény-kutatásokból például kitűnt, hogy a #Siet' létrehozását nagyon megszenvedte 2014 őszén Daniel Lipšic pártja: a Háló megjelenésével a NOVA támogatottsága megfeleződött. Még a legutolsó nyilvánosságra hozott felmérésekben is a Háló volt a Smer legerősebb kihívója, így a választások sokadik nagy meglepetésének számított, hogy a párt végül épphogy bejutott a parlamentbe. Procházka az államfőválasztási kampány során bírálta a Smer és Robert Fico hatalomgyakorlási technikáit, a kritikai hangvétel viszont a későbbiekben egyre gyengébb lett. Procházkával ellentétben az SaS és az OĽaNO politikusai végig markánsan bírálták a Smer és annak prominenseit, így a szociáldemokrata párttal elégedetlenek legnagyobb csoportja ezt a két pártot választotta.

A #Siet' a legjobb eredményeit a Zsolnai és az Eperjesi kerület néhány járásában, valamint Kassán érte el. Egyetlen járásban ért el kimagasló eredményt: a Námesztóiban, ahol közel 15%-os támogatottságra tett szert. Figyelemre méltó, hogy a KDH is ebben a közigazgatási egységben teljesített a legjobban, ugyancsak megközelítve a 15%-ot. A #Siet' országosan a járások majdnem felében – szám szerint 33-ban – nem tudta megszerezni a választók 5%-nak a bizalmát. Legkisebb támogatottsága a két magyar többségű járásban, valamint a Rimaszombati és az Érsekújvári járásban volt a pártnak. Szavazatainak többségét, 60%-át városban szerezte a Háló, ami leginkább a négy kassai járásban elért, átlagosan 8%-os eredményének köszönhető. Önmagában Radoslav Procházka személye sem volt már annyira vonzó a választóknak, mint két évvel korábban az államfőválasztáson. Mindössze 67 500 preferenciaszavazatot kapott, azaz a #Siet' választóinak a fele sem adta neki a szimpátiát kifejező elsőbbségi szavazatot.

A KDH parlamentből való kiesésének oka a már említett konzervatív, keresztény gyökerű pártok szétforgácsolódottságában kereshető. A kereszténydemokrata párt 1990-től megszakítás nélkül nyolc cikluson keresztül tagja volt a szlovák törvényhozásnak. Ez alatt a negyed évszázad alatt számos politikus hagyta el a KDH-t és alapított saját pártot. A két utolsó jelentősebb próbálkozó Radoslav Procházka és Daniel Lipšic voltak, mint láthattuk, egyikük sem teljesítette a saját maguk elé kitűzött célokat, a két párt ráadásul leginkább egymást, valamint az „anyapártot” gyengítette a választásokon. A kereszténydemokraták 129 ezer szavazatot, 4,94%-ot szereztek, vagyis mindössze néhány ezer szavazat hiányzott számukra a mandátumszerzéshez. A KDH az előző választásokhoz hasonlóan a Zsolnai és az Eperjesi kerületben teljesített a legjobban.

Az MKP és a Híd választási eredményei és területi jellegzetességei

A 2010-es és a 2012-es választásokhoz hasonlóan 2016-ban is két párt küzdött a szlovákiai magyarok szavazataiért: a magát regionális és etnikai pártként meghatározó Magyar Közösség Pártja (MKP), valamint a 2009-es megalakulása óta a szlovákiai magyarok és a szlovákok együttműködését szorgalmazó polgári párt, a Most–Híd. A két párt küzdelmének eredménye megegyezik a két korábbi parlamenti választás eredményével: a Híd jobban szerepelt az MKP-nál és parlamenti tényező maradt, míg a Magyar Közösség Pártja zsinórban harmadszor maradt ki a szlovák törvényhozásból. Harmadik pártként 2013 decemberében a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (MKDSZ) jelent meg a szlovákiai magyar pártpalettán. A tömörülés a 2014-es európai parlamenti és helyhatósági választásokhoz hasonlóan marginális erő maradt; mindössze 2426 voksot sikerült szereznie (0,09%).

Az MKP óvatos optimizmussal várhatta a parlamenti választásokat, melyre az adott indokot a pártnak, hogy a 2013 őszétől megrendezett valamennyi szlovákiai választás során eredményesebben szerepel a Hídnál (2013 őszén megyei önkormányzati, 2014 májusában európai parlamenti, 2014 őszén pedig helyi önkormányzati választásokra került sor). Ezek a választások megmutatták, hogy az MKP regionális beágyazottsága erős, jobb mint a legfőbb rivális párté. Parlamenten kívüli pártként az MKP számára ezeken a voksolásokon létfontosságú volt a jó szereplés, ugyanis az etnikai párt számára parlamenti képviselő hiányában a települési és a regionális erős beágyazottság biztosíthatta a helyi alapszervezetek túlélését.

A Híd és az MKP a programjai számos átfedést mutatnak, mindkettőben kiemelt cél egyebek mellett a déli régiók gazdasági felzárkóztatása, a kétnyelvűség megvalósítása, a kulturális és az oktatási önkormányzatiság elérése. A Híd *Polgári Vízión*¹⁶ című programjának

16 A teljes program elérhető a www.polgarivizio.sk weboldalon.

Szlovákiai magyar nemzetpolitikai stratégia c. alfejezete szerint a felvidéki magyarság – a program által javasolt kifejezés szerint szlovákiai, illetve dél-szlovákiai magyarság – „*közös név, jól körülírt regionális identitás és szimbólumok nélküli közösség*”. A párt nemzetpolitikai stratégiája arra tesz javaslatot, hogy a fentiek miként tölthetők meg tartalommal, illetve a dokumentum arra kíván választ adni, „*hogyan lehetséges a negatív tendenciák lelassítása, esetenként leállítása és megfordítása, és hogyan építhető fel egy fenntartható, értéket képviselő szlovákiai magyar közösség struktúrája*”. A Híd a program szerint átfogó törvényjavaslattal kívánja megteremteni a keretet a kisebbségi kultúra finanszírozásának stabilitásához. A javaslat egy kisebbségi kulturális önkormányzati modell létrehozásával számol, amely a létrehozandó Magyar Kisebbségi Kulturális Tanács révén lehetővé tenné egy szlovákiai magyar kultúrpolitika kialakítását és érvényesítését. Stratégiai célként fogalmazza meg nemzetpolitikájában a Híd a kulturális és az oktatási önkormányzatiság biztosítását a felvidéki magyar közösség számára. Az önkormányzatiság egy kisebbségi tanácson keresztül valósulna meg, amelyet a szlovákiai magyar kisebbség tagjai választanának meg 4 éves ciklusokra.

Egyértelműen felvidéki magyar identitásról, a felvidéki magyarság megmaradásáról, az asszimilációs folyamatok lassításáról, megállításáról, szerencsés esetben a folyamatok megfordításáról, illetve a magyarság anyagi, szellemi és számbeli gyarapodásáról beszélt programjában a Magyar Közösség Pártja. A *Közös akarat* című választási program négy pillérre épül: az első Szlovákia és Európa jövője, a második a gazdaság, a szociálpolitika és az egészségügy kihívásai, a harmadik a régiók felzárkóztatása, a negyedik pedig a magyarság megmaradására összpontosít. A gazdasági program a 2014-ben elfogadott *Baross Gábor Tervre* épül, mely szerint az MKP célja, hogy Dél- és Kelet-Szlovákia régiói a folyamatos leszakadás helyett a felzárkózás útjára lépjenek. A negyedik programpillér a 2014 decemberében bemutatott *A szlovákiai magyar közösség megmaradásának és gyarapodásának, valamint Dél-Szlovákia gazdasági felzárkóztatásának intézményi feltételei* c. dokumentumra épít. Ennek célkitűzése egy olyan, természetes régiók mentén kialakított déli megye létrehozása, amelyben a helyi közösség saját kezébe vehetné régiójának fejlesztését és a hivatalos kétnyelvűség is valóra válhatna. A koncepció a peremvidék, a szórvány számára az oktatási és kulturális önkormányzatiság megadásával számol.

Az együttműködés pártjaként alakult Híd 2014-ben, a VIII. kongresszusán döntött arról, hogy a jövőben polgári pártként határozza meg magát, illetve ekkor került elfogadásra a már említett *Polgári Vízión 2016* elnevezésű dokumentum, a párt stratégiai, választási programja. Ezen a kongresszuson tisztújításra is sor került, ekkor lett a párt egyik alelnöke Lucia Žitňanská, aki 2006-tól az SDKÚ színeiben ült a parlamentben. 2012-ben az SDKÚ listáján a harmadik helyet foglalta el, 103 ezer preferenciaszavazatnak köszönhetően végül a párt legnépszerűbb politikusa lett. A Híd megalakulása óta nem csupán a tisztán magyar öntudattal rendelkezőket kívánja megszólítani, hanem a szlovák-magyar vegyes identitással

rendelkező szavazókat, továbbá a magyar felmenőkkel, rokonokkal és barátokkal rendelkező szlovák nemzetiségűeket. Žitňanská – aki egyébként maga is szlovák-magyar vegyes családból származik – szerepeltetésével a szlovák választók felé való nyitás még hangsúlyosabbá vált.

A Most–Híd a hetedik helyen jutott be a parlamentbe, az összes érvényes voks 6,5%-át szerezte meg. Bugár Béla és pártja rendkívül csalódott volt az eredmények láttán, hiszen 10%-ot meghaladó eredményre számítottak a párt prominensei.¹⁷ A Híd vártnál gyengébb szereplésében közrejátszhatott az a hangfelvétel, amelyet február közepén a Denník N tett közzé weboldalán. Ebben a pártelnök arról beszélt egy galántai kampánygyűlésen, hogy abban az esetben, ha nem sikerül jobboldali kormányt alakítani, akkor a Hídnek „*kutya kötelessége*” a Smerrel koalícióra lépni annak érdekében, hogy végre meginduljon a déli régiók felzárkóztatása.¹⁸

A párt növekedés helyett további szavazókat veszített: 2010-ben 205 ezer, 2012-ben 176 ezer, 2016-ban pedig 170 ezer választópolgárt tudott sikeresen megszólítani a Híd. Az eredmény 11 képviselői helyet jelentett, a mandátumszerzők közül heten magyar, négyen pedig szlovák nemzetiségűek voltak. A Híd magyar képviselőin kívül még Cséfalvay Katalin a #Siet listájáról és Grendel Gábor az OLaNO–Nova listájáról szereztek parlamenti mandátumot, tehát a választások éjszakáján kilenc magyar nemzetiségű induló tudott parlamenti mandátumot szerezni.¹⁹

A Magyar Közösség Pártja az összefogás jegyében állította össze a választási listáját, megnyitotta azt a fiatalok és a civilek előtt (Fiatal Függetlenek²⁰, Via Nova Ifjúsági Csoport²¹, Csemadok, Mi Magunk Mozgalom²²), ám az ő segítségükkel sem sikerült átlépnie az 5%-os küszöböt. A párt a voksok 4,04%-át szerezte meg, ami 105 495 szavazatot jelent. Az eredmények tükrében elmondható, hogy az MKP-nak továbbra is rendkívül stabil,

17 Bugár: a cél a kétszámjegyű eredmény. *Új Szó*, 2016. január 7.

18 Bugár: Ak neuspeje pravica, kvôli programu bude psia povinnosť íst so Smerom. *Denník N*, 2016. február 19. Letöltés helye: www.dennikn.sk; letöltés ideje: 2016. 06. 20.

19 Amennyiben megnézzük Cséfalvay Katalin és Grendel Gábor preferenciavoksait települési bontásban, azt láthatjuk, hogy a legtöbb elsőbbségi szavazatot a nagyvárosokban, elsősorban a megyeszékhelyeken szereztek, a magyar többségű városokban néhány tucat elsőbbségi szavazatot sikerült összegyűjteniük. Ennek alapján azt feltételezhetjük, hogy magyar nemzetiségű szavazókat legfeljebb kismértékben tudták megszólítani.

20 A Fiatal Függetlenek csoport tagjai – Orosz Örs, Zachar Pál, Bóna Zoltán és Bauer Ildikó – a lista 9., 19., 29. és 69. helyéről indultak.

21 A Via Nova ICS 2007-ben létrejött civil szervezet, mely a Magyar Koalíció Pártja Ifjúsági Csoportjának utódjának tekinthető. A szervezet öt saját jelöltje indult az MKP listáján, Cziprusz Zoltán, Nagy Dávid, Varga Tibor, Nagy György, Pócsik József a 10., 20., 30., 40. és 50. helyet foglalták el. További 18 olyan jelölt is indult a pártlistán, akik az ifjúsági szervezet tagjai, de nem a szervezetnek fenntartott kvóta keretében kerültek a listára.

22 A mozgalom vezetője Somogyi Szilárd, aki a 2010-2012. közötti ciklusban az SaS parlamenti képviselője volt. A Mi Magunk Mozgalom képviselői az MKP listáján a 100-103. helyeket foglalták el.

ugyanakkor elégtelen méretű a szavazói bázisa. A négy évvel korábbiakhoz képest a párt idén mintegy négyezer szavazattal kapott kevesebbet. Az MKP kis mértékben növelni tudta szavazói számát a Szenci, a Dunaszerdahelyi, a Lévai és a Rozsnyói járásokban, a Galántai járásban pedig 1200 új voksolót szerzett. A többi déli járásban viszont csökkent a pártot választók száma. A legérzékenyebb veszteséget a Komáromi járásban könyvelhette el az MKP: közel 2600 szavazót veszített a párt a 2012-es járási eredményéhez képest. Összességében hét járásban kapott több szavazatot az MKP a Hídnál, 2012-ben öt járás esetében volt ez igaz. 2016-ban a Dunaszerdahelyi, a Komáromi, a Lévai, az Érsekújvári, a Nagyrőcei, a Rimaszombati, a Nagykürtösi és a Töketerebesi járásokban győzött az MKP a legfőbb vetélytársával szemben.

A Híd az összes magyarlakta járásban rontott a négy évvel ezelőtti teljesítményéhez képest. A legkomolyabb visszaesést a Dunaszerdahelyi járásban könyvelhette el a párt: míg 2010-ben még a helyi választók több mint fele a Hídra szavazott (32 ezer voks), addig 2012-ben már alig 26 ezer, idén pedig mindössze 18 600 szavazatot szerzett itt a párt. Hasonlóan drámai ütemű csökkenést szenvedett el a Híd a Galántai és az Érsekújvári járásban is. Az előbbiben a 2012-es 12 ezres voksszám 8800-ra olvadt, míg az Érsekújvári járásban a 15 400 szavazat csökkent 12 ezer alá. A Komáromi járásban 2500, a Lévaiban pedig 1500 vokssal apadt a Most–Híd pártot választók száma. Parlamentbe való bejutását a vegyespárt nagyban köszönheti annak, hogy nőtt a pártot választó szlovák nemzetiségűek száma: mintegy 4300-zal közel 23 ezerre nőtt a fővárosi szavazóinak száma, míg a nem magyarlakta területként meghatározott „északi” járásokban 25 ezerről 38 ezer fölé nőtt a Híd szavazótábor. A 2011-es népszámlálás Pozsonyban mindössze 14 ezer (3,43%), Kassán pedig hat-ezer (2,65%) magyar nemzetiségű személyt talált, a két nagyvárosban tehát a Híd döntően szlovák szavazatokat tudott szerezni.

Járás	Részvé- tel (%)	Híd			MKP		
		Szavazat (2016)	% (2016)	Szavazat (2012)	Szavazat (2016)	% (2016)	Szavazat (2012)
Pozsonyi járások	67,33	22 931	9,26	18 614	1536	0,71	1557
Szenci járás	69,02	5114	12,00	5375	2146	5,03	1716
Dunaszerdahelyi járás	56,46	18 621	33,56	25 671	23 196	41,80	23 139
Galántai járás	59,19	8800	19,18	12 089	8183	17,84	6947
Komáromi járás	49,02	11 558	27,94	13 947	16 108	38,94	18 694
Lévai járás	56,61	6840	13,05	8696	7019	13,39	6911
Nyitrai járás	63,12	4989	5,93	5293	1776	2,11	1467
Érsekújvári járás	56,53	11860	18,00	15 412	11 430	17,35	12 716
Vágsellyei járás	55,71	4397	18,48	5413	3734	15,69	4121
Losonci járás	50,00	3568	12,54	4783	3097	10,89	3441
Nagyőrcei járás	46,93	1482	10,40	1691	1673	11,74	1841
Rimaszombati járás	50,54	5578	17,71	6456	6505	20,66	7088
Nagykürtösi járás	52,79	2202	11,90	2685	2959	16,00	3200
Kassai járások	57,10	7536	6,76	7687	1474	1,31	1573
Kassa-vidéki járás	55,63	4585	8,99	5081	3400	6,67	3473
Nagymihályi járás	43,55	2751	6,60	2928	2278	5,46	2422
Rozsnyói járás	51,62	4070	16,81	5468	3481	14,38	3352
Tőketerebesi járás	48,81	4498	11,50	4901	4925	12,60	5404
Déli járások összesen		131 380		152 190	104 920		109 062
Déli járások Pozsony és Kassa nélkül		100 913		125 889	101 910		105 932
„Északi” járások		38 213		23 898	575		421
Országos eredmény	59,82	169 593	6,50	176 088	105 495	4,04	109 483

3. táblázat: A Híd és az MKP választási eredményei 2012-ben és 2016-ban területi bontásban

A 16 déli járásban az MKP 101 910 szavazatot szerzett, míg a Híd 100 913-at. A Híd ugyanitt 2010-ben még 151 ezer, 2012-ben pedig 126 ezer szavazót tudhatott a táborában, azaz hat év alatt 50 ezerrel kevesebben választották a Bugár Béla vezette tömörülést a magyarlakta járásokban. Az MKP bázisa alig változott; mindkét korábbi parlamenti választáson 105 ezer szavazatot szerzett a 16 magyarlakta járásban. A területi részvételi adatok is mutatták, hogy a magyar választók többsége otthon maradt, a fenti számok alapján pedig kijelenthetjük, hogy a Most–Híd pártot elhagyók csak kis részét tudta az MKP megszólítani. Az etnikai pártnak a parlamentbe jutáshoz mintegy 30 ezer szavazat hiányzott. A Hídtól átpártolt voksolók csupán arra voltak elegendők, hogy csökkentsék a negatív demográfiai folyamatokból eredő veszteségeket, illetve pótolják azokat az MKP-szavazókat, akik 2012 után 2016-ban már nem az MKP-t választották, vagy pedig otthon maradtak. A magyar nemzetiségű választók nagy része, akiknek az MKP és a Híd között „kellett” volna választaniuk, inkább távol maradtak a szavazástól.

A szavazatok településtípusok szerinti megoszlásában folytatódott az a trend, hogy az MKP mintegy kétszer annyi voksot kap a falvakban, mint a városokban. A 2010-es és a 2012-es választásokon – ha hajszálnyival is –, de a Híd esetében is több volt a rurális területről érkező szavazat. 2016-ban viszont az urbánus terület javára kinyílt az olló, a Híd 13 ezerrel több voksot kapott a városokban, mint a falvakban. Ennek hátterében a déli járásokban tapasztalt szavazatcsökkenés, illetve a nagyvárosokban megfigyelhető voksgyarapodás áll.

	2010		2012		2016	
	Híd	MKP	Híd	MKP	Híd	MKP
Város	100 216	33 935	87 414	34 512	91 412	34 582
Falu	105 322	75 703	88 674	74 971	78 181	70 913

4. táblázat: A Most–Híd és az MKP választóinak száma településtípus szerint

A Híd szlovák választóinak gyarapodására utal a preferenciavoksok megoszlása is. A parlamentbe jutott magyar képviselők esetében egy kivétellel (Érsek Árpád) csökkent a megszerzett elsőbbségi szavazatok száma a 2012-es eredményekhez képest, míg a szlovák nemzetiségű jelölteknel jelentős növekedést láthatunk. Bugár Béla közel 13 ezer karikával kapott kevesebbet az előző választásokhoz képest, 2010-hez viszonyítva pedig a csökkenés közel 30 ezres. Még ezzel együtt is a pártelnök messze a legnépszerűbb politikusa a Híd-nak, olyannyira, hogy a fővárosban, Kassán és az összes – tehát magyarok által voltaképp

egyáltalán nem lakott – járásban is több elsőbbségi szavazatot kapott, mint Lucia Žitňanská, a párt egyik alelnöke. Žitňanská 2012-ben még az SDKÚ listájáról került a parlamentbe, akkor a párt legnépszerűbb politikusaként 103 ezer karikát szerzett.

Képviselőjelölt	Pártlistán elfoglalt hely	Preferenciavoks (2016)	Preferenciavoks (2012)
Bugár Béla	1.	108 523	121 414
Lucia Žitňanská	2.	59 145	---
Simon Zsolt	4.	27 041	50 903
Sólymos László	3.	18 464	21 119
František Šebej	10.	17 403	11 213
Ivan Švejna	7.	12 672	7625
Gál Gábor	5.	12 505	17 543
Bastrnák Tibor	6.	10 825	12 011
Peter Kresák	20.	9028	---
Érsek Árpád	9.	8695	8558
Jakab Elemér	8.	6605	7255

5. táblázat: A Most–Híd parlamentbe jutott képviselőire leadott preferenciaszavazatok száma 2012-ben és 2016-ban

A magyar jelöltek közül egyedül Simon Zsolt tudott javítani eredeti sorszáman a választások során: a lista negyedik helyéről a harmadikra ugrott fel, ugyanakkor négy év alatt majdnem megfeleződött a preferenciaszavazatainak száma. A legsikeresebb jelölt a Híd listáján a 20. helyről induló Peter Kresák alkotmányjogász lett, aki kilencezer elsőbbségi szavazattal a 9. helyen jutott a parlamentbe. Nagyot lépett előre František Šebej is, aki a 10. helyen indult, végül az 5. legtöbb karikát kapta.

A Magyar Közösség Pártja listáján Berényi József pártelnök kapta a legtöbb preferenciaszavazatot, szám szerint 50 789-et, azaz a pártlistára szavazók kevesebb mint fele támogatta ily módon a pártvezetőt. A második legtöbben Bárdos Gyulát, a Csemadok elnökét, az MKP két évvel ezelőtti államfőjelöltjét karikázták. Kiemelkedő eredményt ért el Menyhárt József, aki a párt Dunaszerdahelyi járási vezetőjeként 20 ezer preferenciavoksot szerzett, ezzel megelőzte a harmadik helyre sorolt Farkas Iván alelnököt. Rajtuk kívül a fiatal jelöltek

érték el jó eredményt: Orosz Örs, a Fiatal Függetlenek színeiben a kilencedik helyről az ötödikre, Cziprusz Zoltán, a Via Nova Ifjúsági Csoport jelöltje pedig a 10. helyről a hatodikra lépett elő. Nagyt ugrott a listán az ifjúsági szervezet másik jelöltje, Nagy Dávid is, aki a 20. helyről indulva zárt a 9. helyen.

Képviselőjelölt	Pártlistán elfoglalt hely	Preferenciavoks
Berényi József	1.	50 789
Bárdos Gyula	2.	32 267
Menyhárt József	4.	20 169
Farkas Iván	3.	13 721
Orosz Örs	9.	9319
Cziprusz Zoltán	10.	7252
Köteles László	7.	5740
Samu István	5.	5589
Nagy Dávid	20.	5542
Forró Krisztián	6.	5416
Auxt Ferenc	8.	5094

6. táblázat: Az MKP tíz legtöbb preferenciaszavazatot kapott képviselőjelöltje

Amennyiben megnézzük a két magyar többségű járás választási statisztikáit (7. és 8. táblázat), úgy láthatjuk, hogy a tíz évvel korábbiakhoz jelentősen, mintegy tíz százalékponttal nőtt a nem magyar pártot választók aránya. A 2006-ban a Magyar Koalíció Pártja által elért eredmény a Dunaszerdahelyi járásban közel 7800, a Komáromi járásban pedig 7700 vokssal több, mint az MKP, a Most–Híd és az MKDSZ közös szavazatszám 2016-ban. Feltételezhetően a Híd szavazóbázisában mindkét magyar járásban nagyobb arányban találunk szlovák nemzetiségű szavazókat, mint tíz évvel ezelőtt az egységes MKP-ra szavazók táborában. Ennek fényében pedig még jelentősebb mértékűnek tűnik a magyarok urnáktól való távolmaradása, illetve szlovák pártokra való átszavazása.

	Összes érvényes szavazat	Magyar pártok (szavazat és arány)		Többi párt (szavazat és arány)	
2006	57 838	49 923	86,31	7915	13,69
2010	64 681	54 171	83,75	10 510	16,25
2012	58 503	48 810	83,34	9693	16,66
2016	55 484	42 161	75,98	13 323	24,02

7. táblázat: A magyar és a szlovák pártokra szavazók megoszlása a Dunaszerdabelyi járásban

	Összes érvényes szavazat	Magyar pártok (szavazat és arány)		Többi párt (szavazat és arány)	
2006	46 859	35 696	76,17	11 163	23,83
2010	51 441	37 226	72,36	14 215	27,64
2012	44 748	32 641	72,94	12 107	27,06
2016	41 357	28 003	67,71	13 354	32,29

8. táblázat: A magyar és a szlovák pártokra szavazók megoszlása a Komáromi járásban

Összegzés

Szlovákiában a választásokon a szavazók éles üzenetet fogalmaztak a hagyományos politikai pártok és az elit felé. Előretörtek a rendszerellenes és a protestpártok, miközben a hosszú évekig meghatározó fontosságú, mérsékelt jobboldali, kereszténydemokrata gyökerű tömörülések kiestek a parlamentből. A széttagozódott jobboldal vezetéséért folyó küzdelem csak újabb, összességében nem túl sikeres pártokat hozott létre, és fél évvel a választásokat követően nem látszik, hogy mely párt és annak melyik politikusa tudná hitelesen összefogni a tradicionális, jobboldali pártokat. A mérsékelt jobboldal megerősödését nehezíti, hogy a Híd és a #Siet koalícióra léptek azzal a Smerrel, amellyel történő együttműködést a liberális, konzervatív ellenzéki pártok kizárják. A #Siet ezt a lépést nem tudta túlélni, parlamenti frakciója megszűnt, a szerveződés darabjaira hullott.

A magyar szavazatokért folyó küzdelem győztese ugyan az MKP lett, de a párt immár harmadszor maradt ki a szlovák törvényhozásból, így a rá szavazó százezres közösség hangját ott továbbra sem tudja hallatni. A Híd pedig harmadszor is a parlament tagja lett, igaz ez idén a szlovák szavazatok nélkül már nem sikerült volna a Bugár Béla vezette pártnak. A magyar választókat az egymással szemben kampányoló MKP és Híd nem tudták a korábbiaknál sikeresebben megszólítani, sőt, soha nem volt ilyen alacsony a választáson résztvevő magyarok száma és aránya. Úgy tűnik a szembenállás sok választót elbizonytalanított, és ők végül nem járultak az urnák elé. Mindkét pártra kevesebb magyar szavazott a négy évvel korábbiakhoz képest, mely mögött a negatív demográfiai folyamatokat is az elsődleges okok közé sorolhatjuk. 2011-ben a húsz évvel korábbi népszámláláshoz képest 110 ezres csökkenést mutatott a magyarok száma Szlovákiában. Feltételezhetően a negatív népesedési folyamat nem torpant meg, így azóta újabb 25 ezer fővel csökkenhetett a magyar nemzetiségűek – és ezzel együtt a potenciális szavazók – száma az országban. A Híd a déli, magyarlakta járásokban az elmúlt hat év alatt 50 ezer szavazót veszített el, ezeknek a választóknak az MKP azonban csak kis részét tudta megszólítani. Az etnikai pártnak a parlamentbe jutáshoz mintegy 30 ezer szavazat hiányzott. A Hídtől átpártolt voksolók csupán arra voltak elegendők, hogy csökkentsék a negatív demográfiai folyamatokból eredő veszteségeket, illetve pótolják azokat az MKP-szavazókat, akik 2012 után 2016-ban már nem az MKP-t választották, vagy pedig otthon maradtak.

A két párt közötti törésvonalat az etnikai jelleg jelenti: az MKP számára elfogadhatatlan a Híd interetnikus jellege, az utóbbi viszont a tisztán etnikai alapon való politizálást anakronisztikusnak tartja. Láthattuk, önmagában a Híd esetleges meggyengülése nem eredményezi a magyar választók „visszatalálását” az MKP-hoz. A következő időszakban a Híd kormánypártként az ott elért eredményeivel győzheti majd meg a magyar választókat arról, hogy helyesen döntött, amikor a Smerrel és az SNS-szel közös kormányba belépett. Az MKP pedig az új pártvezetés irányítása mellett folytathatja a megkezdett fiatalítást és közösségépítést, közben a korábbiaknál hatékonyabban kell reagálnia nem csupán a magyar közösséget érintő eseményekre, hanem az ország mindennapjait befolyásoló fejleményekre is. Az etnikai párt innovatív és korszerű programokkal, a politikából (és a Hídből) kiábrándultak sikeres megszólításával tehet a felvidéki magyarság politikai képviselőjének megerősítéséért. Ehhez pedig arra van szükség, hogy a jövőbeli magyar-magyar együttműködés minél szélesebb körű legyen.

HARRACH GÁBOR

ETNICITÁS ÉS PÁRTPREFERENCIA A FELVIDÉKEN – KIK ALKOTJÁK AZ MKP ÉS A MOST-HÍD SZAVAZÓTÁBORÁT?¹

A Magyar Közösség Pártja (MKP) és a Most–Híd szavazótáborának etnikai megoszlása, illetve a felvidéki magyarok pártpreferenciája az egységes MKP 2009-es szakadása óta a politikai elemzések visszatérő témája. Az alábbiakban arra próbálok választ adni, hogy az utolsó három parlamenti választáson a magyar választók milyen arányban szavaztak a Most–Hídra, az MKP-ra és a tisztán szlovák pártok valamelyikére, továbbá a Most–Híd támogatóinak hány százaléka lehet magyar, illetve nem magyar nemzetiségű. Miután a 2009 óta fennálló pártstruktúrában – és ezúttal az ottani magyar társadalomban is – az identitáshoz való viszony képezi az egyik fő törésvonalat, e kérdések tisztázásának szándéka egyúttal az ottani szociológiai valóság jobb megismerését is célozza.

A szöveganyagban az MKP és a Most–Híd együttes említésekor általában az utódpartok megnevezést használom, így utalva arra, hogy politikai létük elválaszthatatlan az „ős-MKP” kettészakadásától. Nem lehet ugyanis eltekinteni attól, hogy a Most–Híd későbbi megalapítói távozásuk során nem csak a párt emblematisztikus személyiségeinek egy részét, hanem a szavazók jelentős hányadát is magukkal vitték. Bár az MKP esetében ezzel nem állt elő új jogi helyzet, tehát az említett kifejezést sem jogi értelemben használom, a párt közéleti pozícióit és támogatottságát érintő változások legalább egy szinonima erejéig indokolttá teszik a 2009 előtti és utáni realitások megkülönböztetését.

Módszertan és alapadatok

A két rivális párt szavazótáborának az itt vizsgált sajátosságait az adatfeldolgozottság tekintetében elérhető legalacsonyabb területi szinten, vagyis települési adatok szerint dolgoztam fel, az eredményeket pedig – legalábbis a 16 járást és az ország két nagyvárosát magába foglaló magyarlakta térség esetében – többnyire járási bontásban közlöm. A határmenti etnikai sávától északra fekvő, magyarok által csak elenyésző arányban lakott „maradék” 54 járást etnodemográfiailag egységes térségnek, szórványterületnek tekintettem.²

1 Köszönet a tanulmány elkészítése során nyújtott szakmai és technikai segítségért Gyurgyík Lászlónak (FKI), Rákóczi Krisztiánnak (NPKI) és Székely István Gergőnek (BBTE).

2 Mivel Dél-Szlovákia járáshatárait tudatosan észak-déli irányban (vagyis etnikai alapon) húzták meg, az ottani járáások többsége eleve magában foglalja a maga kisebb-nagyobb, összefüggő szórványterületét, vagyis a tényleges felvidéki szórványrégió az említett 54 járásnál nagyobb kiterjedésű.

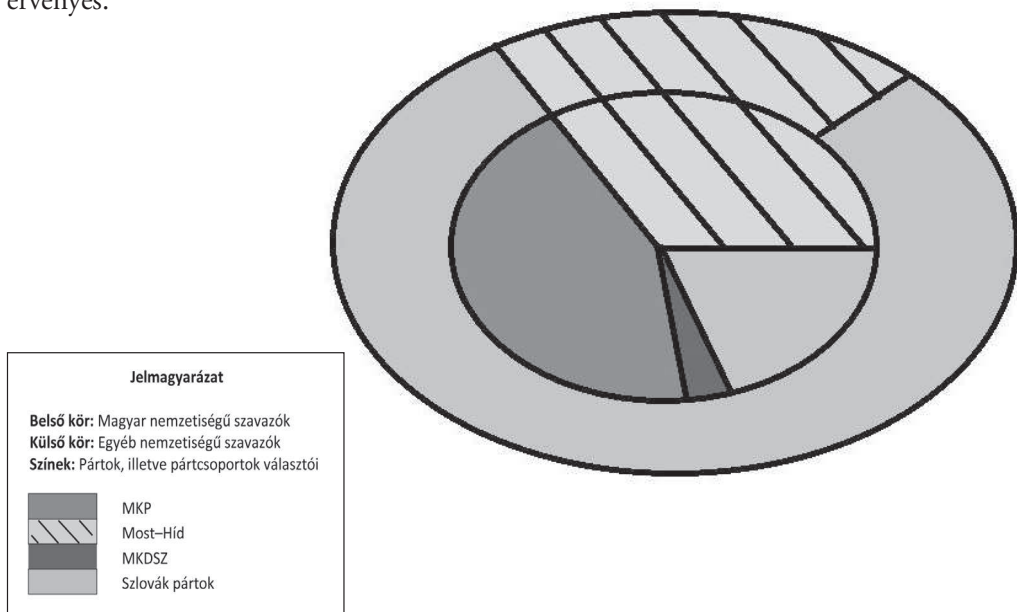
A vizsgálódások előtt kiindulópontként a következő feltételezéseket fogalmaztam meg:

- A még egységes MKP valószínűleg eleve alacsony létszámú szlovák, pontosabban nem magyar támogatója Bugár Bélának kiválása óta a Most–Híd szavazója, a pártszakadás utáni MKP pedig a választóit tekintve tisztán magyar pártnak tekinthető.

- A Most–Híd támogatói köre az ős-MKP szavazóiból és az újonnan csatlakozókból áll. A szavazótábor vegyes etnikumú, a magyarok és nem magyarok arányáról azonban semmilyen előfeltételezésünk nincs.

- A magyar szavazók nagyobb része a két utódpartot, kisebb része pedig a szlovák pártokat támogatja.

Modellünk szerint tehát a magyar nemzetiségű választók között MKP-sok, hidasok és szlovák pártokra szavazók egyaránt találhatók, míg a nem magyarok a szlovák pártokra és a Most–Hídra voksolnak. Azért, hogy minél pontosabban meghatározhassuk a magyar szavazók körét, a 2016-os választások esetében egy marginális, összességében mindössze 2426 voksot (0,9 ezrelék) begyűjtő alakulat, a Magyar Kereszténydemokrata Szövetség (MKDSZ) támogatóit is beszámítottam. Miután e szervezet az önrendelkezés ügye mellett elkötelezett, nemzeti pártként határozta meg magát, szavazóikat a számítások során ugyancsak magyar nemzetiségűként regisztráltam. A magyar és a nem magyar szavazók, valamint a három magyar (gyökerű) párt és a szlovák pártok szavazói közötti átfedéseket egy sémával szemléltetem, amely a 2010-es és 2012-es választások esetében értelemszerűen az MKDSZ nélkül érvényes.

1. ábra: A pártválasztók nemzetiség szerinti megoszlásának a sémája

Az ábra alapján úgy is fogalmazhatunk, hogy egyrészt a belső kör színek szerinti megoszlásának, másrészt a harántcsíkoltszinterületen belül a belső és a külső körre eső résznek az arányszámai érdekelnek minket. Módszertani okokból, a túl sok ismeretlen adat felhalmozódásának elkerülése végett a fentebb említett kiinduló feltételezéseken túl egy olyan előfeltevést is megfogalmaztam, hogy bár a részvételi hajlandóság településenként eltérő, a választásokon az egyes helységeken belül – mivel ilyen aprólékos bontásban még hozzávetőlegesen sem ismerhetjük a különféle nemzetiségek szavazói aktivitását – a különféle etnikai csoportokat, így a magyarokat és a nem magyarokat ugyanakkora részvételi hajlandóság jellemzi. Eszerint a szavazók nemzetiségi megoszlása az adott településre, pontosabban az annak szavazókorú népességére jellemző arányokat követi, bár tudjuk, hogy ez a feltételezés az átlagtól eltérő választási hajlandósággal jellemezhető etnikai csoportok, elsősorban a romák nagyobb arányú jelenléte esetén torzításokhoz vezethet.³

Azt a döntést, hogy az egyes településeken belül ne az összlakosságra, hanem a választókorúakra vonatkozó etnikai megoszlási arányokat nézzük, a precizitási szempontok mellett egy demográfiai tény, a magyarok országos átlagot meghaladó előregedettsége is indokolja, vagyis az, hogy lakossági arányuk magasabb a szavazók körében, mint az össznépességen belül. Mivel azonban a szlovák statisztikai hivatal a 2011-es census településenkénti korcsoportos adatait csak a helyi népesség egészére vonatkozóan tette elérhetővé, nemzetiségi bontásban már nem, a szavazókorú magyarok létszáma sem számítható ki, tehát becsléshez kell folyamodni. Ebben többek között az utolsó előtti, 2001-es népszámlálás eredményei segítenek, ugyanis ezek között már megtalálhatók a magyarok települési szintű korcsoportos adatai. Bár a felvidéki magyarság előregedése a két utolsó census között is folyamatosan zajlott (leszámítva azon településeket, ahol a magyarként regisztráltak nagy részét a közismerten jobb korfával rendelkező cigány származásúak tették ki), egyéb információ híján ezt tekintettem mérvadónak, vagyis a 18. évüket betöltött magyarok 2011-es arányának becslésekor a tíz évvel korábbi, demográfiai fiatalabb népességre vonatkozó kormegoszlási számokkal kalkuláltam, dacára annak, hogy mindez elkerülhetetlenül a szavazókorú magyarok létszámának bizonyos alulbecsléséhez vezet.

Mivel azonban a 2001-es korcsoportos nemzetiségi statisztikák csupán ötéves bontásban állnak rendelkezésünkre, a 18–19 évesek létszámát a 15–19 éves korcsoportra vonatkozó érték kétötödében határoztam meg.⁴ A választókorú magyarok létszámbecslése során tehát az adott településen élő összes magyar 2011-es számát meg kell szorozni a 18 éven felülieknek a helyi magyar népességén belüli 2001-es arányával, vagyis

3 A felvidéki cigányok választási magatartásának jellemzőiről lásd Szabó Balázs – Tátrai Patrik: Területi különbségek a pártpreferenciákban Szlovákiában, 1992–2010. *Tér és Társadalom*, 2011. 25 (4). 61–80.

4 Az adatfeldolgozás előtt az ismeretlen korúak számát létszámarányosan szétosztottam a korcsoportok között.

$$m_{18+}^{2011} = m^{2011} \times \frac{m_{20+}^{2001} + 0,4 m_{15-19}^{2001}}{m^{2001}}$$

ahol az alsó index a korcsoportra, annak hiánya a teljes népességre, a felső index pedig a népszámlálási évre utal. Miután a helyi etnikai csoportok azonos választási hajlandóságát az imént alapfeltételként határoztam meg, az egyes települések szavazói között ugyanakkora arányt kell, hogy képviseljenek a magyarok, mint a helyi felnőtt lakosság egészében. Vagyis egy adott településen belül

$$m_v = p_v \times \frac{m_{18+}^{2011}}{p_{18+}^{2011}}$$

ahol az m a magyarokat, a p az össznépességet, az alsó indexek közül pedig a v az érvényesen szavazó személyeket jelöli. Ugyanakkor az utolsó szlovákiai népszámláláson olyan mértékűre – a tíz évvel korábbi 1%-ról 7%-ra – nőtt az ismeretlen nemzetiségűek aránya, hogy az a 2011-es adatok vonatkozásában a rejtőzködőket is magába foglaló, tehát a magyarok tényleges létszámának meghatározására irányuló adatbecslést is indokoltá tette; ez a hovatartozásukat be nem vallók létszámának a többi nemzetiség közötti létszámarányos szétosztásával történik.⁵ Az egyes településeken élő felnőtt magyar lakosságra, és ennél fogva a politikailag aktív magyar szavazópolgárokra – továbbá minden egyéb innen származtatott adatra – vonatkozóan tehát kétféle értékkel rendelkezünk: az egyiket a hivatalos nemzetiségi statisztikák alapján, a másikat az ismeretlen nemzetiségűek beszámításával számítottam ki. A grafikonokban és táblázatokban az előzőeket a „statisztikai” (rövidítve: stat-i), az utóbbiakat pedig a „kiegészített” (rövidítve: kieg.) jelzővel ruháztam fel. Itt kell megjegyezni, hogy bár a módszertani protokoll szerint létszámarányosan minden etnikai csoportról ugyanolyan mértékű rejtőzködést feltételezünk, a két utolsó népszámlálás között a dunaszerdahelyi és a komáromi járásban élő magyarok létszámzuhanása, valamint az ottani szlovákok ezzel párhuzamos létszám-stagnálása, illetve növekedése – az ismert demográfiai folyamatok (magyarok identitásvesztése, fővárosi szlovákok betelepülése, termékenység és halandóság eltérő alakulása) mellett – azt valószínűsíti, hogy ha nem is a teljes etnikai sávban, de ebben a térségben bizonyára nagyobb arányban rejtőzködnek a magyarok, vagyis még az ismeretlenek beszámításával végzett korrekció sem biztos, hogy kompenzálja az identitás-elitkolók miatti statisztikai létszámmínuszt.

A fenti képletek alapján lebonyolított számítások járási szinten összegzett végeredményeit az alábbi táblázat tartalmazza.

5 A becslés indokoltságának és módszerének leírását, valamint járási eredményeinek ismertetését lásd Gyurgyik László: *A szlovákiai magyarság demográfiai folyamatai 1989-től 2011-ig*. Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2014. 214.

	Magyarok									
	Összes		18. évét betöltött		Érvényesen szavazó					
	Stat-i	Kieg.	Stat-i	Kieg.	2010		2012		2016	
	2011				Stat-i	Kieg.	Stat-i	Kieg.	Stat-i	Kieg.
Pozsonyi kerület										
Pozsony	14 119	14 467	12 940	13 259	8 797	9 015	8 724	8 941	9 534	9 770
Szenci	9 134	9 731	7 644	8 144	4 992	5 294	4 941	5 237	5 976	6 326
Nagyszombati k.										
Dunaszerdahelyi	87 349	89 826	68 263	70 204	46 208	47 470	41 815	42 935	39 103	40 162
Galántai	32 793	33 888	26 252	27 137	16 710	17 250	15 602	16 100	15 563	16 069
Nyitrai kerület										
Komáromi	66 356	70 052	53 132	56 102	31 645	33 394	27 559	29 060	25 246	26 634
Lévai	28 085	29 018	23 282	24 077	13 689	14 138	12 322	12 734	11 928	12 345
Nyitrai	9 076	9 408	7 892	8 183	4 684	4 855	4 720	4 892	5 076	5 259
Érsekújvári	48 483	51 987	39 712	42 588	24 524	26 271	21 974	23 529	20 489	21 964
Vágsellyei	16 717	17 389	13 752	14 311	8 329	8 640	7 687	7 977	7 303	7 598
B.bányai ker.										
Losonci	17 338	19 559	13 796	15 583	6 979	7 850	6 301	7 087	6 032	6 791
Nagyőrcei	7 738	8 219	6 138	6 524	3 662	3 884	2 970	3 148	2 688	2 852
Rimaszombati	30 516	32 868	23 125	24 947	12 891	13 825	11 772	12 633	11 207	12 046
Nagykürtösi	10 939	11 437	8 891	9 311	5 491	5 717	4 876	5 079	4 777	4 976
Kassai kerület										
Kassa	6 382	8 061	5 783	7 311	3 091	3 918	3 108	3 941	3 182	4 032
Kassa-környéki	11 845	13 120	9 511	10 511	5 609	6 158	5 048	5 535	5 037	5 535
Nagymihályi	12 122	12 862	9 332	9 901	4 864	5 132	4 564	4 818	4 370	4 613
Rozsnyói	16 103	17 358	12 965	13 992	7 889	8 461	6 918	7 418	6 548	7 032
Töketerbesi	28 145	29 052	21 828	22 539	11 209	11 566	9 833	10 151	9 695	10 012
Szórványterület	5 227	5 688	4 694	5 121	2 707	2 949	2 760	3 004	2 845	3 096
Összesen	458 467	483 991	368 931	389 744	223 970	235 787	203 494	214 221	196 596	207 113

1. táblázat: A 2011-ben 18. életévüket betöltött, valamint az utolsó három parlamenti választáson érvényesen szavazó magyarok becsült száma járásonként (kerekített értékek)

Az MKP magyar támogatói

A továbbiakban már közvetlenül a bevezetőben említett kérdésekkel foglalkozom. Először azt a kiinduló feltételezést kell ellenőrizni, miszerint az MKP és az MKDSZ szavazói kizárólag magyar nemzetiségű szavazókból állnak. Bár a két párt etnikai homogenitását axiómaként kezelem, ha a számítások során figyelmen kívül hagyjuk azokat a szavazókat, akik bizonyíthatóan kívül esnek e szabályszerűségeken, az eredmények végül inkoherensek lesznek. Ilyen szavazóknak a jelenlétéről akkor beszélhetünk, ha egy településen az MKP választóinak száma – 2016-ban az MKDSZ-szel összevonva – meghaladja a fent leírt módszer szerint kiszámított magyar szavazók számát.

2010-ben összesen 451 olyan választó támogatta az MKP-t, akik a fenti meghatározás értelmében nem lehetnek magyar nemzetiségűek; ez a párt akkori szavazóinak 0,4%-a. 2012-ben a számuk 265-re csökkent (0,2%), míg 2016-ban, ezúttal az MKDSZ-szavazókat is beleértve, 415-en kerültek ebbe a körbe (a két pártra vetítve 0,5%). Az érintett települések népszámlálási adatai alapján megállapítható, hogy az MKP nem magyarok általi támogatása elsősorban a rimaszombati járás cigány többségű, de magyar anyanyelvű falvaiban jellemző.⁶ Ha a magyar szavazók létszámát az ismeretlen nemzetiségűek figyelembevételével határozzuk meg, a kivételértékek még kisebbek lesznek. A nem magyar MKP-szavazók száma, illetve aránya tehát olyan alacsony, hogy nincs ok a párt monoetnikus jellegére vonatkozó alapfeltételezés felülbírálatára, elég csupán a kalkulációk során figyelembe venni ezeket az egyedi eseteket.⁷

A továbbiakban azt vizsgálom, hogy a magyar szavazók körében a helyi etnodemográfiai viszonyok általában hogyan határozzák meg az MKP támogatottságát. Ennek megfelelően az adatokat ezúttal a magyarok helyi számaránya szerint csoportosított településhalmazokra bontva számítottam ki. Ezt a megoldást eredetileg Oriskó Norbert alkalmazta, aki így összegezte az MKP és a Most–Híd 2012-es szavazatainak a hányadosát.⁸ Oriskó számításának eredménye egy szinte tökéletes lineáris kapcsolat lett: azokon a településeken, ahol a magyarok aránya elérte vagy meghaladta a 90%-ot, a hányados értéke 1,27, míg a 10% alattiaknál

6 A felvidéki romák és a magyarok identitáskapcsolatára vonatkozó statisztikai adatokat lásd Kyuchukov, Hristo: Transformative education for Roma (Gypsy) children: An insider's view. *Intercultural education*, 2000. 11. (3). 273–280.; valamint Gyurgyík László: Quo Vadis, szlovákiai magyarok? *Pro Minoritate*, 2010. 19. (4). 33–46.

7 Miután 2016-ra vonatkozóan az MKP és az MKDSZ szavazóbázisát összevontan kezelem, abban az esetben, amikor kizárólag az MKP magyar támogatóinak a számát szeretnénk meghatározni, azon települések esetében, ahol a két szervezet együttesen a nem magyar szavazóktól is kapott voksokat, módszertanilag az a helyes eljárás, ha azt feltételezzük, hogy az MKP és MKDSZ szavazatai egyaránt ugyanazon aránypár szerint oszlottak meg a magyar és a nem magyar támogatók között.

8 Oriskó Norbert: A magyar többségű községekben az MKP megelőzte a Most-Hídot. *Felvidék Ma*, 2012. március 18. Letöltés helye: www.felvidek.ma; letöltés ideje: 2016. 10. 15.

0,14 volt; 80% fölött már az MKP fölénye érvényesült. Bár a szerző következtetése szerint az MKP szavazatszerzési lehetőségének a szórványosodás a legnagyobb ellensége, mivel az összevetés az utódpartok teljes szavazóbázisát érintette, a magyarok által kisebb arányban lakott településeken eleve nem várhattunk mást, mint az etnikailag heterogén táborral bíró Most–Híd fölényét a gyakorlatilag kizárólag magyarokra támaszkodó MKP-val szemben. Ha valóban az etnodemográfiai körülmények és a pártpreferenciák kapcsolata érdekel minket, akkor kizárólag a magyar szavazók körében érdemes vizsgálódnunk. Az Oriskó-féle séma alapján kiszámítottam, hogy az egyes településkategóriákon belül a magyar szavazók hány százaléka választotta az MKP-t. Az eredeti sémától eltérően azonban nem csak a magyarok sáv, hanem az attól északra eső szórványterület településeit is elemzés alá vontam.

Magyarok aránya (%)	Statisztikai			Kiegészített		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
0–9	26,9	25,7	23,8	22,1	21,0	19,5
10–19	36,4	37,9	37,4	35,9	35,4	34,0
20–29	43,4	46,7	49,0	35,4	36,5	37,0
30–39	40,6	42,0	42,3	38,7	42,5	45,0
40–49	40,5	45,5	48,8	39,5	44,2	46,9
50–59	48,5	56,5	56,2	47,2	51,9	53,2
60–69	51,8	55,9	55,0	45,7	52,0	51,6
70–79	52,8	60,4	61,9	51,4	59,4	60,1
80–89	56,2	62,0	63,0	54,0	59,3	60,1
90–100	62,5	68,8	68,9	60,6	66,9	67,6

2. táblázat: Az MKP százalékos támogatottsága a magyar szavazók körében a magyarok települési arányszáma szerint

Az adatok Oriskó sejtését igazolják: a „radikálisabb” opció választása az etnodemográfiai helyzet függvénye, olyannyira, hogy bármelyik oszlop értékeit is tekintjük a függő változónak, a kapcsolat erősségét mutató R^2 értéke 0,9 körül alakul. Látható az is, hogy körülbelül a magyarok 50%-os települési aránya az a határ, ahonnan már az MKP is többségbe kerül a pártot választó magyarok körében. Amennyiben tehát az MKP preferáltságának szintjét egy identitástípus gyakoriságának az indikátoraként értelmezzük, mindez nem jelent mást, mint hogy magyar részről a helyi többségi pozíció a markánsabb, a lokális kisebbségi lét

pedig a „megengedőbb” identitástípus dominanciáját eredményezi az etnikai közösségen belül; utóbbi esetben ez a pártpreferenciák szintjén a multietnikus,⁹ illetve a tisztán szlovák politikai opció választásában jelentkezik.

A táblázatértékek elrendeződésének további szabályszerűsége, hogy nem csak az oszlopokban, hanem az egyes sorokon belül is megfigyelhető bizonyos növekedés, de csak a magyarok által 20% fölötti arányban lakott településeken; onnantól viszont településkategóriánként haladva egyre markánsabb az MKP szavazatarányának növekedési üteme. Valójában ez mindenekelőtt a Most–Híd támogatottságcsökkenésének az eredménye – vagyis a multietnikus párttól való eltávolodás intenzitása magyar részről szintén összefügg a lokális etnodemográfiai helyzettel.

A Most–Híd és a szlovák pártok magyar támogatói

A következőkben a Most–Híd, illetve a szlovák pártok magyar támogatóinak az arányát próbálom meghatározni. Az alapproblémát az jelenti, hogy e két csoport létszámát csak együttesen ismerjük, külön-külön nem. Ebben a helyzetben a legbiztosabb eljárás az, ha a Most–Híd és a szlovák pártok preferenciáját a magyarok és nem magyarok részéről egyaránt, és az adott intervallumon belül elvben bármilyen mértékben elképzelhetőnek tartjuk.¹⁰ A magyar és a nem magyar szavazók esetében tehát egyaránt két szélső esettel – a Most–Híd-nak az adott településen statisztikailag elképzelhető legmagasabb, valamint a szlovák pártok elképzelhető legalacsonyabb támogatottságával, illetve ezek fordítottjával – számolok, ami jelen esetben azt jelenti, hogy a Hídra és a szlovák pártokra eső magyar szavazatok vonatkozásában konkrét értékek helyett csak értéktartományok meghatározására van lehetőség. Ugyanakkor elemzői szempontból kifejezetten hasznos is lehet a szélső értékek vizsgálata.

9 A Most–Híd esetében az interetnikus, illetve multietnikus jelzőket szinonimákként használom: az első a párt – saját névválasztásában is felvállalt – politikai-társadalmi funkciójára, a második pedig a választóinak az összetételére utal.

10 Tökéletesebb lenne a modell, ha a szinte teljes mértékben etnicizált MKP-hoz hasonlóan a többségi pártok köréből is megneveznénk olyanokat, ahol magyar részről nem képzelhető el semmiféle támogatás. Annak, hogy ettől eltekintettem, több oka is van. Az egyik, hogy a szlovák pártok közül lehetetlen kiválasztani a magyarellenes erőket, hiszen a migrációs válság apropóján megkötött magyar-szlovák államközi „tűzszünet”, vagyis egészen a legutóbbi időkig gyakorlatilag mindegyiknek akadt olyan megnyilvánulása, döntése vagy programpontja, amely alapján ebbe a körbe lehetne sorolni. A másik ellenérv, hogy 2016-ban, amikor Magyarország és a magyarok helyett a migránsválság, illetve a cigánykérdés vált a fő kampánytémává, még a korábban durván hungarofóbnak tekintett pártok is kaptak voksokat a magyarlakta területeken. A Focus 2016 júliusában publikált felmérése szerint „*a Szlovák Nemzeti Párt első embere (...) Bugár és Procházka mögött a harmadik legnépszerűbb politikus a Most–Híd választói számára*”. Focus-felmérés: Az SNS elnöke a Most–Híd választói körében is népszerű. *Körkép.sk*, 2016. július 8. Letöltés helye: www.korkep.sk; letöltés ideje: 2016. 10. 15.

Ha például arra vagyunk kíváncsiak, hogy a magyar szavazók körében az MKP melyik járásban tudta legyőzni a Most–Hídat, érdemes az utóbbinak a lehetséges legmagasabb szavazatmenyiségével számolni, ugyanis egy következtetésnek – különösen, ha az az általános trendekkel ellentétes jelenségekre vonatkozik – nagyobb a súlya, ha biztosak lehetünk az esetszámok valóságában, még akkor is, ha tudatában vagyunk azok alábecsültségének.

Amikor egy településen a magyar szavazók részéről a Most–Híd lehető legmagasabb támogatottságát feltételezzük, a következő lehetőségekkel számolhatunk:

- Ha a két utódpart együttes támogatottsága (2016-ban az MKDSZ-szel kiegészítve) meghaladja a magyar szavazók számát, a különbség értéke azonos a Híd nem magyar választóinak számával, a szlovák pártoknak pedig ez esetben nincs magyar támogatója.

- Ha az utódpartok össztámogatottsága kisebb a magyar szavazók számánál, a különbség azonos a szlovák pártokat támogató magyarok számával, míg a Most–Híd ekkor csak magyar támogatókkal rendelkezik.

- Ha az utódpartokra adott voksok és a magyar szavazók száma megegyezik, a Most–Hídnak nincsenek többségi, a szlovák pártoknak pedig nincsenek magyar támogatóik.

Amennyiben viszont a magyar választók részéről a Most–Híd lehető legalacsonyabb támogatottságát vélelmezzük, az alábbiakat kell látnunk:¹¹

- Ha a tisztán magyar pártok (MKP, MKDSZ) és a szlovák pártok össztámogatottsága magasabb a magyar szavazók számánál, a különbség értéke azonos a szlovák pártokra eső nem magyar voksok összegével, míg ez esetben a Hídnak nincsenek magyar támogatói.

- Ha a tisztán magyar pártok és a szlovák pártok együttes támogatottsága kisebb a magyar szavazók számánál, a különbség értéke a Most–Híd magyar támogatóinak számának felel meg, míg a szlovák pártoknak ez esetben csak magyar szavazói vannak.

- Ha a tisztán magyar, valamint a szlovák pártokra eső voksok összmenyisége megegyezik a magyar szavazók számával, a szlovák pártoknak csak magyar, míg a Most–Hídnak csak többségi támogatói vannak.

A leírt szabályszerűségek érvényességének előfeltétele, hogy a tisztán magyar pártok össztámogatottságának értékéből előzőleg levonjuk a bizonyíthatóan nem magyar MKP- és MKDSZ-szavazóknak a létszámát. Azokon a településeken egyébként, ahol ki lehet mutatni ilyen szavazók jelenlétét, más pártoknak értelemszerűen nincsenek magyar támogatóik.

A Most–Híd és a szlovák pártok magyar választóira vonatkozó lehetséges minimum-, illetve maximumértékek ugyan többnyire különbözőek, a közöttük lévő intervallum nagysága azonban mindkét szavazói csoport esetében ugyanakkora. Az intervallumérték egyrészt az MKP (és az MKDSZ) támogatottságán múlik, hiszen minél magasabb a magyar szavazók

11 Ezzel az esettel csupán elméleti jelentősége miatt foglalkozunk, a gyakorlatban egy ilyen forgatókönyvnek nincs realitása.

körén belül e párt(ok) szimpatizánsainak az aránya, a Most–Hidat és a szlovák pártokat választóké együttesen annál kisebb lesz – vagyis csökken az az értéktartomány, amely a szóban forgó intervallumérték kiterjedésének a maximumát képezi. A másik meghatározó tényező az etnikai helyzethez kapcsolódik: az intervallumértéknek a nem MKP-szavazó (tehát a Hidat és a szlovák pártokat támogató) magyarokhoz viszonyított aránya meghatározott esetekben a nem magyar szavazók arányával párhuzamosan változik. E szabályszerűség alakulásának a sajátosságai természetesen ennél részletesebben is leírhatók, ettől azonban most eltekintünk. Az alábbi táblázatban a települési szinten kiszámított intervallumértékek járási szintű összegzése látható, a táblafeliratban meghatározott arányszámok formájában. Minél magasabb az intervallum arányértéke, annál pontatlanabban tudjuk meghatározni a magyar szavazónépességen belül a Most–Híd, illetve a szlovák pártok támogatóinak arányát.

	<i>Statisztikai</i>			<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
Pozsonyi kerület						
Pozsony	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Szenci	95,6	96,6	93,9	95,5	96,4	93,3
Nagyszombati ker.						
Dunaszerdahelyi	40,0	47,6	68,5	38,1	45,7	65,0
Galántai	62,4	64,7	78,2	62,5	64,8	77,8
Nyitrai kerület						
Komáromi	68,0	74,3	81,3	68,1	74,4	80,1
Lévai	93,2	91,9	96,2	93,1	91,4	95,7
Nyitrai	92,0	93,4	96,0	91,9	93,2	95,1
Érsekújvári	80,3	78,6	86,7	76,0	75,0	83,9
Vágsellyei	77,4	86,5	95,2	77,7	86,5	94,7
Besztercebányai ker.						
Losonci	88,8	92,3	88,0	86,4	89,3	82,5
Nagyőrcei	86,1	85,1	84,4	84,2	84,7	84,1
Rimaszombati	68,3	72,7	66,1	67,2	71,0	60,5
Nagykürtösi	83,7	85,4	79,0	83,0	84,8	77,3

	<i>Statistikai</i>			<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
Kassai kerület						
Kassa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kassa-környéki	92,8	88,5	95,8	93,2	89,8	95,7
Nagymihályi	65,9	66,9	67,0	64,5	62,4	59,8
Rozsnyói	74,6	78,8	85,8	74,0	78,0	84,3
Tőketerebesi	80,8	73,6	69,6	75,0	69,1	65,0
Szórványterület	97,6	96,8	98,5	97,7	96,9	98,1
Összesen	71,1	75,4	83,1	70,3	74,5	81,1

3. táblázat: A Most–Híd, illetve a szlovák pártokat támogató magyarok becsült létszámintervallum-értékének aránya a nem MKP-szimpatizáns magyar szavazókhoz viszonyítva (%)

Ha a szélső értékek vagy azok intervallumai helyett egyetlen konkrét értékben szeretnénk kifejezni a Most–Híd, vagy a szlovák pártokra eső magyar szavazatok számát, vagyis a multietnikus párt minimális, illetve maximális magyar támogatottságának feltételezése helyett egy köztes optimumértékek kiszámítása a cél, akkor azt az etnosemleges preferencia vélelmzésével tehetjük meg. Ez akkor következne be, ha egy adott településen a Most–Híd egyforma arányban támogatnák a magyarok és a nem magyarok, és ugyanez lenne igaz a szlovák pártok összességére is – vagyis a két politikai szegmensre adott voksok eloszlási arányainak a két etnikai szegmens körében ugyanúgy kellene alakulniuk.

Tényleges etnosemlegesség persze nem létezik, különben a Most–Híd és a szlovák pártok összesített támogatottsága a magyarlakta sávban és a szórványvidéken is hasonlóan alakult volna, s a szavazatkülönbségekben csak a nemzeti, nemzetiségi hovatartozástól független tényezők játszottak volna szerepet. Az etnosemleges attitűd vélelmzése, mint módszertani kényszer, éppen az etnospecifikus attitűdök ismeretének hiányából fakad (hasonlóan ahhoz, mint amikor létszámarányok szerint osztjuk szét az ismeretlen nemzetiségűeket). Ha viszont azzal a megfontolással élünk, miszerint az etnikai átszavazás mértéke egyetlen településen sem lehet akkora, hogy az a nem magyar szavazók körében a Most–Híd, a magyar szavazók körében pedig a szlovák pártok magasabb arányú támogatottságát eredményezze, az optimum egy életszerű plafonértékké válik.

A következő táblázat országos kitekintésben mutatja a magyarok részéről a MKP-ra (2016 esetében az MKP-ra és az MKDSZ-re), a Most–Híd, valamint a szlovák pártokra

adott – a két szélső értékre és az optimumra egyaránt kiszámított – szavazatok számát és megoszlását.

	Most-Híd magyar támo- gatása	Preferencia- csoport	Statisztikai			Kiegészített		
			2010	2012	2016	2010	2012	2016
Szavazatszám	Maximális	MKP (+ MKDSZ)	109 187	109 218	107 506	109 209	109 274	107 538
		Most-Híd	113 020	93 166	86 075	124 131	103 309	94 827
		Szlovák pártok	1 763	1 110	3 016	2 447	1 638	4 749
		Magyar szavazók	223 970	203 494	196 596	235 787	214 221	207 113
	Minimális	MKP (+ MKDSZ)	109 187	109 218	107 506	109 209	109 274	107 538
		Most-Híd	31 375	22 078	12 044	35 095	25 161	14 076
		Szlovák pártok	83 408	72 198	77 046	91 483	79 786	85 500
		Magyar szavazók	223 970	203 494	196 596	235 787	214 221	207 113
	Optimális	MKP (+ MKDSZ)	109 187	109 218	107 506	109 209	109 274	107 538
		Most-Híd	61 566	47 775	36 000	66 719	52 255	39 521
		Szlovák pártok	53 218	46 501	53 091	59 859	52 692	60 054
		Magyar szavazók	223 970	203 494	196 596	235 787	214 221	207 113
Eloszlás (%)	Maximális	MKP (+ MKDSZ)	48,8	53,7	54,7	46,3	51,0	51,9
		Most-Híd	50,5	45,8	43,8	52,6	48,2	45,8
		Szlovák pártok	0,8	0,5	1,5	1,0	0,8	2,3
		Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Minimális	MKP (+ MKDSZ)	48,8	53,7	54,7	46,3	51,0	51,9
		Most-Híd	14,0	10,8	6,1	14,9	11,7	6,8
		Szlovák pártok	37,2	35,5	39,2	38,8	37,2	41,3
		Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Optimális	MKP (+ MKDSZ)	48,8	53,7	54,7	46,3	51,0	51,9
		Most-Híd	27,5	23,5	18,3	28,3	24,4	19,1
		Szlovák pártok	23,8	22,9	27,0	25,4	24,6	29,0
		Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4. táblázat: A magyar választók országos szintű pártpreferenciái a becsült szavazatszámok, illetve azok százalékos eloszlása alapján

Mint fentebb jeleztem, a Híd-szavazók minimális magyar támogatottságának vélelmezésén alapuló adatsorokkal csak mint matematikai lehetőséggel foglalkozunk, gyakorlati jelentőséget a „maximális” és „optimális” jelzővel ellátott adatoknak érdemes tulajdonítani. Ahhoz, hogy érdemi véleményt alkothassunk az itt látható értékekről, ismernünk kell a témában korábban napvilágot látott felméréseket és becsléseket is. A 2009-es pártszakadás utáni első jelentősebb közvélemény-kutatást a Fórum Kisebbségkutató Intézet tette közzé. A 2010 márciusában, tehát már az akkori parlamenti választás kampányidőszakában lebonyolított kérdőíves felmérés szerint a magyarok 51%-a az MKP-t, 28%-a a Hidat, csaknem 6%-a pedig valamelyik szlovák pártot favorizálta, míg a maradék 15% bizonytalannak mutatkozott vagy nem akart szavazni.¹² A három hónappal későbbi választáson az utódpartok eredményei ettől teljesen eltérően alakultak, amit a kutatásvezető a Most–Híd szavazóinak rejtőzködő magatartásával magyarázott.¹³ Az intézet elnöke, Öllös László a 2016-os választás előtt már úgy nyilatkozott, hogy 2010-ben a magyar szavazók 8-10%-a, 2012-ben pedig 23–25%-a voksolhatott szlovák pártokra.¹⁴ A Focus 2012-es exit-poll eredményei szerint 105 ezer magyar választotta az MKP-t (44%), 96 ezer a Most–Hidat (41%), 35 ezer a szlovák pártokat (15%), utóbbi esetben többségében a Fico-féle Irányt.¹⁵ Ravasz Ábel számításai szerint pedig 2012-ben 109 ezer magyar voksolt az MKP-ra (37%), 131 ezer a Most–Hídra (44%) és 55 ezer a szlovák pártokra (19%).¹⁶

A különféle becslések értékei tehát többnyire jelentősen, sőt kibékíthetetlenül eltérőek, nem csak a fenti táblázatban szereplő adatoktól, hanem egymáshoz képest is.¹⁷ Miután a legtöbb számítás, mint látjuk, a 2012-es választással függ össze, érdemes erre az évre fókuszálva feltárni az eltérések okait. Amit rögtön láthatunk, hogy az MKP-tábor magyar vagy majdnem magyar jellegét, így a párt magyar szavazóinak hozzávetőleges létszámát illetően konszenzus tapasztalható. A preferenciaarányok eltérése mindenekelőtt a magyar szavazók számának eltérő meghatározására vezethető vissza, hiszen minél nagyobb ennek az értéke, annál kisebb részükről az MKP támogatottsága, illetve annál magasabb együttesen a Most–Hidé és a szlovák pártoké.

12 Lampl Zsuzsanna: Választási hajlandóság és pártpreferenciák a szlovákiai magyarok körében, *Új Szó*, 2010. május 31.

13 Lampl Zsuzsanna: A rejtőzködés misztériuma, avagy adatok az MKP és a Most–Híd választási eredményéhez. *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, 2010. 2. 47–61.

14 Újra parlamenti párt lehet az MKP. *Magyar Nemzet*, 2016. február 26.

15 Focus: a magyarok 44%-a az MKP-ra, 41%-a a Hídra voksolt. *Új Szó*, 2012. március 21.

16 Ravasz Ábel: Szlovákiai magyarok mint választók, 2009–2013. *Magyar Kisebbség*, 2013. 2. 41–68.

17 Az eltérések nem csak a preferencia-megoszlások, hanem a folyamatok értelmezése kapcsán is tetten érhetők. Például Ravasz Ábel azon állítása, hogy a szlovákokra szavazó magyar tömeg az egyéni fluktuációk ellenére viszonylag állandónak tűnik, erős ellentmondásban áll Öllös László azon véleményével, miszerint a szlovák pártokra való tömeges átszavazás „egy teljesen új trend, és főként annak köszönhető, hogy a Híd elhomályosította a tradicionális határvonalat a magyar és nem-magyar pártok között”. Utóbbit lásd: Fico „brutális győzelméről” beszélgettek a Magyar Külügyi Intézetben. *Kitekintő*, 2012. március 13. Letöltés helye: www.kitekinto.hu; letöltés ideje: 2016. 10. 15.

Az említett adatközlések közül a Focus-felmérésben és a Ravasz-féle becslésben találhatunk a magyar szavazókról is konkrét létszámadatot: ennek értéke az előbbinél 236 ezer, az utóbbinál pedig 295 ezer fő; mindkettő felülmúlja a fenti táblázat 2012-re vonatkozó becsléseit, amelyek közül a magasabb értékváltozat is csupán 214 ezer. A három eltérő létszám három különböző, módszertanilag egyaránt legitim eljárást takar. A Focus egy közvélemény-kutatás révén jutott erre az eredményre (a válaszadók 9,3%-a volt magyar), Ravasz Ábel pártpreferenciák alapján – az ős-MKP 2006-os szavazóiból, valamint a szlovák pártokra szavazó magyarok általa állandó tömegűnek tekintett halmazából – képezte le a magyar szavazók körét, míg jelen tanulmány adatai a népszámlálási statisztikákból levezetett becsléseken alapulnak. A Focus exit-polljának módszertanát közelebbről nem ismerjük, a Ravasz-féle felmérésre és a saját becslésre vonatkozóan azonban már tudhatóak a magyar szavazók (valószínűsíthető) túl-, illetve alulbecslésének okai: ahogy Ravasz elismeri, hogy „*a régi MKP 270 ezer fős bázisában jelentős számmal akadtak szlovákok is*”,¹⁸ úgy jelen tanulmányban is többször szóba kerültek már a torzító tényezők (kényszermegoldások a korcsoportszámítás során, csallóközi magyarok átlag feletti rejtőzködésének lehetősége a népszámláláskor).

Ha az esetleges alábecslést az itt alkalmazott módszertani kereteken belül szeretnénk korrigálni, a legegyszerűbb az, ha a nemzetiségi adatok helyett a nagyobb merítést kínáló anyanyelvi statisztikák alapján kalkulálunk. Mielőtt azonban belemennék ennek részleteibe, szükséges tudatosítani, hogy az etnikai pártokra vonatkozó választói döntések elsősorban az identitással kapcsolhatók össze, amit a népszámlálási adatok vonatkozásában leginkább a nemzetiségi adatok jelenítenek meg. Míg az anyanyelv a korai gyermekkortól érvényesülő adottság, az etnikai identitás megvállása, illetve egy etnikai párt választása szükségszerűen bizonyos személyes elköteleződést, tudatosságot feltételez, ami jelen esetben a nemzeti-etnikai adatok preferálása mellett szól. Az anyanyelvi statisztikákon alapuló adatok ebben az esetben inkább csak korrekciós funkcióval bírnak, így itt csupán kiegészítő jellegűek és részlegesekek.

A korrekciós funkciót az teszi lehetővé, hogy Szlovákiában a magukat magyar anyanyelvűnek vallók száma (508 714 fő) 11%-kal haladja meg a magyar nemzetiségűekét (458 467 fő) – de még ennél is magasabb értéket kaphatunk, ha ezúttal is beszámítjuk a rejtőzködőket. Bár ebben az esetben nem végeztem el az adatok településenkénti feldolgozását, amennyiben a magyar anyanyelvűek az ismeretlenek között is az adatmegvallók körében érvényes arányban vannak jelen, létszámuk már megközelíti az 547 ezer főt, ami 13%-kal múlja felül a rejtőzködőkkel bővített magyar nemzetiségű népesség számát. Ha a magyar szavazók jelen tanulmányban becsült számát is ez utóbbi arányban növeljük, eredményként 2012-re vonatkozóan 242 ezer főt kapunk, ami lényegében megfelel a Focus által mért létszámnak.

18 Uo. 56. Hozzá kell tennünk, hogy a szerző interpretációjában a 2012-es magyar szavazók köréből ily módon kikerülők számát a Most–Híd azon új szavazói pótolják (részben vagy egészben, merthogy a számuk nem ismeretes), akik korábban nem az ős-MKP-t választották, hanem otthon maradtak vagy a szlovák pártokra szavaztak.

Egy gyorsbecslés erejéig azt is megnéztem, hogy ennek alapján hogyan oszlanának meg országosan az MKP-ra, a Most–Hídra és a szlovák pártokra adott magyar szavazatok.¹⁹ Mivel a reálisnak tekinthető értékek valószínűleg a „maximális” és „optimális” jelölésű értékek között helyezkednek el, ezúttal csak e két kategóriának, illetve – egyfajta igazodási pontként – azok számtani közepének az adatait tüntettem fel.

	Most–Híd magyar támogatása	Preferencia-csoport	<i>Kiegészített</i>		
			2010	2012	2016
Szavazatszám	Maximális	MKP (+ MKDSZ)	109 638	109 483	107 921
		Most–Híd	153 770	130 517	120 102
		Szlovák pártok	3 031	2 069	6 015
		Magyar szavazók	266 439	242 070	234 038
	Optimális	MKP (+ MKDSZ)	109 638	109 483	107 921
		Most–Híd	82 650	66 017	50 055
		Szlovák pártok	74 152	66 569	76 061
		Magyar szavazók	266 439	242 070	234 038
	Középérték	MKP (+ MKDSZ)	109 638	109 483	107 921
		Most–Híd	118 210	98 267	85 079
		Szlovák pártok	38 591	34 319	41 038
		Magyar szavazók	266 439	242 070	234 038
Eloszlás (%)	Maximális	MKP (+ MKDSZ)	41,1	45,2	46,1
		Most–Híd	57,7	53,9	51,3
		Szlovák pártok	1,1	0,9	2,6
		Magyar szavazók	100,0	100,0	100,0
	Optimális	MKP (+ MKDSZ)	41,1	45,2	46,1
		Most–Híd	31,0	27,3	21,4
		Szlovák pártok	27,8	27,5	32,5
		Magyar szavazók	100,0	100,0	100,0
	Középérték	MKP (+ MKDSZ)	41,1	45,2	46,1
		Most–Híd	44,4	40,6	36,4
		Szlovák pártok	14,5	14,2	17,5
		Magyar szavazók	100,0	100,0	100,0

5. táblázat: A magyar választók országos szintű pártpreferenciái a 2011-es népszámlálás országos anyanyelvi adataira épülő gyorsbecslés alapján

19 Itt már az MKP, illetve az MKDSZ tényleges, vagyis az összlakosságra jutó szavazatszámával kalkuláltam, figyelembe véve, hogy az eddig nem magyarként regisztrált MKP-támogatók nagy részét magyar anyanyelvű cigányokként sikerült azonosítanom. Gyorsbecslésről lévén szó, előfeltételként azt is rögzítettem, hogy a magyar szavazók létszám bővülése az egyes – „statisztikai/kiegészített”, illetve „maximális/minimális/optimális” jelzőkkel ellátott – kategóriákon belül nem eredményezi a Hídra, illetve a szlovák pártokra adott voksok egymáshoz viszonyított arányának a megváltozását.

A középértékek az MKP választásról választásra megtapasztalható erősödését, a Most–Híd rohamos térvészését, valamint a szlovák pártokra szavazók hullámzó és lassú erősödését mutatják a magyar szavazók körén belül. Az MKP, amely három elvesztett választás után a felvidéki magyar politika másodhegedűsének szerepében stabilizálta magát, a fő célcsoportot jelentő népességen belül valószínűleg már 2012-ben megszerezte a többség bizalmát. A következtetések megfogalmazása során azonban figyelembe kell venni, hogy a legutóbbi táblázat adatai hozzávetőleges számításokon alapulnak, amelyek pontosság tekintetében nem vethetők össze a nemzetiségi adatsorok alapján kiszámított értékekkel. Az anyanyelvi statisztikákra épülő számításokat jelen vizsgálódások folytatásaként érdemes lesz majd részletesen, települési szinten is elvégezni, az ennek alapján összesített országos értékeket pedig összevetni az iménti táblázatban látható eredményekkel.

A Híd-tábor etnikai megoszlása

Az utolsó fejezetben a Most–Híd szavazóinak etnikai megoszlását vizsgálom. Ahogy az a bevezetőből is kiderült, itt egy politológiai vagy választásstatisztikai kérdésnél többről van szó: a szóban forgó értékek a magyarokhoz valószínűleg pozitívan viszonyuló, hozzájuk akár személyesen is kötődő, de legalábbis a multietnikus valóságot elfogadó többségi népegről kínálnak statisztikai információkat. E népesség létezésének egy sajnálatos jelenség, a választók által legitimált politikai hungarofóbia tapasztalata, bizonyossága ad komolyabb jelentőséget.

Mielőtt azonban általánosságban áttekintenénk a párt etnikai összetételének számunkra fontos sajátosságait, érdemes a többi nemzetiségi csoporthoz tartozó támogatókra is kitérni néhány mondat erejéig. A Most–Híd már a 2010-es választások során *„meg tudta szólítani az abauji németeket Kassától keletre és északkeletre, illetve Szepesolaszi környékén a szlovák anyanyelvű cigányságot, és helyenként a ruszin lakosságot is”*,²⁰ a 2016-os Polgári Víziónak részeként pedig politikai programot készített a százezres cigány és a több mint harmincezres ruszin kisebbség számára. A téma szempontjából leginkább érintett délkeleti járásokban, ahol is a Most–Híd fő bázisát a magyarok adják, az erős etnikai kevertség miatt a kisebbségek lakossági arányának és a multietnikus formáció támogatottságának a kapcsolata nem elemezhető. Ezért csak az ország északkeleti részén, vagyis a magyar szállásterülettől külön élő ruszinok körében elért eredményekre térnék ki röviden.

20 Szabó – Tátrai, 2011. Területi különbségek a pártpreferenciákban, i.m. 75.

2016-ban a Most–Híd a szórványtérsgében jónak számító, 3% fölötti eredményt ért el az egyetlen jelentősebb ruszinlakta járásban, a mezőlaborciban,²¹ vagyis ha rendkívül mérsékelt sikerrel is, de nagyobb arányban tudta megszólítani az itt élőket, mint a többi 53 szórványjárás nagy többségében. Közelebről nézve azonban már nem tapasztalható szoros összefüggés az etnikai számarányok és a párt eredményei között. A mezőlaborci járás 23 településéből ötben ért el a Híd 5%-nál magasabb értéket (ezek között kétszámjegyű eredmények is vannak), ám a ruszinok által legmagasabb arányban lakott helységekből igen gyengén szerepelt a párt, ami az aprófalvas térségben községenként csupán néhány voksot jelentett. A Most–Híd a járásban kapott szavazatainak kétharmadát két településen gyűjtötte össze, vagyis azok az igyekezetek, amelyek az országos szavazóbázis ruszinokkal történő kibővítésére irányultak – bár egy-egy településen kétségtelenül eredményesek voltak – összességében nem járultak hozzá jelentősen a tábor növekedéséhez.

A továbbiakban már az eddig megszokott módon, magyar és nem magyar nemzetiségűekre bontva vizsgálom a Most–Híd szavazótáborának etnikai összetételét, ezúttal is azt az elméleti lehetőséget alapul véve, miszerint a párt mindhárom választáson a matematikailag elérhető legtöbb voksot szerezte a magyar szavazók körében. Fentebb már szó esett az eset-számok valódiságának jelentőségéről; ezúttal az interetnikus párt nem magyar szavazóinak aránya az, ami érdekel minket, vagyis ahol a *valószínű* helyett a *bizonyos* érdemes preferálnunk. A részletes adatösszesítés alatt ezúttal is feltüntettem a népszámlálás anyanyelvi statisztikáin alapuló gyorsbecslés vonatkozó eredményeit.

	<i>Statisztikai</i>			<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
Pozsonyi kerület						
Pozsony	64,6	61,5	65,8	63,5	60,3	64,8
Szenci	39,6	40,1	30,3	34,3	34,6	24,3
Nagyszombati ker.						
Dunaszerdahelyi	24,2	27,3	17,7	20,4	22,9	13,1
Galántai	26,5	28,6	19,2	22,6	24,5	14,1
Nyitrai kerület						
Komáromi	28,9	36,5	24,2	20,0	25,9	12,5
Lévai	39,3	38,4	31,3	34,9	33,9	25,8
Nyitrai	42,8	38,9	36,5	39,5	35,6	33,4
Érsekújvári	36,4	40,0	26,5	26,6	30,0	15,7

21 A járásban a ruszinok aránya 42%, a ruszin anyanyelvűeké 58%, a ruszin/ukrán származásra utaló görögkatolikus és pravoszláv felekezetűeké pedig együttesen 78%. Az adatok nem foglalják magukba a nemzetiségüket, illetve vallásukat eltitkolók utólagosan szétszított arányszámait.

Vágsellyei	34,3	34,2	21,8	29,6	28,9	15,6
	<i>Statistikai</i>			<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
Besztercebányai ker.						
Losonci	42,1	40,8	30,1	27,1	25,8	15,2
Nagyrócei	23,4	35,9	33,6	15,7	26,2	23,4
Rimaszombati	22,5	29,4	20,6	11,9	18,4	13,7
Nagykürtösi	39,8	37,5	33,9	33,2	30,8	27,1
Kassai kerület						
Kassa	82,7	80,0	78,1	73,4	69,2	66,8
Kassa-környéki	74,0	68,8	66,7	67,2	59,3	56,3
Nagymihályi	36,3	29,1	30,5	29,4	23,6	27,6
Rozsnyói	26,2	35,3	29,0	17,9	27,0	17,9
Töketerbesi	16,0	17,7	16,6	12,9	13,5	13,1
Szórványterület	91,0	90,3	94,0	90,1	89,3	93,4
Összesen	45,0	47,1	49,2	39,6	41,3	44,1

6. táblázat: Nem magyarok lehetséges minimális aránya a Most–Híd szavazói között járásonként (%)

Most–Híd magyar támogatása	<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016
Maximális	25,2	25,9	29,2
Optimális	59,8	62,5	70,5
Középérték	42,5	44,2	49,8

7. táblázat: Nem magyarok lehetséges minimális aránya a Most–Híd szavazói között a 2011-es népszámlálás országos anyanyelvi adataira épülő gyorsbecslés alapján (%)

A leglényegesebb információt maguk az országos adatok tartalmazzák: a multietnikus párt a szavazók összetételét tekintve mindinkább azzá vált, aminek definiálja magát. Ezt a helyzetet azonban elsősorban a magyar szavazók tömeges elvesztésével érték el, míg a szlovákok és a fentebb említett kisebbségek különböző arányú megnyerése ebben másodlagos szerepet játszik. Lényegében az előbbi megállapítás vonatkozik az anyanyelvi adatok alapján készített országos gyorsbecslés eredményeire is, bár ez esetben a Most–Híd lehetséges maximális támogatottságának vélelmezésén alapuló értékekből már egy markánsan magyar többségű párt rajzolódik ki előttünk; mindez jól mutatja, hogy a magyar szavazók létszámáról becsült érték mindössze 10% körüli módosulása milyen jelentős változásokat okozhat a párt etnikai karakteréről alkotott összképben.

Ami az etnikai megoszlás járási értékeit illeti, ezek erősen eltérőek, s ami elsősorban lényeges, hogy összességében negatív kapcsolat áll fent a magyarok lakossági jelenléte és a Most–Híd helyi táborán belül a nem magyar szavazók aránya között; erre az összefüggésre alább még visszatérek. A szórványterületen a Híd gyakorlatilag szlovák pártként működik, kivételnek csak a nagytopolcsányi és aranyosmaróti járást mondhatjuk (adataikat a táblázatban önállóan nem tüntettem fel), ahol a magyarok fél-, illetve 1%-os – a felvidéki szórványtérsgben magasnak számító – lakossági aránya elegendőnek bizonyult az etnikailag kiegyensúlyozott szavazói kiscsoportok kialakulásához.

Mint tudjuk, a Most–Híd iránti szimpátia jóval erősebb a magyarok, mint a többség körében. Az a tény, hogy országosan az interetnikus párt táborát – legalábbis az itt kiszámított adatok többsége szerint – lényegében fele-fele arányban teszik ki a magyar és a nem magyar választók, e két szavazónépesség létszámának országosan jelentős, becsléseink szerint (választástól függően) 1:10–1:12 arányú eltéréssel magyarázható. Az alábbiakban azt is megnézzük, hogy a nem magyar többség milyen arányban szavazhatott a Most–Hídra, adatainkat ezúttal is a magyar szavazók lehetséges legmagasabb támogatásának esetére modellezve. (Mivel ez esetben nem a százalékarányok konkrét értéke, hanem kifejezetten a járási értékek dinamikája az, ami érdekes, itt eltekintettem az anyanyelvi adatokon alapuló gyorsbecsléstől.)

	<i>Statisztikai</i>			<i>Kiegészített</i>		
	2010	2012	2016	2010	2012	2016
Pozsonyi kerület						
Pozsony	5,7	5,0	6,1	5,6	4,9	6,0
Szenci	7,8	7,3	4,2	6,8	6,3	3,4
Nagyszombati ker.						
Dunaszerdahelyi	43,2	41,9	20,1	39,1	37,8	15,9
Galántai	12,1	11,6	5,6	10,5	10,1	4,2
Nyitrai kerület						
Komáromi	28,3	29,6	17,3	21,5	23,0	9,8
Lévai	9,3	8,4	5,3	8,3	7,5	4,4
Nyitrai	3,0	2,7	2,3	2,7	2,5	2,1
Érsekújvári	13,0	13,2	6,9	9,9	10,2	4,2
Vágssellyei	13,5	11,5	5,8	11,9	9,9	4,2

Besztercebányai ker.						
Losonci	9,1	8,6	4,8	6,1	5,6	2,5
Nagyőrcei	3,7	4,8	4,3	2,6	3,5	3,0
Rimaszombati	7,1	9,0	5,7	3,9	5,8	3,9
Nagykürtösi	8,4	7,2	5,4	7,2	6,0	4,4
Kassai kerület						
Kassa	7,3	6,0	5,6	6,5	5,3	4,8
Kassa-környéki	13,3	8,1	6,7	12,3	7,1	5,7
Nagymihályi	3,5	2,2	2,3	2,8	1,8	2,0
Rozsnyói	7,7	10,2	6,7	5,4	8,0	4,2
Töketerbesi	2,8	2,8	2,5	2,3	2,2	2,0
Szórványterület						
Összesen	4,0	3,5	3,5	3,5	3,1	3,1

8. táblázat: A Most–Híd lehetséges minimális támogatottsága a nem magyarok körében járásonként (%)

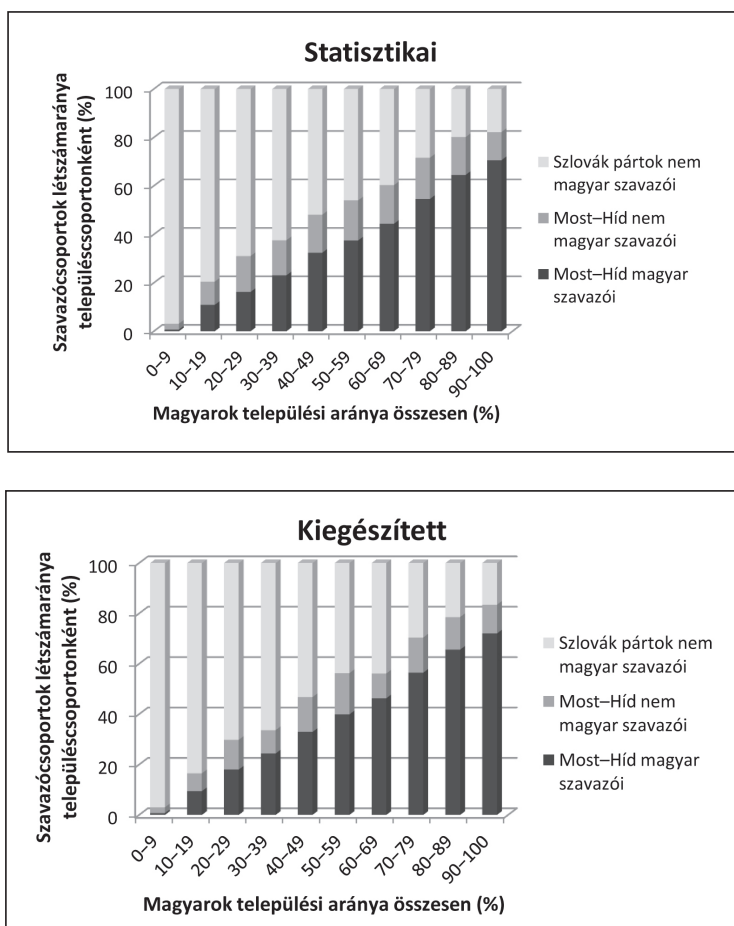
Mint látható, erős pozitív kapcsolat tapasztalható a magyarok járási arányszáma és a táblázat értékei között, holott az előbbieknél elvileg nem kellene befolyást gyakorolniuk az utóbbiakra. Ezek szerint beigazolódna a feltételezés, miszerint „a magyarokkal vegyes közösségekben élők szimpátiája magasabb lehet egy interetnikus párttal kapcsolatban”²¹ Tény, hogy az összefüggés még akkor is egyértelmű, ha esetleg a dunaszerdahelyi és komáromi járás kimagasló értékeiben a papírforma szerintinél magasabb arányban rejtőzködő magyarok jelenléte is szerepet játszik.

Más okra, konkrétan a jelen tanulmányban alkalmazott séma sajátosságaira vezethető vissza a Most–Híd többségi támogatottságának 2010–2016 közötti, a magyaroktól sáv egyes járásaiban megfigyelhető drasztikus esése. Miután alaphelyzetként a magyarok lehetséges maximális támogatottságát feltételeztük, modellünkben a pártra adott szavazatok csökkenése eleinte csak a nem magyar szavazók halmazában jelentkezik, miközben a valóságban a magyar nemzetiségű Híd-szavazók tömeges távozása is (sőt inkább az) valószínűsíthető. Ez azt jelenti, hogy a Most–Híd tendenciózus szavazatcsökkenésével jellemezhető járásokban – legalábbis az itt alkalmazott számítási mód esetén – a 2010-es választáshoz kapcsolódó adatok a leghitelesebbek. Ugyanakkor ha a párt maximális magyar támogatottságának feltételezése helyett a már ismertett optimumértékes módszer szerint számítjuk ki a fenti értékeket, akkor azok a legdinamikusabb csökkenést felmutató dunaszerdahelyi járásban nagyságrendileg az 55–75%-os, a komáromiban pedig a 45–60%-os tartományban mozognak

21 Ravasz, 2013. Szlovákiai magyarok mint választók, i.m. 55.

– természetesen fogyatkozó tendenciát követve! –, vagyis a Most–Híd nem magyarok általi támogatottságának csökkenése a „hibamentesített” modellben is világosan tetten érhető.

A tisztánlátás végett érdemes az utóbb elemzett két mutató: a Most–Híd nem magyar szavazóira, illetve a Most–Hídnak a nem magyarok körében mért támogatottságára vonatkozó arányszámok közötti összefüggéseket egy adatösszesítő grafikonon együttesen is láthatóvá tenni, ugyanis ezek a mutatók egyaránt statisztikai kapcsolatban állnak a magyarok lakossági arányértékeivel – mint láttuk, ellentétes előjellel. A grafikonon három csoportnak: a Most–Híd magyar és nem magyar szavazóinak, valamint a szlovák pártokat (illetve elenyésző hányadban az MKP-t) támogató nem magyar szavazóknak a 2010-es százalékmegoszlását látjuk, ismét a magyarok létszamaránya szerint csoportosított településhalmazokban elkülönítve.

2-3. ábra: A Most–Híd magyar és nem magyar támogatóinak, valamint a többségi pártok nem magyar szavazóinak a létszamaránya 2010-ben a magyarok települési arányszáma szerint

Először is, a grafikon megerősíti azt a közismert tényt, hogy a Most–Híd támogatottsága pozitív, a többségi pártoké pedig negatív kapcsolatban áll a magyarok lakossági arányával. Továbbá mindkét ábrán – de főleg az elsőn – látható, hogy a Híd nem magyar szimpatizánsai szinte minden településhalmazban nagyjából ugyanakkora létszámarányt tesznek ki, ami egyszerű és vizuálisan is érthető magyarázatot kínál arra, hogy a magyarok demográfiai súlyának növekedésével párhuzamosan miért csökken a nem magyarok aránya a Most–Híd szavazóbázisában, illetve miért nő egyúttal a Híd-támogatóké a nem magyarok körében. (Nagyjából ugyanezeket az eredményeket kapjuk akkor is, ha a grafikonokon még a két másik csoportnak: az MKP-ra, illetve a szlovák pártokra szavazó magyaroknak az adatait is szerepeltetjük, vagy ha a Most–Híd maximális magyar támogatottságának feltételezése helyett az optimumértékek szerint dolgozzuk fel az adatokat.)

Azt sajnos nem lehet megmondani, hogy milyen etnoszociológiai sajátosságok jellemzik a Most–Híd szlovák nemzetiségű szavazóit (a cigányok, illetve a ruszinok esetében ez könnyebb feladat). Ami e választói csoporttal valószínűleg összekapcsolható – hogy milyen arányban és mélységben, nem tudhatjuk –, az az asszimiláció, ez a magyar identitástól a szlovák önazonosság irányába mutató, részben a személyes életút során, részben generációkon át lezajló hasonulási folyamat. A problémát ez esetben is az adathiány jelenti: a népszámlálási statisztikák nem alkalmasak az identitás árnyalatainak leírására, s így az asszimilánsok akár csak hozzávetőleges kimutatására sem. Szlovákiában, a legutóbbi magyar népszámlálástól eltérően, nem kérdeznék rá a kettős identitásra, csupán az anyanyelvhasználat sajátosságaira, ami viszont nem az identitásról, hanem a kisebbségi léthelyzet mindennapjairól kínál bizonyos információkat. A nemzetiségüket be nem vallók aránya pedig, bár sokatmondó adat, a kisebbségek esetében sokkal inkább az állam iránti bizalmatlanság, esetleg az önmegvallástól való szorongás, mintsem a nemzetiségi identitás kopásának az indikátora, általánosságban pedig – még ha a két magyar többségű járásban ennek ellenkezőjét vélelmeztük is – inkább a többségre jellemző attitűd.²²

A kérdés tehát, amelyet itt már nem fogunk megválaszolni, az, hogy az interetnikus politikai opció választására vajon mennyire hat ösztönzőleg a családi/rokonsági/felmenői kötődéseket tekintve ugyancsak interetnikusnak nevezhető személyes létállapot. A Felvidéken zajló beolvadás mértékéről, jellegzetességeiről eddig napvilágot látott információk²³ alapján viszonylag könnyen meg lehet alkotni a rendszerváltástól napjainkig – konkrétan: az utolsó három népszámlálás által érintett periódusban – asszimilálódott magyar népesség

22 Szlovákiában jelenleg abból a hét járásból, ahol 10% feletti az etnikai rejtőzködők aránya, ötben 85–86% (az ismeretlenek beszámításával pedig 96–98%) a szlovákok aránya. Bár a lista élén álló losonci járás, illetve Kassa kétségtelenül a déli sávban található, a magyarok aránya itt még az ismeretlenek beszámításával is csak 26, illetve 3%, miközben a dunaszerdahelyi és a komáromi járásban csupán 3–6% a rejtőzködők aránya.

23 Lásd Gyurgyík László: *A szlovákiai magyarság demográfiai folyamatai 1989-től 2011-ig*. Fórum Kisebbségkutató Intézet: Somorja, 2014. 214.

országos létszámának a becslésére szolgáló képletet, figyelembe véve a számítást bonyolító tényezőket is.²⁴ Miután azonban a fogyatkozásáért felelős három fő komponens (asszimiláció, természetes fogyatkozás és elvándorlás) szerepe területileg eltérő, az említett összefüggés feltárása még a megfelelő helyi adatok birtokában is nehéznek ígérkező, ráadásul tévkövetkeztetések lehetőségét is magában hordozó feladat.

Összegzés

Az MKP, noha három választáson is alulmaradt a Most–Híddal szemben, a magyarság körében – az utóbbi párt folyamatosan csökkenő támogatottsága miatt – nagy valószínűséggel többségre tett szert. Az, hogy ez a viszonylagos többlet először melyik választáson realizálódott, illetve hogy ebben a körben (tekintettel a szlovák pártokra szavazó magyarokra) abszolút vagy relatív többségről beszélhetünk-e, a becslési eljárástól függ.

Ha a magyarok helyi számaránya szerint csoportosított településhalmazokra bontva vizsgálódunk, egyenes arányosságot tapasztalunk a magyarok demográfiai súlya és az MKP preferenciaszintje – ha úgy tetszik, a párt által képviselt markánsabb identitástípus – között. Ezenkívül a magyarok által jelentősebb arányban lakott településeken a Most–Híd támogatottságának intenzívebb csökkenése is megfigyelhető.

A multietnikus párt szavazótáborát már a kezdetektől fogva etnikai heterogenitás jellemezte, és ez a karakterjegy egyrészt a magyar támogatók folyamatos lemorzsolódása, másrészt a nem magyar (elsősorban szlovák és ruszin) szavazók sikeres megszólítása miatt mind erősebbé vált. Ugyanakkor a Most–Híd szavazótáborában minden reálisnak tekinthető becslés szerint (még) magyar többségű. A magyarlakta földrajzi sávtól északra a Híd gyakorlatilag szlovák pártként működik, igaz, jóval gyengébb támogatottsággal.

Végül megfigyelhető, és előzőleg mások által is megerősített tapasztalat, hogy minél magasabb egy területen a magyarok lakossági aránya, annál erősebb a nem magyarok, vagyis gyakorlatilag a szlovákok részéről a Most–Híd támogatása. Ez azonban nem etnpszociológiai, hanem inkább matematikai okokra vezethető vissza: mivel a magyarok arányának növekedésével a szlovák szavazók aránya csökken, a Most–Híd tábora pedig nő, ugyanakkor a szavazók összességén belül a párt nem magyar nemzetiségű támogatóinak aránya lényegében változatlan marad, az utóbbiaknak a szlovák szavazónépességen belüli jelenléte a magyarok demográfiai súlyának növekedésével – pontosabban a szlovákokénak a csökkenésével – szükségszerűen egyre magasabbá válik.

24 Ez az első censzusközi évtizedre vonatkozóan az asszimilálódott népesség későbbi demográfiai változásait, a második esetben pedig a rejtőzködők magas arányából adódó becslési nehézségeket jelenti.

HORVÁTH LÁSZLÓ

PARLAMENTI, TARTOMÁNYI ÉS HELYI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN – MEGŐRIZTE BEFOLYÁSÁT A VAJDASÁGI MAGYARSÁG

Jelen elemzésem arra tesz kísérletet, hogy a 2016. április 24-i választásokat tágabb kontextusba helyezve a magyar nemzeti közösség szemszögéből is vázolja, hogy a kilencvenes évektől kezdődően milyen politikai folyamatok, törekvések előzték meg a szóban forgó eseményt. Ezt követően a választások körülményeinek és eredményeinek bemutatásán túl kitérek az új kormányra váró feladatok és reformok magyar nemzeti közösséget érintő aspektusaira is. Feltárom továbbá, hogy a helyi magyar politikum eddigi tevékenységének köszönhetően milyen régóta fennálló problémák, kérdések vonatkozásában sikerült teljes vagy részeredményeket elérni, és hogy mik azok a témák, amelyeket illetően további erőfeszítések tétele szükséges. Fel kívánom hívni a figyelmet arra, hogy visszatekintve az elmúlt több mint negyed évszázad belpolitikai eseményeire, cseppet sem számít szokatlan eseménynek, hogy az aktuális kormány nem tölti ki teljes mandátumát. A demokratikus ellenzék megerősödése, az aktuális miniszterelnök likvidálása, a Koszovó¹ függetlensége körül kialakult kormánykoalíciós feszültség, a hatalmi struktúra aszimmetrikus volta, vagy éppen az időszerű tartományi és helyi önkormányzati választások és a magas támogatottságot jelző közvélemény-kutatási eredmények egybeesése elegendő ahhoz, hogy előrehozott köztársasági választásokat tartsanak az országban. Fiatal, a múltjával egyre inkább szembenézni tudó és akaró demokráciáról van szó, ahol azonban még számos teendő vár a mindenkori politikai vezetésre annak érdekében, hogy az ország lakosságának többsége számára elfogadható és egyben perspektívát nyújtó helyé váljon.

Honnan érkeztünk?

Miután a nemzetek közötti szembenállás és a gazdasági nehézségek szétfeszítették az egykori szövetségi délszláv államot, a tagállamok, köztük Szerbia, eltérő utat jártak be az elmúlt több mint huszonöt esztendőben. Az egykori tagköztársaságok mellett – a 2006-os szerb alkotmány szerint még az ország szerves részét képező, korábbi autonóm tartomány

---

1 Összhangban az ENSZ BT 1244-es határozatával és a Nemzetközi Bíróság véleményével a koszovói függetlenségi nyilatkozatról.

– Koszovó is búcsút intett² Belgrádnak és potenciális tagjelölti státus birtokában az EU-taggá válást ambicionálja. A különböző fejlődéstörténettel rendelkező országok helyzete ma hasonló ahhoz, mint amilyen pozíciót elfoglaltak a szövetségi államon belül. A fejlettebbek helyzetelőnyüket megőrizve már az Európai Unió tagjai, míg a többiek csatlakozási tárgyalásokat folytatnak, vagy ilyen törekvésekkel bírnak. A szövetségi állam megszűnése utáni legnehezebb terhet talán napjainkig Szerbia viseli, ahol a kilencvenes évek elején létrejött pártok csupán 2000. október 5-e után tölthették be valós társadalmi szerepüket. Egyesült Demokratikus Ellenzékbe szerveződve megdöntötték a szocialisták által dominált hatalmat és működő, valódi többpártrendszert hoztak létre. Az újonnan kialakult demokratikus hatalmi szerkezet az ország jövőjét illetően éles szemléletváltást hozott, az Egyesült Demokratikus Ellenzék fragmentálódása és a szerb miniszterelnök meggyilkolása azonban visszavetették a kezdeti lendületes reformtörekvéseket. A rendszerváltás meghatározó pártjának, a balközép irányultságú Demokrata Pártnak (DP) fokozatos térnyerése majd kormányzása nem váltotta valóra a hozzá fűzött reményeket. A háborús örökség következtében kialakult társadalmi anómiák, gazdasági nehézségek és a drasztikus elvándorlás terheivel küzdő Szerbia nem lett sem jobb, sem élhetőbb hely a DP kormányzása alatt. A demokraták a modernizáció eszméjét kiürítve és korrupciós botrányokba keveredve elidegenítették maguktól szavazóik többségét. Egykori támogatóik bizalmának hiányában napjainkra köztársasági, tartományi és helyi önkormányzati szinten is csekély befolyással rendelkező erővé lettek, teret engedve ezáltal a kilencvenes évekből jól ismert radikális és szocialista politikusoknak az ország újbóli kormányzására. A sors furcsa fintora, hogy egykor a bezárkózást és oroszbarát politikát szorgalmazó nacionalista erő, a Szerb Radikális Párt (SZRP) tagjainak egy része 2008-ban kihasználva a közhangulatot, és felismerve a jövőben rejlő lehetőségeket megalapította a jobbközép irányultságú Szerb Haladó Pártot (SZHP). Az SZHP a politikai palettán rendelkezésre álló mozgástérnek és a demokraták sorozatos hibáinak köszönhetően gyorsan emelkedő népszerűsége és támogatottságra tett szert. A hatalmi konstellációt tekintve jelen pillanatban a kilencvenes évek meghatározó szocialista és radikális politikai szereplői vezetik Szerbiát. A képviselt politikai irányvonalat részben kényszerpályának, részben pedig annak a felismerésének tulajdonítom – az ország demográfiai, gazdasági mutatóinak ismeretében –, hogy az elszigetelésből való kitöréshez egyetlen forgatókönyv áll rendelkezésre. Akkor, amikor a szomszédos, egykori délszláv tagállamok kivétel nélkül nyitottabbá válnak a nemzetközi politikai és gazdasági együttműködésre, modernizációs reformokat terveznek vagy folytatnak és az EU-hoz közelednek, Szerbia sem tehet másképp. Ha valamilyen szeszélyből kifolyólag mégis más utat választana a jelenlegi vezetés – amire nem sok esélyt látok –, azért a szerb társadalomnak olyan árat kellene fizetnie, amelyet annak nagyobb része nem bírna el.

2 2008. február 17-én.

A kilencvenes évek elejére kialakult politikai miliőben a többségi nemzet pártalapítási törekvései mellett a magyar nemzeti közösség gyors helyzetfelismerésének és önszerveződésének lehettünk szemtanúi. A közösség első – azóta csak történelmiként emlegetett – érdekvédelmi szervezete a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) 1990-es megalakulásakor olyan programcélokat fogalmazott meg, mint a többpártrendszer bevezetése, a piacgazdaságra való áttérés és a nemzetközi dokumentumokban rögzített kisebbségi jogok biztosítása. Általa került először felvetésre a személyi elven alapuló kisebbségi önkormányzat koncepciója és az ártatlan vajdasági magyarokkal a második világháború utolsó hónapjaiban történt megtorlások tudományos kivizsgálása is.³ A VMDK-n belüli eltérő elképzelések mentén létrejött platformok és a személyes ambíciók túlzott térnyerése következtében a vajdasági magyar politikum rövid idő alatt széttöredezetté, megosztottá vált. A VMDK-t elhagyók egy csoportja 1994-ben létrehozta a Vajdasági Magyar Szövetséget (VMSZ), egy másik csoportja 1997-ben a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot (VMDP),⁴ egy harmadik pedig 2012-ben a Magyar Egység Pártot. 2007-ben a Magyar Polgári Szövetséget (MPSZ) a VMSZ-ből kiválók egy köre alapította. 2009-ben a Magyar Remény Mozgalom a VMDP egyetlen tartományi képviselőjének hathatós támogatása mellett jöhetett létre. A vajdasági magyar politikai paletta legfiatalabb szereplője a 2015. augusztus 20-án a Palicsi Vigadóban megalakult Magyar Mozgalom (MM). A korábbi VMSZ-tagok és szimpatizánsok, valamint a 2010 és 2014 közötti Magyar Nemzeti Tanács képviselőinek egy csoportjából megalakult civil szervezet politikai tevékenységet is folytat.

A felsorolt magyar pártok között kialakult versenyben mára a VMSZ lett az az erő, amely a vajdasági magyar nemzeti közösség legnagyobb, legbefolyásosabb szereplőjévé nőtte ki magát. Felkarolta, politikai programjába beépítette és eredményesen képviseli az elmúlt huszonöt év meghatározó és megoldásra váró magyar ügyeit. Köszönhető ez annak, hogy a politikum minden szintjén képviselettel rendelkezik,⁵ míg a többi magyar párt tevékenysége csupán néhány településre, illetve regionális szintre korlátozódik.

3 Vékás János: A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének létrejötte. *Régió – Kisebbségtudományi Szemle* 1991. 2 (1). Letöltés helye: www.vmdk.org.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 12.

4 A párt a történelmi VMDK eszmei és politikai örökösének tartja magát.

5 A párt nemzetközi szinten is jelen van. Egyrészt Deli Andor Európai Parlamenti (EP) képviselő személyében, aki a Fidesz-KDNP listáján került be az EP-be a 2014. május 25-i választások alkalmával. Másrészt az Európai Néppárt (ENP) Politikai Közgyűlésének 2015. szeptember 2-i döntése értelmében a VMSZ az ENP megfigyelői státusából az ENP társult tagjává lépett elő. A párt ezáltal elérte a legmagasabb szintet, ami EU-n kívüli ország pártja számára biztosított. Társult tagként a VMSZ részt vehet, és szavazati joggal rendelkezik az ENP kongresszusain (Kovács Elvirával a VMSZ köztársasági parlamenti képviselőjével folytatott telefonbeszélgetés alapján).

A választások napja – 2016. április 24.

2016. április 24-én Szerbiában előrehozott köztársasági, a négyéves mandátum lejártát követően pedig rendes tartományi és helyi önkormányzati választásokat tartottak. A szerb választási rendszer jellegzetessége, hogy mindhárom szinten más írja ki a szavazást. Amíg az alkotmány 101. szakasza értelmében a köztársasági szintű választások időpontját a köztársasági elnök, addig a helyi önkormányzati választásokét a szerbiai parlament elnöke,⁶ a tartományi választásokét pedig a tartományi parlament elnöke tűzi ki.⁷ Bevett gyakorlat, hogy az esemény megtartásának időpontját a felek előzetesen egyeztetik és összehangolják, mivel a gazdaságossági és hatékonysági szempontok ezt megkövetelik.

Az előrehozott köztársasági szintű választások kezdeményezésére irányuló döntését Aleksandar Vučić kormányfő 2016. január 17-én az SZHP főbizottsági ülésén jelentette be,⁸ melyet a testület teljes mértékben támogatott. Kormányának március 3-i a parlament feloszlatására és az előrehozott választások kiírására vonatkozó indítványát az államfő elfogadta és március 4-én a parlament feloszlatásának kezdeményezése mellett 2016. április 24-re előrehozott választásokat írt ki.

Az SZHP a 2014-es szintén előrehozott köztársasági parlamenti választásokat a gazdasági reformokhoz nélkülözhetetlen erős és stabil kormányzati felhatalmazás szükségességével indokolta (a kormánykoalíciót terhelő instabilitás és feszültség folyamatos volt az SZHP és a Szerb Szocialista Párt (SZSZP) aszimmetrikus erőviszonya miatt) és január 28-án kezdeményezte az államfőnél a parlament feloszlatását. Az államfő alkotmányos kötelezettségének eleget téve január 29-én feloszlatta a parlamentet és 2014. március 16-ra kitűzte a rendkívüli választások időpontját. A fentiekkel ellentétben a jelenlegi rendkívüli választások kiírásának indoka a megkezdett reformok folytatásához és az Európai Unió (EU) kapujába való eljutáshoz szükséges négyéves stabil kormányzati ciklus biztosítása volt, a kormányfő most ehhez kért bizalmat és megerősítést.

A tárgyalt választási időszakot több olyan anomália jellemezte, mint amilyen – a teljesség igénye nélkül – a listaállításhoz szükséges aláírások hamisítása a választások minden szintjén, szavazóurna összetörése egy választóhelyiségben, az ellenőrző cédulák hiánya vagy a választásra jogosultak számánál több szavazócédula léte a szavazóurnákban. Különleges színfoltnak minősült a választási helyszínek közül a Dél-bácskai körzetben található, a

6 A helyi önkormányzati választásokról szóló törvény 8. szakasz 1. bekezdés (34/2010). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 17.

7 Vajdaság Autonóm Tartomány Statútuma 33. szakasz 1. bekezdés (54/2014). Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 10. 17.

8 Vučić bejelentette: Előrehozott választások következnek. *Vajdaság Ma*, 2016. január 17. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 01. 08.

tartományi székváros közelében fekvő Temerin. A településen indítani tervezett két orosz kisebbségi lista közül az egyik (9-es számmal, Szerbiai Oroszok Pártja – Maja Bjekić) sikeresen indult és szerzett egy mandátumot (holott a legutóbbi népszámlálás szerint a településen egyáltalán nem él orosz kisebbség).⁹ A választásokat megelőzően és az azok során tapasztalt rendellenességeket követően tovább fokozódtak az indulatok a választási eredmények végleges kihirdetéséhez közeledve. A szélsőjobbboldali, oroszbarát és unióellenes, a Szerbiai Demokrata Párttal (SZDP) koalícióban induló Dveri mozgalom vezetője és a Köztársasági Választási Bizottság (RIK) elnöke között heves szóváltásra került sor a választások 99.82%-os, részleges eredményének kihirdetésekor.¹⁰ Érthető volt a reakció, hiszen az SZDP-Dveri koalíció csupán néhány szavazattal maradt le a parlamentbe való bejutástól. A túlkapásokra (a Dveri egyik tagjának agresszív tettlegességig fajuló kirohanása a RIK egyik elemzője ellen) azonban a balkáni temperamentum ismeretében sem lehet meglepetés. A RIK április 27-i döntése értelmében, szabálytalanságok miatt május 4-én, 15 szavazóhelyen megismételték a voksolást.¹¹ Az újrázást követően a SZDP-Dveri a szavazatok 5.03%-nak birtokában 13 képviselővel bekerült a szerb Népképviselőházba (részben az április 30-án Belgrádban a DP által szervezett ellenzéki tüntetésnek köszönhetően, ahol az ellenzéki erők vezetői együttesen arra buzdítottak, hogy szimpatizánsaik az SZDP-Dveri koalíciót támogassák, azokon a helyeken ahol megismétlik a szavazást).¹²

Köztársasági szintű választások

A szerbiai többpártrendszer 1990-es bevezetése óta az idei volt a tizenegyedik köztársasági parlamenti és a hetedik előrehozott¹³ köztársasági választás. Jelenleg 6 739 441 választópolgár rendelkezett szavazati joggal, melyből 3 778 923 vett részt a szavazáson. A választási részvétel aránya 56,07%-os volt,¹⁴ magasabb, mint a 2014-es 53,2%.¹⁵ Az érvénytelen szavazatok száma 107 906 (2,86%).¹⁶

9 Csorba Bélával a Vajdasági Magyar Demokrata Párt elnökével folytatott telefonbeszélgetés alapján.

10 Az ünnepek után újra szavazhatnak több helyen. *Pannon RTV*, 2016. április 29. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; leoltás ideje: 2016. 05. 4.

11 RIK: 15 szavazóhelyen megismétlik a választásokat, egy topolyain is. *Vajdaság Ma*, 2016. április 28. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 4.

12 Urcára vonult Belgrádban az ellenzék. *Pannon RTV*, 2016. április 30. Letöltés helye: <http://www.pannonrtv.com>; letöltés ideje: 2016. 05. 2.

13 1992, 1993, 2000, 2003, 2008, 2014, 2016 (a szerző egyéni gyűjtése).

14 A Köztársasági Választási Bizottság bejelentette a választások végleges eredményét, 12 lista a Népképviselőházban. *Novosti*, 2016. május 5. Letöltés helye: www.novosti.rs; letöltés ideje: 2016. 08. 22.

15 Köztársasági Választási Bizottság: A 2016. március 16-i köztársasági parlamenti választások. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 05.

16 A Köztársasági Választási Bizottság 125 ülése, 2016. május 5. Letöltése helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 18.

Amíg Szerbiában 1990 és 1992 között kétfordulós többségi rendszerben történt a parlamenti képviselők megválasztása, addig 1992-től egészen napjainkig arányos választási rendszerben, egy fordulóban választják meg a népképviselőket úgy, hogy 2000 óta az egész ország területét egy választókerületnek tekintik.¹⁷ Minden párt (szövetség) egyetlen zárt listát indíthat, amelyen sorrendben minden három jelölt közül (első három hely, második három hely és így a lista végéig) legalább egynek ahhoz a nemhez tartóznak kell lennie, amely kevésbé képviselt a listán.¹⁸ A mandátumok elosztásánál a D’Hondt-formulát használják, a bejutáshoz pedig az 5%-os küszöb elérése szükséges. A listaállításhoz tízezer érvényes aláírást kell összegyűjteni. A régió egyes országainak politikai rendszereivel való összehasonlítás során azt látjuk, hogy a szlovén,¹⁹ a horvát, a koszovói illetve a román²⁰ gyakorlattól eltérően a szerb választási rendszer nem ismeri a garantált kisebbségi parlamenti hely intézményét. Kedvezőbb azonban a szlovák, a cseh és az ukrán gyakorlatnál, ahol a kisebbségek kedvezményes bejutása a törvényhozásba semmilyen formában sem biztosított.²¹ Szerbiában a nemzeti kisebbségek parlamenti mandátumainak a kiosztásánál a Képviselők megválasztásáról szóló törvényt (35/2000-es) módosító törvény tizenharmadik szakaszának rendelkezése alapján járnak el. A módosítás szerint a Képviselők megválasztásáról szóló törvény nyolcvanegyedik szakasza három bekezdéssel bővült, mely módosításnak köszönhetően a kisebbségek számára a parlamentbe jutáshoz 2004 óta – részben hasonlóan a lengyel min tához – nem szükséges az 5%-os küszöb elérése.²² Helyette úgynevezett természetes küszöb (ennek értelmében egy kisebbségi mandátumhoz szükséges szavazatszámot úgy kapjuk meg, hogy a mandátumot eredményező szavazatok összegét elosztjuk a kiosztható mandátumok számával) biztosítja a nemzeti kisebbségek parlamentbe való bejutását.

2016. április 24-én a 250 parlamenti helyért húsz lista (párt vagy párt szövetség) 3270 jelöltje versenyzett, az eredmények pedig közel az előzetes közvélemény kutatásoknak megfelelően alakultak.²³ Ezennel a húsz formációból tizenkettő jutott be a parlamentbe, így a társadalom törésvonalait a korábbinál pontosabban, szélesebben reprezentáló Népképviselőház alakulhatott (2014-ben tizenkilenc induló, hét bejutó). A 2014-es választások tükrében,

17 Szabó Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2016.

18 A népképviselők megválasztásáról szóló törvény 40a. szakasz 1. bekezdés (18/2004). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 18.

19 Györi Szabó Róbert: A szlovéniai magyar és olasz kisebbség autonómiája, politikai képviselete. In: Szarka László, Kántor Zoltán, Majtényi Balázs, Vizi Balázs: *Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 308–323, itt: 311.

20 Csapó Zsuzsanna: A kisebbségek parlamenti képviseletének kérdése az „Új Alkotmány” küszöbén. *Kül-Világ, A nemzetközi kapcsolatok folyóirata*. 2011. 8 (1–2). 82–101, itt: 88, 92.

21 Uo. 95.

22 A népképviselők megválasztásáról szóló törvény 81. szakasz 2. bekezdés (18/2004). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 05.

23 Közvélemény-kutatás: Az SNS támogatása töretlen. *Vajdaság Ma*, 2016. április 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 7.

annak ellenére, hogy továbbra is a dobogó első két helyét 131 mandátummal az SZHP által indított lista (2014-ben 158) és 29 mandátummal a SZSZP által indított lista (2014-ben 44) foglalta el, mindketten jelentős visszaeséssel zárták a választásokat (az SZHP lista 28, az SZSZP lista pedig 15 mandátumot veszített). A 2008–2012 közötti parlamenti ciklus után 22 mandátummal ismét visszakerült a képviselőházba az SZRP, melynek vezérét (2003-ban önként feladta magát) 2014-ben rossz egészségügyi állapotára való tekintettel helyezte ideiglenesen szabadlábra a hágai Nemzetközi Törvényszék (ICTY),²⁴ amely 2016. március 16-án kelt ítéletében²⁵ az ellene korábban felhozott vádpontok mindegyike alól felmentette az SZRP elnökét. Ivica Dačić miniszterelnök (2012–2014) egykori gazdasági minisztere Saša Radulović – aki gazdasági reformelképzeléseinek támogatatlansága miatt négy hónap után lemondott tisztségéről²⁶ – a 2014-es előrehozott választásokon a Saša Radulović – Elég volt nevet viselő saját pártlistát indította, sikertelenül. A formáció a 2016. április 24-i választásokon 16 mandátumra tett szert. Az egészen a 2012-es választásokig országos, tartományi és helyi önkormányzati szinten is meghatározó az egykori pártalapító és miniszterelnök Zoran Đinđić politikai örökségét képviselő DP támogatottsága a korábban már említett párton belüli látványos feszültségek (többszöri pártszakadás) és a korrupciós botrányok miatt tovább csökkent, így ők is 16 mandátumot nyertek (2014-ben 19). A Dveri és az SZDP a 2014-es választásokon külön indultak, de mivel egyikük sem jutott be a parlamentbe (Dveri 3,58%, SZDP 4,24%), most a közös indulás mellett döntve együtt 13 mandátumot szereztek.²⁷ Új visszatérő a parlamentbe a Liberális Demokrata Párt (LDP), mely a Szociáldemokrata Párttal (SZP) (Boris Tadić korábbi Új Demokrata Pártja), és a Vajdasági Szociáldemokrata Ligával (VSZL) közös listán szintén 13 mandátumot nyert.

A köztársasági választásokon öt kisebbségi lista is mandátumot szerzett. A legnagyobb vajdasági magyar párt a VMSZ 4, a Szandzsáki Bosnyákok Demokratikus Közössége (SZBDK) és a Szandzsáki Demokratikus Akciópárt (SZDA) 2 – 2, a Zöld Párt (ZP) 1 és a Demokratikus Cselekvés Pártja (DCSP) is 1 mandátumot nyert.

24 International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (a Volt Jugoszlávia területén elkövetett háborús bűnöket vizsgáló nemzetközi törvényszék).

25 A hágai törvényszék minden vádpont alól felmentette Vojislav Šešeljt. *Vajdaság Ma*, 2016. március 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 04. 28.

26 Lemondott Saša Radulović gazdasági miniszter. *Vajdaság Ma*, 2014. január 25. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2014. 01. 25.

27 A fentebb ismertetett körülmények között.

Párt	2014 mandátum	2016 mandátum	%	Szavazatszám
Szerb Haladó Párt	158	131	48,25	1 823 147
Szerb Szocialista Párt	44	29	10,95	413 770
Szerb Radikális Párt	-	22	8,1	306 052
Saša Radulović – Elég volt	-	16	6,02	227 626
Demokrata Párt	19	16	6,02	227 589
Dveri – Szerbiai Demokrata Párt	-	13	5,04	190 530
Szociáldemokrata Párt – Vajdasági Szociáldemokrata Liga – Liberális Demokrata Párt	18	13	5,02	189 564
Vajdasági Magyar Szövetség	6	4	1,52	56 620
Szandzsáki Bosnyákok Demokratikus Közössége	-	2	0,86	32 526
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	3	2	0,80	30 092
Zöld Párt	-	1	0,63	23 890
Demokratikus Cselekvés Pártja	2	1	0,43	16 262
Összesen	250	250	93,64	3 537 668

1. ábra: A 2014-es és 2016-os köztársasági parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása²⁸

Új jelenség a parlamentben, hogy a jövőben az SZHP-nak jobb oldalon is lesz ellenzéke a két nacionalista, unióellenes és oroszbarát tömörülés formájában (SZRP és SZDP-Dveri összesen 35 mandátum), amiből arra lehet következtetni, hogy ha megakadályozni ugyan nem is fogják tudni Szerbia további modernizálásának, gazdasági stabilizálásának és uniós csatlakozásának folyamatát, de mindent megtesznek annak látványos kritizálása és lassítása érdekében.

A szerbiai magyar nemzeti közösség hat magyar pártja és egy politikai ambíciókkal is rendelkező civil szervezete közül a köztársasági szintű választásokon magyar listával, mint ahogyan a korábbi választások alkalmával is, csak a VMSZ vett részt. Az MM a VMDK-val (a VMDK 2012-ben a Mindannyian Együtt vegyes kisebbségi listán, a 2014-es választásokon pedig a korábbi köztársasági elnök Boris Tadić Új Demokrata Pártja által vezetett listán vett részt) 2016. március 11-én megkötött együttműködési megállapodás értelmében a

²⁸ A táblázatban a pártok hagyományos neveit használom, nem pedig az induló listák neveit, ahogyan a RIK honlapján szerepelnek (14-es lábjegyzet). A választáson mandátumot nem nyert pártokat, a rájuk leadott szavazatok számát és annak százalékarányát nem tüntettem fel.

választások minden szintjén együtt indult.²⁹ A Horvátok Demokratikus Közössége (HDK) által is támogatott Magyar mozgalom – hogy változtassunk! – VMDK elnevezésű köztársasági listát a RIK okirat-hamisítás gyanúja (1611 érvénytelen aláírás) miatt azonban elutasította.

A VMSZ 2016. március 12-én Belgrádban benyújtotta a „Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István” elnevezésű választási listáját, melynek szlogenje a „VMSZ – a biztos pont” volt. A 2012-es és 2014-es választásoktól eltérően a párt most nem egyedül, hanem szélesebb összefogás mellett döntve, a VMDP-vel (a VMDP sem 2012-ben, sem 2014-ben nem vett részt a köztársasági szintű választásokon) és a MEP-el (a MEP a 2014-es választásokon az Emir Efić által vezetett Nemzeti Közösségek Listáján tett sikertelen kísérletet) közösen indult.³⁰ A pártok közötti együttműködési megállapodás alapján a VMSZ választási programjába beépítésre kerültek a VMDP és a MEP által megfogalmazott elképzelések. A program felölelte a gazdaságfejlesztés, a fenntartható mezőgazdaság és környezetvédelem, az alkotmánymódosítás, a Vajdaság Autonóm Tartomány, a régiók és a határon átnyúló együttműködés Európája, a nemzeti kisebbségi jogok, a szociális támogatási rendszer és egészségvédelem, a történelmi megbékélés (igazságtétel és kárpótlás), a személy és vagyonbiztonság, valamint a migránsválság kérdéseit.³¹ A megállapodás szerint köztársasági szinten a VMSZ listáját támogatta a két kisebb párt, tartományi szinten azonban a VMDP és a MEP jelöltjei is szerepeltek a listán. A köztársasági és a tartományi lista neve megegyezett.

A VMSZ köztársasági választási eredményeinek ismeretében elmondható, hogy a párt továbbra is a vajdasági magyarság által legtámogatottabb politikai szervezet. Négy mandátum (Pásztor Bálint, Kovács Elvira, Fremond Árpád, Pék Zoltán)³² megszerzésével sikerült érdekérvényesítési képességét megőriznie a választásokat megelőző belső feszültségek, a mintegy 10–15 000 közé becsült vajdasági magyar szavazó elvándorlása, az SZHP rendkívüli térnyerése, és annak ellenére, hogy egy kisebbségi mandátum megszerzéséhez a parlamentbe bejutott pártok magasabb száma miatt ez alkalommal több szavazatra volt szükség.

29 A Magyar Mozgalom és a VMDK választási együttműködési megállapodást kötött. *Vajdaság Ma*, 2016. március 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 03. 11.

30 Koalíciós megállapodást kötött a VMSZ, a VMDP és a MEP. *Magyar Szó*, 2016. március 8. Letöltés helye: www.magjarszo.com; letöltés ideje: 2016. 03. 8.

31 A Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Magyar Egység Párt választási Programja 2016–2020.

32 A VMSZ köztársasági parlamenti képviselői a következő parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Pásztor Bálint frakcióvezető, az Alkotmányügyi és Jogalkotási Bizottság, valamint az Igazságügyi, Közigazgatási és Helyi Önkormányzati Bizottság tagja; Kovács Elvira az Európai Integrációs Bizottság elnökhelyettese, a Társulási és Stabilizációs Egyezmény Megvalósítását Felügyelő Bizottság alelnöke, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének delegációs tagja, az Emberjogi, Kisebbségügyi és Nemi egyenjogúsági Bizottság tagja, valamint a Gyerekjogi Bizottság tagja; Fremond Árpád a Mezőgazdasági Bizottság elnökhelyettese; Pék Zoltán a Pénzügyi Bizottság tagja és a Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködési Bizottság delegációs tagja.

A párt a 2014-es köztársasági választásokon hat mandátumot és öt államtitkári (turizmus, mezőgazdaság, infrastruktúra, szociális ügyek és egészségügy) helyet szerzett egy sokkal kedvezőbb (történelmi megbékélés, vagyon-visszaszármaztatási folyamat, magyar állampolgárság, magyarországi választások közelsége) politikai miliőben. A VMSZ és az SZHP a 2014. április 27-én aláírt koalíciós szerződés mintájára³³ ismét egy tizenegy pontból álló koalíciós szerződés írt alá, amelynek köszönhetően a VMSZ programja a kormányprogram részévé vált.

A Magyar Polgári Szövetség, mely 2012-ben a Mindannyian Együtt elnevezésű vegyes nemzetiségű kisebbségi listán (VMDK, HDK, BDK),³⁴ 2014-ben pedig a Nemzeti Közösségek Listáján (MRM, HDK, BDK, MEP) indult, a korábbi választásoktól eltérően országos szinten most nem méretette meg magát. A Magyar Remény Mozgalom, amely 2014-ben a Nemzeti Közösségek Listájához társult, 2014. szeptember 25-én előre meghatározatlan időre felfüggesztette tevékenységét.³⁵

Köztársasági szintű kormányalakítás

A köztársasági parlament 2016. június 3-án tartotta alakuló ülését, elnöke a korábbi kétéves időszakhoz hasonlóan Maja Gojković – 2004 és 2008 között, akkor még az SZRP színeiben Újvidék város történelmének első számú és ez idáig egyetlen női polgármestere³⁶ – lett. A kormány augusztus 11-én alakult meg, melyet továbbra is Aleksandar Vučić SZHP elnök vezet. Augusztus 9-én ismertetett expozéjában a kormány prioritásait tíz pontban foglalta össze.³⁷ A jövőben a szerb államvezetés elsődleges céljai között továbbra is az EU-integráció és az ezzel összefüggő kérdések, a makrogazdasági stabilitás, a munkakörnyezet és a közigazgatás hatékonyságának javítása, a vidékfejlesztés, az infrastruktúrafejlesztés, az oktatás reformja, az egészségügy, az emberi jogok (kisebbségi jogok és a migráció külön alfejezetet képeznek) és a demográfia, a klímaváltozás, valamint a bűnözés és a korrupcióellenes

33 EU-integráció, Vajdaság helyzete, regionális és infrastrukturális fejlesztések, valamint nagyberuházások, egészségügy, szociális védelem, mezőgazdaság, nemzeti kisebbségek részvétele a közszférában, kisebbségi jogok, bűnüldözés és igazságszolgáltatás, magyar-szerb történelmi megbékélés (vagyon visszaszármaztatás, rehabilitáció), az egyházakkal való együttműködés és helyi önkormányzatok (helyi közösségek jogi státusa).

34 Herner-Kovács Eszter: Szerbiai választások 2012. Az új szerb politikai erőter és az elmúlt egy év tanulságai, különös tekintettel a magyar érdekképviselő alakulására. *Magyar Kisebbség, Nemzetpolitikai Szemle*, 2013. 18 (2). 92–113, itt: 93.

35 Az MRM felfüggeszti politikai tevékenységét. *Magyar Remény Mozgalom*, 2014. szeptember 26. Letöltés helye: www.mrm.rs; letöltés ideje: 2014. 09. 26.

36 Maja Gojković a képviselőház elnöke. *RTS*, 2014. április 23. Letöltés helye: www.rts.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 12.

37 A Szerb Köztársaság kormányának programja. Letöltés helye: www.slideshare.net; letöltés ideje: 2016. 08. 15.

harc szerepelnek. Az új kormány négy miniszterelnök-helyetessel, tizenhat miniszterrel (a külügy-, a belügy-, az építésügyi, a kereskedelmi, a munkaügyi, az energetikai, a védelmi és pénzügyminiszterek személye megegyezik a korábbival) valamint három tárca nélküli miniszterrel (az EU-integrációért felelős tárca nélküli miniszter maradt) fogja végezni feladatait.

A jövőbeni szerb bel- és külpolitika alakulása vonatkozásában egyaránt meghatározó fejlemény, hogy a választásokat követően a kormányalakító május 26-án, először a hagyományosan szerbbarát Moszkvában tett látogatást, ahol Vlagyimir Putyin orosz elnökkel folytatott tárgyalásokat,³⁸ későbbi brüsszeli és az Egyesült Államokba tervezett hivatalos útjait azonban lemondta. A találkozó során az orosz elnök abbéli reményének adott hangot, hogy az újonnan megalakuló kormányban ismét helyet kapnak majd azok az erők, amelyek fontosnak tartják a Szerbia és Oroszország közötti kiváló viszony megőrzését és további fejlesztését.³⁹ Ezzel összefüggésben nem meglepő, hogy a közismerten jó orosz kapcsolatokkal rendelkező SZSZP ismét a kormány tagjává válhatott annak ellenére, hogy a gazdasági reformok területén képviselt eltérő álláspont miatt továbbra sem felhőtlen a két nagyobb kormányalkotó párt kapcsolata, valamint hogy e párt nélkül is adott volt a kormányalakításhoz szükséges többség. A választásokat követően elhangzott kijelentések alapján, köztársasági szinten a VMSZ tűnt biztos koalíciós partnernek,⁴⁰ annak ismeretében azonban, hogy az unióhoz való csatlakozás során a 2006-ban, sebtében elfogadott jelenleg hatályos szerb alkotmányt, módosítani kell⁴¹ – ami kétharmados többséget igényel – várható volt, hogy az SZHP más koalíciós partnereket is meghív a kormányba. A korábbi tapasztalatok alapján nem lehetett kizárni a SZSZP-vel való ismételt megegyezést, de elképzelhető volt egy szélesebb koalíció is a szilárdabb konszenzus megteremtése és a szélsőjobb ellensúlyozása érdekében. Vélhetően a jövőben meghozandó és széles társadalmi támogatást igénylő – részben

38 Szerbiának a 31-es Külpolitika, biztonságpolitika és védelmi politika elnevezésű tárgyalási fejezet, valamint a Tárgyalási Keret 26-os pontja értelmében a harmadik országokkal folytatott politikáját és a nemzetközi szervezetekben képviselt álláspontjait csatlakozásáig fokozatosan össze kell hangolnia az EU külpolitikájával és álláspontjával. Eddig nem ebbe az irányba mutattak Szerbia törekvései. Kiváltképp akkor, amikor nem csatlakozott az Oroszország ellen 2014-ben bevezetett EU-s szankciókhoz, valamint a fennálló EU-orosz viszony ellenére továbbra is intenzív, magas szintű kapcsolatokat tart fent az országgal. Ez részben érthető, amennyiben ismerjük Oroszország Koszovó vonatkozásában tanúsított Belgrád-barát magatartását, valamint a két ország külkereskedelmi mérlegét. Az Európai Bizottság (EB) hivatalos álláspontja értelmében az EU 2020-ig nem bővül újabb tagállamokkal. A szerb vezetés ennek értelmében érezheti úgy, hogy az EB által kiadott 2015-ös országjelentésben vázolt 62%-os külpolitikai megfelelés kiigazítására az elkövetkező években még lesz ideje (a szintén EU-aspiráns Montenegró 100%-os megfelelést teljesített a róla készült 2015-ös EB országjelentés szerint).

39 Putyin: Oroszország számít a Szerbiával való kapcsolata további fejlődésére. *Vajdaság Ma*, 2016. május 26. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 27.

40 Vučić: A VMSZ az egyetlen biztos koalíciós partner. *Vajdaság Ma*, 2016. április 27. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 04. 27.

41 Pásztor István: Szerbia nem rendezhető az alkotmány módosítása nélkül. *Vajdaság Ma*, 2014. február 13. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2014. 02. 13.

népszerűségvesztéssel járó – intézkedések és reformok, valamint az egyes döntésekben rejlő kockázati tényezők is közrejátszottak abban, hogy a kormányzati felelősségvállalás kettőnél több szereplős lett.

A VMSZ köztársasági szinten a 2014 és 2016 közötti kormányzati ciklus mintájára kormányzati szerepvállalását ismét államtitkári pozíciókon keresztül kívánja betölteni olyan területeken, ahol a magyar nemzeti közösség számára is kiemelkedően fontos döntések születnek. Ezzel összhangban jelölte Vickó Ferencet egészségügyi, Vicsek Annamáriát oktatási, Kern Imrét infrastrukturális, Juhász Attilát pedig mezőgazdasági államtitkárnak. A frakció megalakításához szükségesnél eggyel kevesebb mandátum megszerzése ellenére a VMSZ-nek, a szintén nemzeti kisebbségi albán Demokratikus Cselekvés Pártja egy mandátumot szerzett képviselőjével (Fatmir Hasani) ismét sikerült frakciót alakítania. Miután a VMSZ egy nemzeti kisebbségi párttal működik együtt, a kérdések többségét illetően előreláthatóan sikerülhet a közös álláspontok kialakítása és képviselése.

A VMSZ és az SZHP között 2016. augusztus 14-én Belgrádban megkötött koalíciós szerződésben és a két párt elnöke által 2014. április 27-én aláírt koalíciós szerződésben szereplő, a társadalmi élet minden területére kiterjedő témakörök teljes mértékben azonosak. A változás a két évvel korábbi koalíciós megállapodáshoz képest annyi, hogy az egyes területek részben megvalósult elemei (mezőgazdaság, történelmi megbékélés, regionális fejlesztések), kikerültek az új dokumentumból, míg a megoldásra váró kérdések számos pont és probléma vonatkozásában (regionális és infrastruktúra fejlesztése, nagyberuházások, nemzeti kisebbségek részvétele a közsférában, egészségügy) részletesebben lettek kidolgozva.⁴²

Tartományi szintű választások

A 2016. április 24-i választásokon 1 729 201 választópolgár rendelkezett szavazati joggal és szavazhatott a tizenöt lista egyikére. A választási részvétel 55,41%-os volt (2012-ben 58,17%).

A tartományi képviselőház 120 tagját a tartományi parlament 2014. január 6-i⁴³ döntése értelmében a köztársaságihoz hasonlóan a korábbi vegyes helyett listás rendszerben választják. A VSZL kezdeményezését a másik két tartományi kormánypárt a VMSZ és a DP nem támogatta, ennek ellenére az SZHP, SZSZP, ÚDP, SZDP, SZRP támogatása

42 A Vajdasági Magyar Szövetség és a Szerb Haladó Párt által 2016. augusztus 14-én megkötött koalíciós szerződés. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2016. 08. 15.

43 Új választási rendszer a Vajdaságban, minimális többséggel törölték el a vegyes rendszert. *Vajdaság Ma*, 2014. június 6. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 07. 06.

mellett 62 szavazat mellett megvalósult a javaslat. A tartományi parlamentbe a bejutási küszöb a köztársaságihoz hasonlóan szintén 5%. A kisebbségi pártok pedig itt is a természetes küszöb alapján részesülnek a kiosztható mandátumokból. Listaállításához hatezer érvényes aláírás gyűjtése szükséges (a kisebbségi lista állításához háromezer).

A 2012. május 6-án még vegyes választási rendszerben megtartott tartományi választásokon a szavazatok közel 21%-ával a DP 58 mandátumot szerzett és alakított kormányt a VMSZ (7 mandátum) és a VSZL (10 mandátum) részvételével. A VMSZ a koalíciós tárgyalásoknak köszönhetően kormányaalelnöki-titkári, házelnöki, öt segéd-titkári, három igazgatói és egy igazgatóhelyettesi pozícióval rendelkezett. A vajdasági magyar pártok közül a VMSZ-en kívül az MRM indított önálló tartományi listát, a VMDK és az MPSZ pedig, a Mindannyian Együtt kisebbségi listán indult. Mandátumot azonban csak a VMSZ nyert.⁴⁴

Mivel köztársasági és tartományi szinten 2012-ben eltérő összetételű kormány alakult, az elmúlt négy évben folyamatos feszültség jellemezte a két szint (és a tartományi kormány belső állapotát is, mivel a VMSZ 2014 óta köztársasági szinten az SZHP-vel működött együtt) viszonyát. A fennálló feszültséget fokozta az Alkotmánybíróság (AB) 2012. július 10-i döntése, amely Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköri törvényének 22, és a 2013. december 5-i döntése, amely a VAT Statútumának 48 rendelkezését ítélte részben vagy egészben alkotmányellenesnek.

Vajdaság Autonóm Tartomány problematikája hosszú múltra tekint vissza. Az 1848-as szabadságharcotól kezdődően különböző célok, szándékok kifejeződéseként egészen napjainkig napirenden szerepel. 1848-ban a szerb önrendelkezési törekvések, 1918 után pedig a területén élő nem szerb lakosság gazdasági, jogi és kulturális autonómia törekvések megvalósításának a terepe. Az 1974-es jugoszláv szövetségi alkotmány jelentősen kiszélesítette a két tartomány Vajdaság és – az időközben függetlenné vált⁴⁵ – Koszovó autonómiáját, szinte azonos rangra emelve őket a szövetségi államot alkotó tagköztársasággal. A 90-es évek elején bekövetkezett, Milošević által szorgalmazott alkotmánymódosítások a recentralizáció jegyében zajlottak, amikor is szinte teljesen megszüntették a tartományok önállóságát. Elmozdulást a 2002 februárjában elfogadott Egyes autonóm tartományi hatáskörök meghatározásáról szóló 2002. évi törvény (ún. Omnibusz-törvény) jelentett. A törvény alapján a tartomány számos államigazgatási területen kapott vissza olyan jogköröket, amelyeket a 90-es években megvontak tőle.

⁴⁴ A 2012-es tartományi és helyi önkormányzati választások vonatkozásában lásd a 32-es lábjegyzetben feltüntetett tanulmányt.

⁴⁵ Az EU 28 tagállama közül Ciprus, Görögország, Spanyolország, Szlovákia és Románia továbbra sem ismerik el Koszovó függetlenségét.

Valós hatásköri delegációról azonban nem beszélhetünk, mivel tényleges politikai, gazdasági és pénzügyi önállósodás a tartomány vonatkozásában nem történt.⁴⁶

Visszatérve a belgrádi és az újvidéki kormány közötti ellentéthez, elmondható, hogy az AB-döntések mellett az SZHP által szervezett a tartományi hatalom megdöntésére irányuló tüntetések is nehezítették az együttműködést. Az ellentét következtében a tartomány és az annak 13,53%-át kitevő magyarság számára is fontos kérdések vonatkozásában nem történhetett előrelépés (VAT pénzeléséről szóló törvény, hatásköri törvény), továbbá a költségvetés alkotmányos 7%-nak⁴⁷ is csupán egy részét folyósította a központi kormány. A 2016. áprilisi választások eredményeképpen korábbi ellentétek feloldódnak, mivel SZHP 63 mandátum (2012-ben 22) birtokában átvette a hatalmat, ezáltal a DP 10 mandátummal (2012-ben 58) tizenhat év után a tartományban is elvesztette korábbi befolyását. A tartományi parlamentbe bejutott még az SZSZP 12 mandátummal (2012-ben 13), a SZRP 10 mandátummal (2012-ben 5), a VSZL 9 mandátummal (2012-ben 10), a VMSZ 6 mandátummal (2012-ben 7), a Saša Radulović – Elég volt 7 mandátummal (2012-ben nem létezett), a Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron 2 mandátummal (2012-ben nem létezett) és a Zöld Párt 1 mandátummal (2012-ben nem létezett).

A tartományi választásokon a magyar pártok közül a VMSZ a köztársaságihoz hasonlóan a „Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István” elnevezésű választási listáját indította a fentebb már jelzett különbséggel. Hat mandátummal (47 034) (Pásztor István, Patyi Lajos, Pelt Ilona, Kormányos László, dr. Bagi Bojan, Erdély Lenke)⁴⁸

46 A 2006-ban elfogadott alkotmány rendelkezéseinek megfelelően született meg 2009-ben a tartomány legmagasabb szintű jogszabálya, Vajdaság Autonóm Tartomány Statútuma és a Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköreit meghatározó törvény. A fent vázolt AB döntés szerint az új Statútum elkészült és 2014. május 22-én a szerb jogrendszer részévé vált. A dokumentum alapvetően centralizációs szemléletet tükröz, de a nemzeti közösségeket, köztük a magyart, a szerbekkel egyenrangúként definiálja. Az új hatásköri törvény elfogadása az újonnan megalakult tartományi és köztársasági parlament feladata. A tartomány és a helyi önkormányzatok autonómiájának vonatkozásában előrelépésnek minősíthető, hogy az 1995-ben államosított vagyontuk a 2011-ben elfogadott Közvagyonról szóló törvény rendelkezései alapján vissza kell kapniuk.

47 A szerb alkotmány 184. szakaszának negyedik pontja szerint Vajdaság Autonóm Tartomány költségvetése a Szerb Köztársaság költségvetésének legalább 7%-át teszi ki, azzal, hogy a 7% 3/7-ét a nagymunkálatok finanszírozására kell fordítani.

48 A VMSZ tartományi parlamenti képviselői a következő tartományi parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Pásztor István a Tartományi Parlament elnöke és a Tartomány Alkotmányjogi Helyzetével Foglalkozó Bizottság elnöke; Erdély Lenke frakcióvezető, a Nemzetek Egyenjogúságával Foglalkozó, valamint az Oktatási és Tudományügyi Bizottság tagja; Patyi Lajos a Mezőgazdasági, valamint a Jogszabályügyi Bizottság tagja; Pelt Ilona a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság tagja; dr. Bagi Bojan az Egészségügyi, Szociálpolitikai, Munkügyi, Népesedéspolitikai és Gyermekekellátási, valamint az Európai Integrációs és Nemzetközi Regionális Együttműködési Bizottság tagja; Kormányos László a Művelődési és Tájékoztatási, valamint a Hivatalos Használatú Nyelveken Megjelenő Jogszabályokat Azonosító Bizottság tagja.

a választásokat megelőző és az azt követő⁴⁹ kijelentésekkel összhangban a párt tagja lett a tartományi kormánykoalíciónak.

A Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron elnevezésű lista a HDK támogatása mellett két mandátummal (16 452 szavazat) (Korhecz Tamás, Csonka Áron)⁵⁰ lett a tartományi képviselőház tagja. Az MM választási programjában⁵¹ az elvándorlás megszüntetése és a szülőföldön való boldogulás, a nemzetileg felelős plurális tájékoztatás, a pluralizmus és nemzeti minimum, a tudásalapú társadalom – Szabadkai Egyetem, az autonómia, a demográfia – szociális kérdések, a civil társadalom és az EU-csatlakozás, kisebbségi jogok és a csatlakozásban rejlő lehetőségek kérdései szerepeltek, ezekért kíván küzdeni a jövőben. A Magyar Polgári Szövetség és a Magyar Remény Mozgalom most nem indultak a választásoknak ezen a szintjén.

Párt	2012 mandátum	2016 mandátum	%	Szavazatszám
Szerb Haladó Párt	22	63	44,48	428 452
Szerb Szocialista Párt	13	12	8,86	85 311
Szerb Radikális Párt	5	10	7,66	73 742
Demokrata Párt	58	10	7,24	69 740
Szerbiai Demokrata Párt	4	-	-	-
Fordulat	1	-	-	-
Vajdasági Szociáldemokrata Liga	10	9	6,43	61 979
Vajdasági magyar Szövetség	7	6	4,88	47 034
Saša Radulović – Elég volt	-	7	5,54	53 317
Magyar Mozgalom	-	2	1,71	16 452
Zöld Párt	-	1	1,14	10 970
Összesen	120	120	87,94	846 997

2. ábra: A 2012-es és 2016-os tartományi parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása⁵²

49 Elvi megállapodás az SNS és a VMSZ között a vajdasági szintű együttműködésről. *Vajdaság Ma*, 2016. 05. 09. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 09.

50 Az MM és a VMDK tartományi parlamenti képviselői a következő tartományi parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Dr. Korhecz Tamás a Nemzetgyűlés Bizottságaival a Tartomány Hatásköreinek Érvényesítésében Együttműködő Bizottság és a Hivatalos Használatú Nyelveken Megjelenő Jogszabályokat Azonosító Bizottság tagja; Csonka Áron a Gazdasági Bizottság és a Művelődési és Tájékoztatási Bizottság tagja.

51 „A Magyar mozgalom – hogy változtassunk! – VMDK” köztársasági és a „Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron” tartományi listák közös választási programja. Letöltés helye: www.magyardmozgalom.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 13.

52 A táblázatban a pártok hagyományos neveit használom, nem pedig az induló listák neveit, ahogyan a Tartományi Választási Bizottság honlapján szerepelnek. A mandátumot nem nyert pártokat, a rájuk leadott szavazatok számát és százalékarányát nem tüntettem fel. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 15.

Tartományi szintű kormányalakítás

Tartományi szintű parlament június 2-án tartotta alakuló ülését. Elnökévé – a báni palota történetében eddig példa nélküli módon egymást követő második alkalommal – 91 támogató szavazat mellett, Pásztor Istvánt a VMSZ elnökét választotta. A kormányt a köztársasági szinthez hasonlóan a legtöbb mandátum birtokában – június 20-án – az SZHP alakíthatott. A tartományi képviselők többsége 81 igen szavazattal Igor Mirovićnak⁵³ az SZHP elnökségi tagjának szavazott bizalmat, így a jövőben ő irányítja a tartományi kormányt. Az SZHP-n (63 képviselő) kívül a tizenkét szaktárcával rendelkező kormány tagja még egy-egy titkárral (miniszterrel) az SZSZP (12 képviselő) és a VMSZ (6 képviselő). A 120 tagú tartományi parlamentből a kormánykoalíciót alkotó pártok 81 hellyel rendelkeznek, ami kétharmados többséget jelent.

A tartományi kormányfő a vajdasági kormány prioritásaként a befektetések ösztönzését, új munkahelyek teremtését, a kisebbségek közötti kapcsolatok erősítését és a határon átnyúló EU-s támogatások még hatékonyabb felhasználását jelölte meg. Ezzel összefüggésben az ország és a tartomány infrastrukturális állapotának további fejlesztése és a beruházások tartományba vonzása a cél. A kivitelezés érdekében a Szerbiai Fejlesztési Ügynökség mintájára megalapítják a Vajdasági Fejlesztési ügynökséget. A politika-bürokrácia modell további leépítésével és az üzleti modell létrehozásának szándékával kívánják erősíteni a törekvéseket.⁵⁴ A nagy projektek esetében a jelenlegi finanszírozási rendszer átszervezése révén köztársasági, tartományi és helyi önkormányzati közös finanszírozást terveznek bevezetni, melyhez a köztársasági szintű politikai támogatás biztosított. Az előző tartományi kormány idejében hatalmas méreteket öltő korrupció visszanyesése, a már folyamatban lévő nagy projektek, mint az Újvidék-Ruma autópálya-szakasz és a Tarcal-hegységen áthaladó alagút kiépítésének a befejezése, valamint a Vajdasági Rádió és Televízió újjáépítésének megkezdése is napirenden szerepelnek. A hatalom átvételét követően a kormányfő első számú problémaként az előző kormány által folytatott felelőtlen költségvetési politikát (egyes projektek költségvetése meghaladta a költségvetésben arra előlátott összeget) valamint a felhalmozott adósságok mértékét és a korrupciót jelölte meg. A

53 Korán elkezdett politikával foglalkozni. Már fiatalon a Szerb Radikális Párt újvidéki bizottságának elnöke. 1992–1994 között az újvidéki képviselő testület egyik alelnöke, 1992–1996 között köztársasági parlamenti, 1996–2000 között pedig tartományi parlamenti képviselő. 1998–2000 között pénzügyminiszter-helyettes. 2008–ban a Szerb Radikális Pártból való kiválást követően a Szerb Haladó Párt alapító tagja. 2008–2012 között a tartományi parlament alelnöke. 2008-ban versenybe szállt Újvidék polgármesteri tisztségéért, de nem sikerült nyernie. 2013 szeptembere és 2014 márciusa között Ivica Dačić kormányának regionális fejlesztési és helyi önkormányzati minisztere.

54 Mirović: A befektetések és a munkahelyteremtés az új vajdasági kormány prioritásai. *Vajdaság Ma*, 2016. 07. 13. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 07. 13.

tartomány finanszírozásáról szóló törvényhez kapcsolódó politikai vitát szakmai alapon kívánja rendezni és lezárni.⁵⁵

A tartományi kormánykoalíció részét képező VMSZ az elmúlt négy esztendőhöz viszonyítva vélhetően jobb, könnyebb helyzetben lesz, mivel a korábbi Belgrád és Újvidék közötti ellentét a választásokat követően megszűnt. A magyar nemzeti közösség a VMSZ-en keresztül ismét a tartományi kormányi alelnöki és a már hagyományosnak tekinthető oktatásért, jogalkotásért, tartományi közigazgatásért és a nemzeti közösségekért felelős titkárságot kapta meg.⁵⁶ A párt ezen kívül egy titkárhelyettesi (Mezőgazdasági, vízügyi, erdészeti titkárság), hat segédtitkári (Regionális fejlesztési; Urbanizmus és környezetvédelmi; Energetikai, építkezési, közlekedési; Gazdasági; Művelődési és tájékoztatási; Felsőoktatási és tudományi; Oktatási, jogalkotási, közigazgatási, nemzeti közösségi) és egy altitkári (Oktatási, jogalkotási, közigazgatási, nemzeti közösségi titkárság) pozícióval is rendelkezik a tartományi képviselőházban. Az újvidéki köztársaságok közül két igazgatói (Vajdaság Erdei Köztársaság; Pedagógiai Intézet) és két igazgatóhelyettesi (Nagyberuházási Igazgatóság; Mezőgazdasági Fejlesztési Alap) tisztséget tölt be.

Helyi önkormányzati választások

A helyi önkormányzati⁵⁷ szintű választási részvételhez jelötenként harminc aláírás gyűjtése szükséges. A jelöltek 1/3-os listával is indulhatnak.⁵⁸ A kisebbségi listákra a helyi önkormányzatokban is a természetes küszöb vonatkozik, míg a rendes listák az 5 % elérése esetében kapnak mandátumot. A 2011. október 11-én életbe lépett Helyi önkormányzatok finanszírozásáról szóló törvény 35. szakasza úgy rendelkezik, hogy a helyi önkormányzatok

55 Mirović: A szerb címer és zászló visszatérnek a tartományi intézményekbe. *Politika*, 2016. 08. 28. Letöltés helye: www.politika.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 18.

56 A tárcát 2000 óta hagyományosan a VMSZ irányítja.

57 A Szerbiában működő helyi önkormányzati rendszer eltér a magyarországitól. Vajdaság területén hét körzetben (Észak-bácskai, Nyugat-bácskai, Dél-bácskai, Észak-bánsági, Közép-bánsági, Dél-bánsági és Szerémségi) 45 község található. A község mérete nagyjából a magyarországi járásnak feleltethető meg. A község legnagyobb települése, vagy városa a községközpont, ahol a lokális parlament működik. Itt választanak polgármestert. A községközpontokhoz tartozó településeken (3–22) helyi közösségi tanácsok működnek. A helyi közösség tanácsának elnöke nem feleltethető meg a polgármesteri tisztségnek, tkp. szimbolikus pozíció, mivel egy-egy helyi közösség nem rendelkezik saját bevétellel, továbbá egyéb vonatkozásokban is rendkívül behatárolt a mozgástere. A helyi önkormányzatokról szóló törvény 75. szakasza (129/2007) rendelkezéseinek alapján a helyi közösség, vagy részönkormányzat eszközforrása lehet a község, illetve a város költségvetésében megszabott eszköz – beleértve a helyi járulékot – adomány, továbbá a helyi közösségnek, illetve a részönkormányzat más formájának saját tevékenységével megvalósított jövedelem.

58 A Helyi önkormányzati választásokról szóló törvény 18. szakasz 1. bekezdés (34/2010). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 15.

a jövedelemadó 80%-át kapják meg,⁵⁹ mely a munkavállaló lakhelye szerint fizetendő (Belgrád 70%-ot kap). A 2016. október 7-én elfogadott – Nemzetközi Valutaalap elvárásának megfelelően a fiskális konszolidációt elősegítő – 2017. január 1-jétől hatályos törvénymódosítás értelmében a jövőben a városok 77, a községek 74%-ot kapnak (Belgrád 66%-ot).⁶⁰

Az előzetes felméréseknek és várakozásoknak megfelelően a Szerb Haladó Párt nem csupán tartományi parlamenti, de a helyi önkormányzatok szintjén is átvette a hatalmat a hagyományosan DP bázisának számító Vajdaságban. Újvidéken már a 2012. májusi tartományi választásokat követően szeptemberben megtörtént a hatalomváltás,⁶¹ míg számos önkormányzat területén időközben, vagy pedig az április 24-i választások után.

A 2012-es helyi önkormányzati választásokon a VMSZ, a VMDK, az MPSZ, az MRM és a VMDP is önállóan indult. A közvetlenül a 2012-es választások előtt megalakult tömörülés, a MEP Törökbecsén koalícióban mérettette meg magát. Akkor az önkormányzati választásokon a VMSZ 118, a VMDK 2 (Ada és Zombor), a VMDP 5 (Szabadka 1, Óbecse 1 és Temerin 3), az MPSZ 3 (Zenta), az MRM 2 (Szabadka és Magyarkanizsa) mandátumot szerzett. Az önkormányzati választásokat követően négy település (Magyarkanizsa, Csóka, Topolya, Zenta) élére került VMSZ-es polgármester. 2013. november 21-én pedig Szabadkán vette át a VMSZ a város irányítását.

A 2016. április 24-i helyi önkormányzati választásokon a Vajdasági Magyar Szövetség a vajdasági magyar nemzeti közösség számára minden fontos és meghatározó helyi önkormányzatban indult (összesen 24, 14 Bácska, 10 Bánát) és szerzett 111 mandátumot. Az önkormányzati választási listák elnevezése, négy önkormányzat kivételével (Topolya, Temerin, Óbecse, Törökbecse) a Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István volt. Temerinben és Topolyán a lista a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Pásztor István nevet kapta. Óbecsén és Törökbecsén pedig a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Magyar Egység Párt – Pásztor István névvel hárompárti lista indult. A VMDK-MM hét bácskai magyarok által lakott községben állított listát és szerzett 31 mandátumot.

Az önkormányzati választásokon a VMSZ-nek közel sikerült megőrizni korábbi pozícióit, annak ellenére, hogy az SZHP jelentős megerősödése és az MM-VMDK-HDK közös lista megjelenése árnyaltabbá tette a korábbi erőviszonyokat. A köztársasági és tartományi szintekhez hasonlóan minden helyi önkormányzatban SZHP-VMSZ közös vezetés alakult, ott ahol a VMSZ mandátumot szerzett. A magyarság által nagyobb számban lakott

59 2006 és 2011 között 40%-ot kaptak az önkormányzatok.

60 Elfogadták a helyi önkormányzatok pénzeléséről szóló törvényt. *Vajdaság Ma*, 2016. október 7. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 10. 07.

61 Éjjeli hatalomváltás Újvidéken. *Pannon RTV*, 2012. szeptember 13. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2016. 09. 14.

települések önkormányzati eredményei – a haladók a vártnál jobb szereplését leszámítva – nem okoztak különösebb meglepetést.

Párt	Szabadka	Topolya	Magyarkanizsa	Zenta	Ada	Óbecse	Zombor
Szerb Haladó Párt	31	12	5	5	4	22	30
Demokrata Párt	7	-	-	5	-	-	4
Vajdasági Magyar Szövetség	11	16 ⁶²	12	11	4	7 ⁶³	3
Magyar Mozgalom – Vajdasági Magyarok Demokratikus közössége	11 ⁶⁴	3	5 ⁶⁵	5	2	4	1 ⁶⁶
Magyar Polgári Szövetség	-	-	-	3	-	-	-
Mi igazoljuk a bizalmat – Bilicki Zoltán	-	-	-	-	19	-	-
Összes megszerezhető mandátum	67	41	29	29	29	36	61

3 ábra: Azon települések eredményeit tartalmazza a táblázat, amelyekben több magyar lista indult. Az egykori (DP) és jelenlegi (SZHP) többségi erő eredményei is feltüntetésre kerültek.

Topolyát, Magyarkanizsát és Zentát a 2012–2016 közötti időszakhoz hasonlóan VMSZ-es polgármester irányítja. Szabadkán, Kishegyesen, Csókán és Törökkanizsán pedig a polgármester-helyettest adja a párt.

A Vajdasági Magyar Szövetség a táblázatban szerepeltetett településeken kívül Csókán 9, Kishegyesen 8, Törökkanizsán 7, Temerinben VMSZ-VMDP közös lista 5, Kúlán, Nagy-kikindán, Nagybecskerekén, Begaszentgyörgyön és Magyarcsernyén 2, Apatinban, Bácsón, Törökbecsén VMSZ-VMDP-MEP közös lista, Újvidéken, Szenttamáson, Antalfalván, Pancsován és Zichyfalván⁶⁷ 1 mandátumot szerzett.

62 A Vajdasági Magyar Demokrata Párttal közösen indult.

63 A Vajdasági Magyar Demokrata Párttal és a Magyar Egység Pártjával közösen indult.

64 A Horvátok Demokratikus Közösségével közösen indult.

65 A Magyar Mozgalom egyedül indult.

66 A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége egyedül indult.

67 Az SZHP listáján szerzett a VMSZ egy mandátumot.

Hová tartunk?

A 2016. április 24-i választások mindhárom szintjének az SZHP az abszolút győztese (Koszovóban is ez a párt nyerte el a legtöbb szavazatot), hiszen a választások előtti 55 helyett összesen 150 községben⁶⁸ került hatalomra. A Vajdaság Autonóm Tartomány területén lévő 45 községből a korábbi 3-4 helyett most 41-ben szerezte meg a győzelmet. Az elmúlt néhány évben folytatott populista-reálpolitikájának köszönhetően a párt népszerűbb lett, mint 2008–2012 közötti fénykorában a DP. A 2016–2020-as ciklusban az SZHP és szövetségesei megfelelő felhatalmazással rendelkeznek majd ahhoz, hogy lerakják egy a 21. századi értelemben vett, a politikai, gazdasági és társadalmi kihívásokra és problémákra egyaránt megfelelő válaszokat adni képes modern Szerbia alapjait. Ehhez a társadalom minden szintjére kiterjedő reformok véghezvitelére, a Gazdasági Kormányzás⁶⁹ folytatására, a regionális együttműködés, valamint a jószomszédi kapcsolatok⁷⁰ további fejlesztésére, a Belgrád–Pristina párbeszéd életben tartására és dinamizálására, valamint a csatlakozási tárgyalások felgyorsítására és a külpolitika fokozatos EU-hoz igazítására⁷¹ lesz szükség. A kormány első számú prioritásként megjelölt EU-integráció területén való gyors ütemben történő haladás, majd csatlakozás azonban úgy tűnik nem lesz egyszerű feladat. Annak támogatását ugyanis a 2013. július 1-je óta EU-tag Horvátország komoly feltételekhez kötötte és csak erőteljes nemzetközi nyomásra állt el a 23-as Igazságszolgáltatás és alapvető jogok, valamint a 24-es a Szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése ún. jogállamisági tárgyalási fejezetek megnyitásának blokkolásától. Habár 2014. január 21-én kezdődtek meg hivatalosan Szerbiával az EU-csatlakozási tárgyalások, az első fejezetek megnyitására (32. pénzügyi

68 A 165 községből (Vajdaság területén 45, Közép-Szerbia területén pedig 120 község található).

69 Az EU a hozzá újonnan csatlakozni kívánó Nyugat-Balkán államok esetében erőteljes figyelmet fordít a gazdasági kritériumoknak történő megfelelésnek is, melynek egyik pillére a Gazdasági Kormányzás. Ennek értelmében a jövőben csatlakozni kívánó államoknak – így Szerbiának is – az EU-tagállamok esetében már működő Európai Szemeszter mintájára 2015-től Nemzeti Gazdasági Reformprogramot (NGR) kell készíteniük. Az NGR két részből áll. Meghatározza a középtávú makrogazdasági és költségvetési politika kereteit, valamint rendelkezik a versenyképesség és a növekedés előmozdítása érdekében szükséges strukturális ágazati reformokról. In: Guidance for National Economic Reform Programme, European Commission, October 2014.

70 Az Általános Ügyek Tanácsa 2013. december 17-i ülésén elfogadott Szerbiával folytatandó csatlakozási tárgyalásokra vonatkozó általános uniós álláspont 16-ik pontja és az álláspont részét képező Tárgyalási Keret (A tárgyalásokat szabályozó alapelvek) 23-ik pontja alapján.

71 Az Európai Parlament (EP) Európai Néppártja német származású szerbiai jelentéstevőjének, David McAllisternek a 2016. július 24-én Belgrádban megszervezett az Európai Unió és a Nyugat-Balkán globális kül- és biztonságpolitikai stratégiájáról szóló konferencián tett kijelentése szerint, amikor a megfelelő idő elérkezik, Szerbia össze fogja hangolni kül- és biztonságpolitikáját az EU-éval. Furcsa módon, ezzel ellentétben, a kül- és biztonságpolitika összehangolásának mielőbbi szükségességére szólítanak fel az EP 2014-es (11-es pont) és 2015-ös (7-es pont) Szerbiával kapcsolatos országjelentései is, melyek betérjesztője, felelőse szintén David McAllister.

felügyelet, 35. Koszovó) csak 2015. december 14-én kerülhetett sor a Belgrád-Pristina közötti párbeszéd eredményességének köszönhetően. További fejezetek megnyitását ezen év első felében csupán azzal a feltétellel volt hajlandó támogatni Horvátország, amennyiben a szerb fél hatályon kívül helyezi azt a törvényt, amely a hágai törvényszék mintája alapján működik és lehetővé teszi, hogy olyan vádlottakat állítsanak szerb bíróság elé, akik nem Szerbia területén (Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában) követtek el háborús bűncselekményeket a délszláv háborúban szerbek ellen. A háborús bűnökkel foglalkozó stratégiák és akciótervek elfogadásának elmaradása, valamint a Szerbiában élő horvát kisebbség parlamenti képviseletének megoldatlansága is a blokkolás indokai közé tartoztak. Horvátország nemzetközi nyomásra végül a 2016. július 4-én a Párizsban az EU és a Nyugat-Balkán vezetőinek csúcstalálkozóján járult hozzá a 23-as és 24-es csatlakozási tárgyalási fejezetek megnyitásához, melyre 2016. július 18-án az EU és Szerbia közötti harmadik államközi konferencián került sor.

Egyáltalán nem meglepő e hozzáállás, ha ismerjük Horvátország uniós csatlakozásának történetét. Az EU-tag Szlovénia a Horvátországgal fennálló határviták – elsősorban a Pirani-öböl vonatkozásában fennálló határvita – miatt, ahelyett, hogy bilaterális szinten oldotta volna fel a problémát, a 2008-as esztendőben a horvát csatlakozási fejezetek megnyitását és lezárását egyaránt következetesen akadályozta.⁷² E jelenség különösen érdekes annak a ténynek az ismeretében, hogy Szlovénia 2004-es csatlakozásakor az EU nem szabta a csatlakozás feltételül a határvita rendezését. Az igazsághoz hozzátartozik azonban, hogy Szlovénia csatlakozása sem volt zökkenőmentes, mivel Olaszország egy 1983-as olasz-jugoszláv szerződés alapján az 1945 után szlovén területekről elmenekült olaszoknak nyújtott jóvátételhez kötötte Szlovénia uniós csatlakozásának előrehaladását, amit az EU támogatott.⁷³

Visszakanyarodva a tárgyalt választásokhoz leszögezhető, hogy a 2012–2014-es időszakban a VMSZ konstruktív ellenzéki, majd a 2014–2016-os kormányzati szerepvállalása, igazoltan jó döntés volt, ami nagymértékben hozzájárult a magyar-szerb kapcsolatok fejlesztéséhez. A párt és annak elnökének közreműködésének köszönhetően indult el és számos kézzelfogható eredménnyel működik a történelmi megbékélési folyamat,⁷⁴ a szerb kormány 2016. március 3-án elfogadta a 23. Igazságügy és alapvető jogok tárgyalási fejezethez kapcsolódó Kisebbségi Akciótervet és a részarányos foglalkoztatás alkotmányos garanciájának

72 Lőrinczné Bence Edit: Az Európai Unió bővítések elmélete és gyakorlata a horvát csatlakozás tükrében. Széchényi István Egyetem, Regionális-és Gazdaságtudományi Doktori Iskola: Győr, 2009.

73 Győri, 2007. A szlovéniai magyar és olasz kisebbség autonómiaja, politikai képviselete, i.m. 321.

74 2013. június 26-i történelmi csúrgi államfői főhajtáson túl az azt megelőző és követő olyan jogi aktusok, mint a 2013. június 21-én a szerb nemzetgyűlés által elfogadott a vajdasági magyar polgári lakosság ellen 1944–45-ben elkövetett cselekményeket elítélő Népképviselőházi nyilatkozatot, vagy a 2014. október 30-án a szerb kormány által a három vajdasági település (Csúrog, Zsablya és Mozsor) magyar lakosságát kollektív bűnösséggel sújtó 1945-ös határozatok hatályon kívül helyezése.

megvalósítása érdekében is születtek előrelépések, törvénymódosítások. Komoly eredménynek számít, hogy az EU Tanácsának döntése értelmében Szerbiának, az EU-csatlakozási tárgyalások során a 23-as fejezet kapcsán a fejezetre vonatkozó általános akcióterv mellett – ez idáig példa nélküli módon – külön Kisebbségi Akciótervet is ki kellett dolgoznia 2015 végéig. A szerb fél a Kisebbségi Akcióterv elkészítéséhez 2015 tavaszán munkacsoportot állított fel, melynek munkájába valamennyi érintett kormányzati szervet és az EU által szorgalmazott inkluzív módszernek megfelelően a nemzeti kisebbségek képviselőit is bevonta. Az elkészült Kisebbségi Akcióterv 11 fejezet (Személyi és státusbeli kérdések, Diszkrimináció tilalma, Művelődés és tájékoztatás, Vallásszabadság, Nyelv- és íráshasználat, Oktatás, Demokratikus részvételi lehetőség, Nemzeti kisebbségek megfelelő alkalmazása a közsférában és a közzállalatokban, Nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsai, Kisebbségi közösségekhez tartozók gazdasági helyzete, Nemzetközi együttműködés) keretében tárgyalja a nemzeti kisebbségek számára fontos kérdéseket és azok jövőbeni megoldásának módját. A struktúrával a VMSZ és a Magyar Nemzeti Tanács (MNT) is elégedett, mivel a magyarság számára prioritást élvező kérdések külön fejezetet kaptak. Magyar szempontból eredménynek tekinthető, hogy Szerbiának a Kisebbségi Akcióterv megalkotása során figyelembe kellett vennie az Európa Tanács (ET) Kisebbségvédelmi Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága Szerbiáról szóló harmadik véleményében megfogalmazott javaslatokat is. Az ET kisebbségvédelmi mechanizmusai tehát relevánsak a szerb EU-csatlakozási folyamat szempontjából. Az Akcióterv elkészülte sikernek minősíthető, kifejezetten az 1993-as koppenhágai kritériumok és a Lisszaboni Szerződés nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos rendelkezéseinek tükrében.

A VMSZ érdekérvényesítő képességének és a szerb állam nyitottságának köszönhetően teremtdtek meg a magyar kisebbség szülőföldön való megmaradásának és boldogulásának jogi (A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény, Nemzeti tanácsokról szóló törvény), a Magyar Kormány 2015. november 18-i döntésének köszönhetően pedig a gazdasági (A vajdasági magyar közösségek térség- és gazdaságfejlesztési programjának 50 milliárd forintos támogatása) feltételei.

Az elmúlt másfél évtizedes kisebbségi jogérvényesítést támogató politikai miliő ellenére az 1990-es délszláv háborúban összeomlott szerb gazdaság napjainkig tartó válságának következtében a vajdasági magyar nemzeti közösség hatványozottan küzd a szegénység és a társadalmi kirekesztettség nehézségeivel, melynek mérséklését hivatott elősegíteni a térség- és gazdaságfejlesztési program. Vajdaság gazdasági felzárkózásának hiányát részben az elgondolás magyarázza, hogy *„nincs szükség célzott programokra és beavatkozásokra azon társadalmi csoportok vagy térségek megsegítésére, amelyekhez a gazdasági fejlődés nem jut el.”*⁷⁵ A társadalomban megjelenő tendenciák ezt az állítást felülírták és rendkívül komoly igény mutatkozott a gazdasági problémák kezelését célzó konkrét intézkedésekre.

75 Emma, Clarence: Társadalmi struktúrák és társadalmi szolgáltatások. In: Horváth Gyula – Hajdú Zoltán: *Regionális átalakulási folyamatok a Nyugat-Balkán országában*. MTA Regionális Kutatások Központja: Pécs, 2010. 333–361, itt: 333.

A VMSZ választási eredményeinek ismeretében egyértelmű, hogy a pártnak és annak elnökének a továbbiakban is fontos szerepe lesz az elmúlt néhány évben kialakult magyar-szerb stratégiai partneri együttműködés folytatásában. Az eddig tapasztaltak tükrében az elkövetkező időszak a magyarság számára lehetőséget nyújthat a még rendezetlen kérdések megoldására, a szükséges törvények (nyelvhasználati, nemzeti tanácsokról szóló, részarányos foglalkoztatás, szerb nyelv oktatásának reformja, valamint a helyi közösségek, és a decentralizáció problematikája) és alacsonyabb szintű jogszabályok (körzethatárok módosítása) megalkotására és a kisebbségi gyakorlati jogérvényesítés biztosításának fejlesztésére.⁷⁶ A köztársasági és tartományi parlamentben, valamint az egyes helyi önkormányzatokban a többség részeként, továbbra sem lesz akadály az országos, regionális és helyi szintű magyar érdekvédelemnek (amit erősít az EP-ben és az ENP-ben betöltött jelenlét). Ez azért is meghatározó, mivel a tartomány és a helyi önkormányzatok területén egyaránt számos, a magyar nemzeti közösség számára is fontos beruházás van folyamatban (szabadkai Népszínház, a szabadkai kerületút Y-elágazás, Szeged-Szabadka-Bácsalmás-Baja vasútvonal projektum), amelyek befejezéséhez további központi költségvetési források biztosítása szükséges.

Összegzés

A fentiek összegzéseként, végkövetkeztetésként elmondható, hogy a nemzetek közötti konfliktusok, azok napjainkig tartó társadalmi és gazdasági hatásainak következtében generációk számára tűntek el a helyben érvényesülés terei a városokban és a falvakban egyaránt. E jelenség napjainkig fokozott hatással bír a nemzeti közösségekhez tartozókra, hiszen ezen entitásokat helyzetüknél fogva sokkal érzékenyebben érinti érvényesülési, önkifejezési lehetőségeinek beszűkülése, eltűnése. A magyar kormány, a VMSZ és a Magyar Nemzeti Tanács (MNT)⁷⁷ részéről erőteljes törekvések tapasztalhatóak e tendenciák megállítására és visszafordítása érdekében. Szembetűnőek a szerb kormány erőfeszítései is, az Európai Unióhoz való

76 Szerbia Alkotmánya és törvényei már eddig is magas színvonalon gondoskodtak a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításáról, védelméről. Olyan normák, előírások köszönnek vissza bennük, amelyeket a legjelentősebb nemzetközi szervezetek (ENSZ, EBESZ, Európa Tanács) által kiadott dokumentumok tartalmaznak. Ezek értelmében a nemzeti kisebbségek képviselői, szakértői már a jogalkotási folyamat előkészítésében és magában a jogalkotás folyamatában is részt vesznek (Kisebbségvédelmi törvény, Nemzeti tanácsokról szóló törvény) a probléma alapvetően a törvények gyakorlati alkalmazásában, végrehajtásában és azok finanszírozásában van. A jövőben tehát ezek megvalósítására és a fenntarthatóságra kell nagy hangsúlyt fektetni.

77 A Magyar Nemzeti Tanács (MNT) jelenlegi formájában, közvetlen módon első alkalommal 2010-ben került megválasztásra. A 35 fős testület a kulturális autonómia csúcsszerve, mely az oktatás, kultúra, hivatalos nyelvhasználat és a tájékoztatás területén rendelkezik jogosítványokkal. A 2014 októberében újraválasztott szervezet, Alapszabályának 14. szakasza j. pontja értelmében a magyar nemzeti közösség jogait és helyzetét érintő kérdésekkel kapcsolatban fejlesztési stratégiai dokumentumokat fogad el, mely lehetőséget biztosít a testület számára, hogy a vázolt négy területen túl szélesebben fejtsse ki tevékenységét.

erőteljes közeledés, csatlakozási tárgyalássorozat eredményeként egy élhetőbb, versenyképebb ország megteremtése a cél.

Az elmúlt években a megfelelő helyzetfelmérést és helyzetelemzést követően a vajdasági magyar politika elit részéről – ahogyan azt már korábban is jeleztem – megszülettek az adekvát politikai, jogi és gazdasági válaszok a fennálló helyzet orvoslását illetően.⁷⁸ Ennek egyik legfontosabb jövőbe mutató eleme az MNT oktatásfejlesztési stratégiájában kidolgozott felsőoktatási ösztöndíjprogram és az ahhoz kapcsolódó intézményrendszer (újvidéki Európa Kollégium) kiépítése. Ezzel összefüggésben elmondható, hogy az egyetemi tanulmányait jelenleg folytató vagy azt éppen befejező, nemzetileg elkötelezett, szülőföldjén boldogulni és azért tenni akaró, a helyét bármilyen körülmények között megálló fiatal magyar értelmiség feladata és felelőssége legalább akkora, mint a jelenlegié, aki lehetőséget teremtett számára ahhoz, hogy a szülőföldjén, magyar közegben folytassa felsőfokú tanulmányait, ott boldoguljon.

Az elmúlt több mint negyed évszázad során a társadalom minden szegmensében megszűnt terek újranyitásával folyamatában e fiatalabb generációnak feladatot kell vállalnia, egy mindenki számára élhetőbb és szerethetőbb szülőföld megteremtése érdekében. Ezzel összefüggésben proaktív szerepet kell játszania mind a munkahelyteremtésben, mind a tartomány versenyképességének növelésében, mind pedig a szellemi és kulturális élet felvirágoztatásában. Úgy értékelem, hogy amennyiben a továbbiakban is fenntartható az eddigi ütemben tapasztalt építkezés dinamikája, 7–10 éves távlatban már minden szinten érzékelhetőek lesznek pozitív változások.

78 Jogosan merülhet fel az olvasóban a kérdés, hogy miért csak most került, kerülhetett erre sor. Részben azért, mert 2010-re született meg a megfelelő jogszabály a továbblépéshez, részben pedig azért, mert Orbán Viktor miniszterelnök 2010-ben anyagi és erkölcsi támogatásáról biztosította a helyi törekvéseket, melynek következtében nagyon komoly építkezés vehette kezdetét.

ILLYÉS GERGELY

HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK ROMÁNIÁBAN – MIRE ELÉG A BALOLDAL GYŐZELME?

Romániában 2016. június 5-én rendezték meg a helyhatósági választásokat, amelyeken a települések polgármestereinek személyéről, valamint a megyei és települési tanácsok (közgyűlések) összetételéről voksolhattak a választópolgárok. A polgármestereket egyfordulós rendszerben választották meg, azaz a legtöbb szavazatot szerző jelölt kapta a mandátumot még akkor is, ha eredménye jócskán elmaradt az 50%-tól. Szélsőséges esetben az is előfordulhatott tehát, hogy a szavazatok alig 20–25%-val polgármester lett valakiből. A helyi és megyei tanácsok összetételét listás rendszerben választották meg 5%-os bekerülési küszöb mellett, a pártok által állított zárt jelöltdlisták mellett természetesen független jelöltek is indulhattak, számukra a küszöb az egy mandátumhoz szükséges szavazatszám elérése volt. Megjegyzendő, hogy az egyfordulós polgármester-választást a legutóbbi, 2012-es helyhatósági választásokon vezették be. Számos bírálat érte emiatt a rendszert, a választási törvények 2015-ös átalakítása során a parlamenti pártok közötti alku eredményeképpen mégis megtartották. Újdonság volt azonban az idén, hogy a megyei tanácsok elnökeit – akik formális és informális hatalma nem elhanyagolható – már nem közvetlenül a szavazópolgárok, hanem a megyei tanácsosok maguk közül, egyszerű többséggel választották meg.

A részvételi arány jelentősen elmaradt a 2012-estől, az akkori 56,26%-hoz képest országosan csupán 48,17% volt. A legnagyobb részvételi aránnyal a romániai gyakorlatnak megfelelően az ország déli megyéi büszkélkedhettek, Giurgiu, Teleorman és Olt megyékben meghaladta a 60%-ot a részvétel. A legalacsonyabb részvételi arány Temes és Iasi megyékben volt, alig haladta meg a 40%-ot, rögtön ezt követően azonban a két magyar többségű megye, Hargita és Kovászna következik 43,48, illetve 43,69%-os aránnyal. Az abszolút legalacsonyabb részvétel a fővárosban volt, itt mindössze a szavazók 33,09%-a járult az urnák elé.

Előzmények, politikai kontextus

A helyhatósági választásokra Romániában mindig a parlamenti választások évében, ám azt megelőzően kerül sor – nem volt ez másként 2016-ban sem – ezért a pártok egyfajta erőpróbaként, a parlamenti választásokra való felkészülésként, a mozgósítási technikák kipróbálásaként tekintenek erre a választásra. Természetesen a megyei és helyi tisztségek is fontosak, hiszen sok múlik a pártok beágyazottságán a választókhoz legközelebbi szinten.

A 2015-ös év során a kampányra vonatkozó szabályozások és a pártfinanszírozás törvényét is felülvizsgálta a parlament, ezeknek a jogszabályoknak köszönhetően pedig érezhetően átalakult a választási kampány gyakorlata Romániában. 2016-ban tilos volt az óriásplakátok és molinók használata, nem osztogathattak a jelöltek semmilyen üzenethordozót, a plakátok és szórólapok számát és méretét is meghatározták, továbbá szigorúan ellenőrizték a médiában megjelenő hirdetéseket is. Ennek köszönhető az a helyzet alakult ki, hogy a választók számára talán csak a közösségi oldalakon volt igazán érezhető a kampány, a romániai települések utcáin szinte csak a hivatalos plakátolóhelyeken látszott a nyoma annak, hogy hamarosan helyhatósági választások következnek. Annál is inkább érezhető ez a kontraszt, mivel az eddigi voksolásokat megelőző időszakban minden elképzelhető helyen reklámoztak a pártok és jelöltek, óriási összegeket fektetve az offline vizuális kommunikációba. Az új szabályozásban meghatározták továbbá a pártok által elkölthető összegeket, mindez pedig a Romániában dühöngő korrupcióellenes harccal karöltve komoly visszatartó erő volt a politikai aktorok számára: félve a rettegett Korrupcióellenes Igazgatóságtól (DNA) mindenki igyekezett betartani a szabályokat, főként, hogy a kampány előtt éppen az egyik főpolgármesteri tisztségre pályázó, a médiakampányra „forrásokat gyűjtő” jelölt indulását lehetetlenítette el egy ügyészégi vizsgálat.

A DNA tevékenysége egyébként is rányomta a bélyegét a jelöltállítási folyamatra, számos esetben olyan politikusok pályáztak önkormányzati pozíciókra, akik ellen korrupció vagy hivatali visszaélés vádjával indult eljárás vagy kivizsgálás. A nagyvárosok közül ez történt Brassóban, Marosvásárhelyen, Krajován vagy Csíkszeredában, de a legérdekesebb eset a regnáló nagybányai polgármester ügye volt, aki előzetes letartóztatásból, tulajdonképpen a börtönből indult a városvezetői tisztségért.

A nagy román pártok egyfajta erőfelmérésként is tekintettek a helyhatósági választásra, emellett természetesen céljuk volt, hogy fenntartsák ellenőrzésüket a megyei tanácsok és a nagyvárosok fölött. Az elmúlt években számos helyi politikai vezető vált a korrupcióellenes hadjárat áldozatává, ezért több nagyvárosban is új helyzet állt elő. Így volt ez a fővárosban, Bukarestben is, ahol Sorin Oprescu nem indult újabb polgármesteri mandátumért, de ez a helyzet állt fenn Konstancán és Jászvásáron is, ahol az eddigi karizmatikus városvezetők ellen bűnvádi eljárás van folyamatban.

A két nagy román párt, a Szociáldemokrata Párt (PSD) és a Nemzeti Liberális Párt (PNL) sorait egyaránt megtizedelte a DNA, általános problémaként jelentkezett, hogy nehezen találtak jelölteket az alakulatok, a PNL konkrétan a jelöltállítási határidő előtt néhány nappal nevezte meg főpolgármester-jelöltjét Catalin Predoiu személyében, miután előzőleg három jelöltet is visszaléptetett.

A kisebb román pártok számára a helyhatósági választás inkább arról szólt, hogy milyen pozíciókat tudnak elfoglalni a parlamenti választások előtt, ezáltal milyen szövetségekötési stratégiát követhetnek az év során. A Traian Basescu volt államfő nevével fémjelzett Népi Mozgalom Párt (PMP) számára például a kampány és a pártépítés megerősítése az őszi választási indulás alapjait rakta le. A szenátus jelenlegi elnöke, volt miniszterelnök, Calin Popescu Tariceanu vezette Liberálisok és Demokraták Szövetségének Pártja (ALDE) egyértelműen a PSD szatellitpártjaként működik, a tét számukra is az volt, hogy felkészüljenek az őszi parlamenti választási megmérettetésre. A Románia Haladásáért Országos Szövetséget (UNPR) a helyhatósági választások előtt néhány hónappal még a volt belügyminiszter, Gabriel Oprea vezette, ellene azonban több ügyben is eljárás folyik. Az elmúlt néhány évben még a bukaresti politika erős embereként, a parlamenti többség biztosítójaként a királycsináló szerepében tetszelgő tábornok az egyik legnépszerűtlenebb alakja volt ekkor a román politikának, pártja, sőt az UNPR-rel együttműködő PSD számára is kolonc volt csupán.

A párttörvény módosítása miatt ma már nem nehéz a pártbejegyzés Romániában, ennek megfelelően számtalan új alakulat indult a helyhatósági választásokon. Sikereik elsősorban abban mérhetőek majd, hogy bejutnak-e a megyei tanácsokba, esetleg a nagyvárosok helyi tanácsaiba. Erre megvolt az esélye például a marosvásárhelyi Szabad Emberek Pártjának (POL), amely román-magyar vegyes pártként méretkezett meg a választásokon.

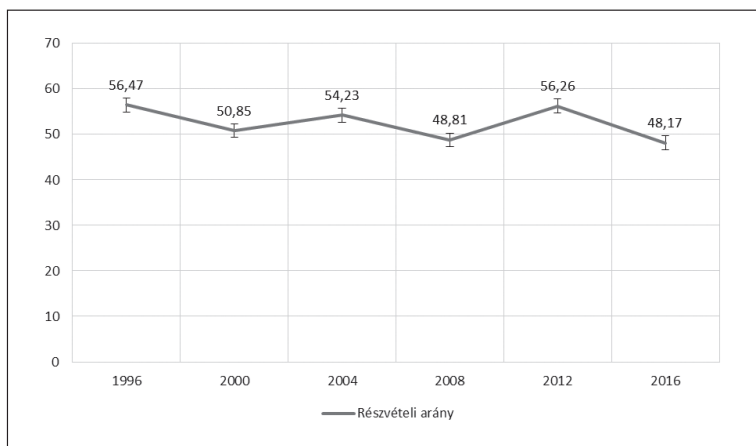
A romániai magyar politika tekintetében az elmúlt négy évben egyszerűsödött a helyzet, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) megerősítette pozícióit a Magyar Polgári Párttal (MPP) és az Erdélyi Magyar Néppárttal (EMNP) szemben. A helyhatósági választásokat megelőzően az RMDSZ kiegyezett az MPP-vel és koordináltan indítottak jelölteket a választásokon, az EMNP viszont teljesen elszigetelődött, a párt fennmaradása is kérdésessé vált, ezért a helyhatósági választás óriási téttel bírt számukra.

Mivel a megyei tanácsok elnökeit közvetetten választották a tanács tagjai közül, ez növelte az RMDSZ esélyét a négy éve elvesztett két tisztség, a Maros és a Szatmár megyei tanácselnökség visszaszerzésére, továbbá más megyékben is eséllyel pályázta meg ezt a tisztséget az érdekvédelmi szövetség jelöltje. Ennek oka, hogy a közvetlen választáson az etnikai szavazat miatt könnyen győzhetett egy román jelölt akkor is, ha egyébként a legnagyobb megyei frakcióval az RMDSZ rendelkezett, a 2016-os szabályozás segítségével azonban az utóbbi körülmény válhatott döntővé a megyei tanács elnökének megválasztásakor.

A két kisebb magyar párt meggyengülése ugyanakkor azt eredményezte, hogy Maros, Hargita és Kovászna megyék 50 településén csak egyetlen jelölt, általában RMDSZ-es indult a polgármesteri tisztségért. Ez negatívan hatott a mozgósításra, ami befolyásolta az RMDSZ megyei listájának eredményeit is.

Országos eredmények: megyei tanács, helyi tanács, polgármesterek

Az országos eredmények értelmezéséhez fontos adalék a 48,17%-os részvételi arány. Az alábbi diagramon a romániai helyhatósági választásokon mért részvételi arány látható az utóbbi tíz évre vonatkozóan:

1. ábra: Részvételi arány

Látható, hogy bár valóban az utóbbi tíz év legalacsonyabb részvételi eredményét produkálta a választás, az tulajdonképpen mindig a 48–56,5%-os sávban mozgott, 2008-ban pedig szinte hajszálra annyi volt, mint 2016-ban. Mivel idén meglehetősen lanya kampány volt, amelyet a korrupcióellenes-harc és a politika elmúlt évtizedekben felmutatott teljesítménye miatti választói kiábrándulás is tetézt, már nem is tűnik olyan alacsonynak a részvételi arány.

A részvételi arány területi megoszlásából látszik, hogy a romániai választásokon megszokott trendek nem borultak fel, a déli megyékben volt a legmagasabb a részvétel.

Megye	Részvételi arány, %
Fehér	53,03
Arad	48,90
Arges	50,85
Bákó	44,98
Bihar	53,52
Beszterce-Naszód	52,90
Botosani	50,29

Megye	Részvételi arány, %
Braila	46,46
<i>Brassó</i>	45,33
Buzau	54,55
Calarasi	55,89
Krassó-Szörény	49,82
<i>Kolozs</i>	44,83
Konstanca	49,42
<i>Kovászna</i>	43,60
Dambovita	56,84
Dolj	51,79
<i>Galac</i>	45,88
Giurgiu	61,87
Gorj	55,58
<i>Hargita</i>	43,47
Hunyard	50,72
Ialomita	53,49
<i>Iasi</i>	42,22
Ilfov	56,49
Máramaros	47,26
Mehedinti	52,95
<i>Bukarest</i>	33,23
Maros	51,55
Neamt	47,69
Olt	59,42
Prahova	51,18
Szilágy	53,84
Szatmár	47,71
<i>Szeben</i>	44,35
Suceava	49,82
Teleorman	59,37
<i>Temes</i>	40,64
Tulcea	48,21
Valcea	55,86
<i>Vaslui</i>	45,11
Vrancea	50,92

1. táblázat: Részvételi arány az egyes megyékben

A fenti táblázatban vastagított betűvel láthatóak azok a megyék, amelyekben legalább két százalékponttal meghaladta a részvétel az országos átlagot, míg dőlt betűvel vannak azok a megyék, amelyekben legalább két százalékponttal alacsonyabb volt ez az arány az átlagnál. Látható, hogy a 22 magas részvételt produkáló megye között csak 6 erdélyi van, míg a 10 alacsony részvételű megye között szintén 6 Erdélyben helyezkedik el. Az abszolút legalacsonyabb részvételi arány Bukarestben volt, ez nem meglepő, mint ahogy a jelentős nagyvárost magában foglaló Temes, Kolozs, Iasi és Brassó alacsony részvételi adata sem. A két magyar többségű megye, Hargita és Kovászna szintén a gyenge részvételi adatot produkáló megyék között szerepelt, ezek a trendek már megszokottaknak tekinthetők.

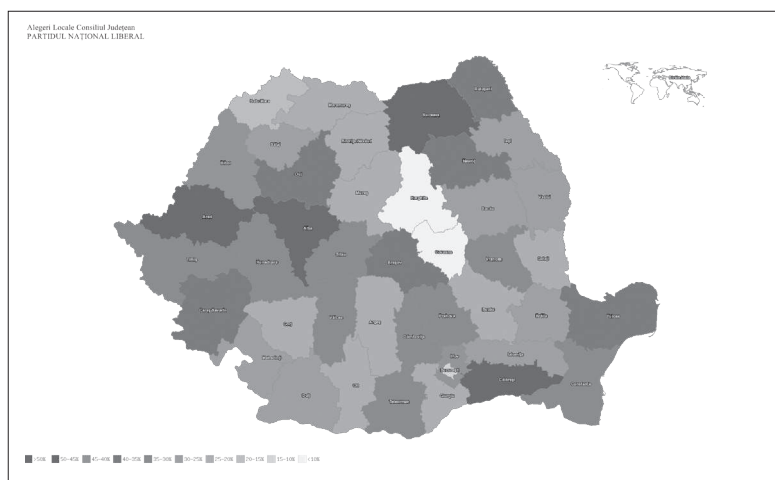
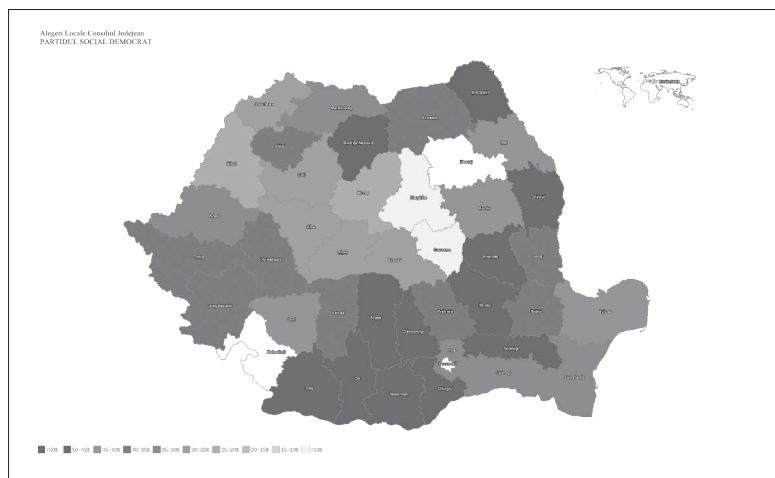
Az alábbiakban a választás eredményeit foglaljuk össze a polgármester-jelöltekre, valamint a helyi és megyei tanácsok tagjaira vonatkozóan. Elsőként a leginkább politikai voksnak tekinthető megyei tanácsokra leadott szavazatokat nézzük meg részletesebben. A baloldal vezető pártjaként a Szociáldemokrata Párt (PSD) eredményeit az Országos Szövetség Románia Fejlődéséért Párttal (UNPR) közösen kell értelmezni, már csak azért is, mert a fővárosban közös polgármesterjelöltet támogattak és számos más helyen is közösen indultak. A Liberálisok és Demokraták Szövetségének Pártja (ALDE) eredményeit szintén ehhez a blokkhoz számolhatjuk hozzá, mivel a Calin Popescu Tariceanu vezette párt egyértelműen a PSD-vel működik együtt. A jobboldalon már nem ilyen egyértelmű a helyzet, a Nemzeti Liberális Párt (PNL) és a Népi Mozgalom Párt (PMP) csak akkor gondol egymásra koalíciós társként, ha nincs más lehetőség, előbbi sokkal inkább a Mentsük meg Bukarestet (USB) fővárosi párttal kompatibilis, a parlamenti választásokra országos párttá szerveződött alakulattal közös miniszterelnök-jelöltet támogatnak. A megyei tanácsokra leadott szavazatok tehát az alábbiak szerint oszlottak meg a pártok között:

Párt	Szavazatszám	Szavazati arány, %	Mandátum
PSD	2 890 344	35	579
PNL	2 529 986	30,64	504
ALDE	521 845	6,32	80
RMDSZ	411 823	4,98	95
PSD+UNPR	380 565	4,60	59
PMP	368 985	4,46	41
UNPR	220 467	2,67	14
USB	143 544	1,73	15

2. táblázat: Pártok szavazatai a megyei tanácsosi listák alapján

A PSD győzelme országosan tehát egyértelmű, ha pedig az UNPR és az ALDE eredményeit is ide számoljuk, akkor a 35% helyett már egy 48,59%-os blokkról beszélünk, amellyel szemben csupán egy 32,37%-os blokk helyezkedik. A baloldali túlsúlyhoz nem férhet kétség, egy ilyen eredménnyel a PSD és szövetségesei kényelmes többséget szereznek az őszi parlamenti választásokon. Az UNPR eredményeit még akkor is ehhez a baloldali blokkhoz kell hozzászámolni, ha időközben az UNPR – egy, a román politikára oly jellemző huszárvágással – beleolvadt a PMP-be.

Az alábbi térképeken a két nagy párt eredményeit láthatjuk, minél sötétebb egy megye, annál jobb eredményt ért el az adott alakulat:

1. térkép: A két nagy párt eredményei az egyes megyékben¹

1 Térképek forrása: Állandó Választási Hatóság honlapja. Letöltés helye: alegeri.roaep.ro; letöltés ideje: 2016. 11. 15.

A világosabb megyék egyik magyarázata a magyar szavazatokért versenybe szálló politikai alakulatok jó eredménye az adott megyékben², ám más tényezők is tetten érhetők. A PSD térképén Mehedinti és Neamt megyék azért fehérek, mert itt a PSD az UNPR-rel közös listát állított megyei szinten, tehát ezeket a megyéket is nyugodtan sötétnek tekinthetjük. Szében megyében a Német Demokrata Fórum (FDG) ért el közel 20%-os eredményt, míg Máramaros megyében a Koalíció Nagybányáért megyei listája közel 14%-ot kapott. Ezeken a megyéken kívül a fővárosi eredmény érdekes, Bukarestben a Fővárosi Közgyűlésben a PSD+UNPR lista kapta a legtöbb szavazatot, 40,42%-ot, második helyen azonban nem a PNL, hanem az USB végzett 25,34%-kal. A PNL csupán 13,07%-ot kapott, ami részben a párt jelöltállítási ügyetlenkedésének – első főpolgármester-jelöltjük egy korrupciós vád miatt visszalépett, a másodikat a bírálatok miatt maguk léptették vissza – részben pedig az USB újszerű és mindkét politikai oldalt elutasító kampányának tulajdonítható.

Mivel a 2016-os helyhatósági választásokon a megyei tanácsok elnökeit nem közvetlenül választották meg, ezért a megyei tanácsokra maradt annak eldöntése, hogy kik vezethetik a megyéket és milyen többség alakul ki ezekben a testületekben. Néhány héttel a választások után kialakultak a helyi szövetségek, amelyek során a kisebb alakulatok szerepe felértékelődött. Míg az ALDE a PSD-vel fennálló országos együttműködése miatt csak ebben az irányban mutatkozott nyitottnak a szövetségkötésre, a PMP és az RMDSZ mindkét nagy párttal együttműködik a megyei tanácsokban.

A PSD az ALDE-val, az UNPR-rel és a PMP-vel alakított ki megyei többségeket, így 31 megyei tanácsban alkotnak többséget – beleértve a Fővárosi Közgyűlést – és 29 megye esetében adja a PSD a tanács elnökét.

A PNL csupán 9 megyében részese a többségnek, ebből háromban egyedül, hatban pedig hol a PMP-vel, hol az RMDSZ-szel, hol pedig az FDGR-rel. Hét megyében adja a liberális párt a megyei tanács elnökét.

A PMP 9, míg az RMDSZ 8 megyében része a többségnek, utóbbi alakulatnak 5 megyei tanácsi elnöki pozíciót is sikerült megszereznie.

Párt	Eredmény, %	Megyei többség, %		Megyei elnök, %	
PSD	35	31	73,8	29	69,04
PNL	30,64	9	21,4	7	16,6
ALDE	6,32	11	26,18	0	0
RMDSZ	4,98	8	19,04	5	11,9
PMP	4,46	9	21,4	0	0

3. táblázat: A pártok helyzete az egyes megyékben

2 Erre külön fejezetben térünk ki, ezért itt nem részletezzük.

A táblázatból látszik, hogy a megyei koalíciókötések nagy vesztese a PNL, amely országos eredményeihez képest gyengébb pozíciókat tudott szerezni. Bár az ALDE és a PMP jelentősen növelni tudták súlyukat a megyei többségek biztosításával, nem lévén megyei elnöki tisztségük, valójában nem meghatározóak ezekben a testületekben. Az RMDSZ ellenben jelentősen megnövelte súlyát, az 5 elnöki tisztség valós erőt jelent a Szövetségnek ezekben a megyékben.

Rátérve a helyi tanácsokra leadott szavazatokra nagy különbség a megyei tanácsokhoz képest nem látható.

Párt	Szavazatszám	Szavazati arány, %	Mandátum
PSD	2 816 101	33,64	16 648
PNL	2 477 996	29,60	13 193
ALDE	545 767	6,52	2 504
RMDSZ	390 321	4,66	2 284
PSD+UNPR	313 934	3,75	215
PMP	360 035	4,30	1315
UNPR	245 633	2,93	1 203
USB	121 099	1,44	39

4. táblázat: Pártok szavazatai a helyi tanácsosi listák alapján

A helyi tanácsosokra leadott voksok alapján is óriási a baloldali blokk fölénye, 46,84% áll szemben 31,04%-kal, a PMP 4,30%-ka, valamint az RMDSZ 4,66%-a mellett.

A polgármesteri tisztségekre³ leadott voksok tekintetében országosan ugyancsak hasonló eredményeket találhatunk, ám itt már nagy jelentőségre tesznek szert az egyes elhódított városvezetői tisztségek is.

3 Bukarest esetében a kerületi polgármesteri tisztségekre leadott voksok szerepelnek itt, a főpolgármesteri tisztségre külön szavazólapon voksolhattak a bukarestiek.

Párt	Szavazatszám	Szavazati arány, %	Mandátum
PSD	2 970 792	34,84	1 679
PNL	2 685 511	31,50	1 081
ALDE	488 145	5,72	64
RMDSZ	315 236	3,69	195
PSD+UNPR	338 373	3,96	19
PMP	304 924	3,57	18
UNPR	213 233	2,50	26
USB	96 789	1,13	0

5. táblázat: Pártok szavazatai a polgármester-jelöltek alapján

A bukaresti főpolgármesteri tisztségért nagy harc folyt a pártok között, ám a PNL jelentős lépéshátrányba került, amikor a jelöltjük, a párt országosan ismert politikusa, Ludovic Orban ellen tiltott kampányfinanszírozás kapcsán ügyészségi vizsgálat indult és a jelölt viszálylott. A PNL ekkor Marian Munteanut nevezte meg jelöltjeként, aki a rendszerváltozás körül diákvezérként tűnt fel, majd később sikertelenül próbált meg belépni a politikába, közben a román vasgárdistákkal szimpatizáló gesztusokat tett. A vitatható életútja miatt kapott bírálatok eltántorították a pártot, hogy fenntartsa jelöltségét, így újra főpolgármester-jelöltet cseréltek – egy hónappal a választások előtt. Az új jelölt Catalin Predoiu lett, aki többszörös igazságügy-miniszterként, a párt ismert arcaként szállt harcba, ám a jelöltállítási hercehurca láthatóan megviselte a PNL szavazóit is. A PSD jelöltje, Gabriela Firea nagy fölényrel, 42,97%-kal nyerte el a mandátumot, ezzel az első női főpolgármester lett, valamint az első olyan jelöltként tudott győzni Bukarestben, aki felvállalta a PSD támogatását⁴. Második helyen nagy meglepetésre nem a PNL jelöltje, hanem az USB elnöke, Nicusor Dan futott be 30,52%-kal, Catalin Predoiu csupán 11,18%-ot kapott és harmadik lett. A PNL

⁴ Az előző főpolgármester, Sorin Oprescu azelőtt szintén a PSD-ben politizált, de függetlenként nyerte el a tisztséget.

választóinak egy része nyilvánvalóan átszavazott az új párt jelöltjére, Nicusor Danra, aki a hagyományos pártok elleni fellépéssel, a civil társadalom támogatásával tudott győzni és ez a lendület arra sarkallta őket, hogy országos pártot alapítottak Mentsétek meg Romániát (USR) névvel, amely elindul a parlamenti választásokon.

Az elnyert polgármesteri mandátumok kapcsán fontos számba venni a megyeszékhelyeket: a legtöbbet, 19-et a PSD tudott elnyerni, a PNL 11 megyeszékhely polgármesteri pozícióját szerezte meg, három megyeszékhelyen az RMDSZ jelöltje tudott nyerni, míg a többi 7 városban más szervezetek vagy függetlenek. Az alábbi táblázatban vastagítva az erdélyi megyeszékhelyeket emeltük ki.

Párt	Megyeszékhelyek
PSD	Alexandria, Bákó, Beszterce , Braila, Buzau, Konstanca, Krajova, Drobeta, Turnu Severin, Focsani, Galac, Giurgiu, Jászvásár, Pitesti, Slatina, Slobozia, Targoviste, Targu Jiu, Vaslui, Zilah
PNL	Arad , Botosani, Calarasi, Gyulafehérvár , Kolozsvár , Nagyvárad , Piatra Neamt, Ploiesti, Resicabánya , Suceava, Temesvár
RMDSZ	Csíkszereda , Sepsiszentgyörgy , Szatmárnémeti
Koalíció Nagybányáért	Nagybánya
Román Szociális Párt (PSRO)	Déva
Román Környezetvédő Párt (PER)	Ramnicu Valcea
Romániai Német Demokrata Fórum (FDGR)	Nagyszeben
Független	Brassó , Marosvásárhely , Tulcea

6. táblázat: Pártok helyzete a megyeszékhelyek polgármesterei alapján

Látszik, hogy a PSD Erdélyben csak két megye, Beszterce-Naszód és Szilágy megye székhelyének polgármesteri tisztségét tudta megnyerni, míg a PNL esetében az arány már 6 az 5-höz. Nagyszeben Klaus Johannis regnálása után már hagyományosan a német kisebbség

érdekvédelmi szervezetének fellelvára, míg Déván tulajdonképpen az egy mandátummal korábbi városvezető nyert újra, ezúttal egy kis párt, a Mircea Geoana volt külügyminiszter alapította PSRO színeiben. Érdekes eset Nagybányaé, ahol Catalin Chereches nyert a Koalíció Nagybányáért színeiben, mivel pártja, a PNL nem volt hajlandó őt támogatni. Ennek oka, hogy Chereches előzetes letartóztatásban volt a választások előtt, a kampány idején, sőt, a győzelem után is. Szavazatát leadhatta, majd bírói engedéllyel letette az esküt, miután a hatályos törvények értelmében újra felfüggesztették polgármesteri tisztségéből. Chereches példája talán a legjobban illusztrálja a jelenlegi romániai állapotokat, amikor egy politikus a börtöncellából, nulla kampánnyal tud fölényesen választást nyerni – Catalin Chereches 70,21%-ot kapott, volt pártja, az ő jelöltségét elutasító PNL jelöltje csak 9,71%-ot. Bár a nagybányai városvezető esete kirívó, korántsem példa nélküli: a romániai megyeszékhelyek, valamint a bukaresti kerületek polgármesteri tisztségei közül 12-t olyan személy nyert el, aki ellen bűnvádi eljárás van folyamatban. Ezek a települések: Bukarest 3. kerülete, Botosani, Brassó, Csíkszereda, Déva, Krajova, Marosvásárhely, Ramnicu Valcea, Sepsiszentgyörgy, Targu Jiu és Tulcea.

Látható, hogy éppen azokban a városokban nem győzött PNL-s jelölt, amelyben ilyen, kivizsgálás alatt álló jelölt nyerte el a tisztséget. Ennek az az oka, hogy a PNL komolyan vette a választói ellenérzéseket és nem támogatott olyan jelöltet, akinek meggyűlt a baja az igazságszolgáltatással. Az eredmény megkérdőjelezi a párt politikáját, hiszen a választók úgyszólván a korábbi városvezetőt segítették vissza tisztségbe, függetlenül attól, hogy a párt támogatását már nem élvezték. Ez történt Déván, Ramnicu Valceában, Tulceában, Nagybányán, de ez volt a helyzet Brassóban és Marosvásárhelyen is. Egyedül az utóbbi városban nem indított jelöltet a PNL, így tulajdonképpen lehetővé tette a regnáló polgármester, Dorin Florea újraválasztását.

A román pártrendszer akkora változásokon ment keresztül 2012–2016 között, hogy a négy évvel ezelőtti helyhatósági választások eredményeivel való összevetés értelmetlennek tűnik. Akkor egy Szociálliberális Uniónak (USL) nevezett pártszövetség indult és aratott győzelmet a választásokon, ez időközben felbomlott PSD-re, PNL-re és PC-re. A PC összeolvadt az újonnan alakult ALDE-vel és ALDE néven működnek tovább, míg a PNL egyesült az 2012-ben még ellenfeleként a választásokon induló Demokrata-Liberális Párttal (PLD), ma PNL néven futnak. Az időközben létrejött UNPR a helyhatósági választásokon helyenként külön, helyenként a PSD-vel szövetségben indult, a választások után azonban beleolvadtak a PMP-be, míg a 2012-ben protesztpártként sikereket elérő PP-DD megszűnt, képviselői egyenként beleolvadtak más alakulatokba.

Magyar eredmények

A választásokon indult magyar szervezetek eredményeit több szempontból is lehet vizsgálni: az egyes szervezetek közötti erőviszonyok, a magyar pozíciók a román pártokhoz képest, valamint a korábbi választások eredményeihez való összehasonlítás tükrében.

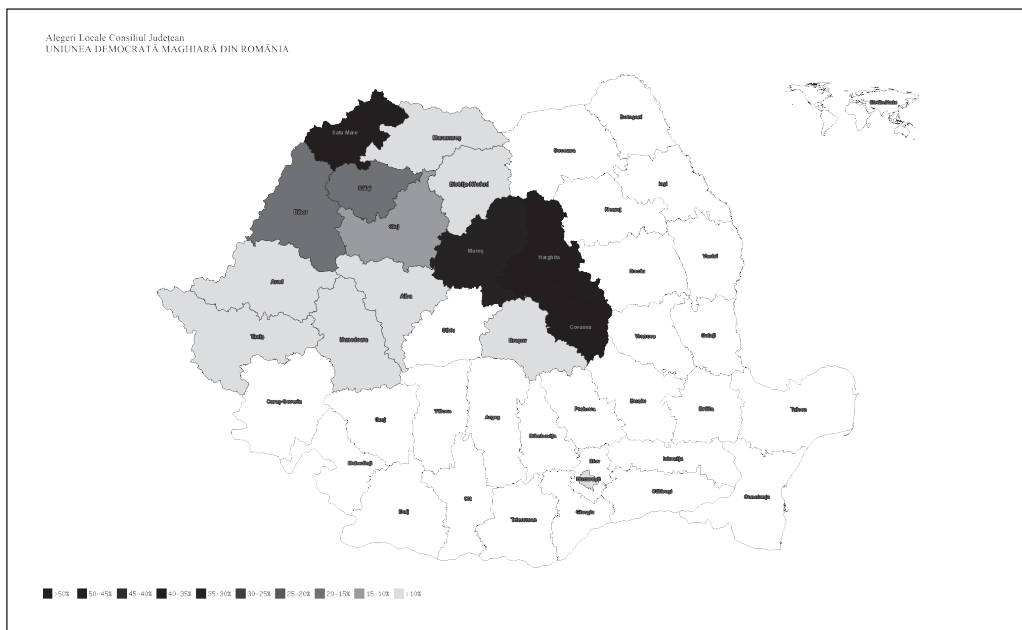
A három, választáson indult magyar szervezet, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ), a Magyar Polgári Párt (MPP) és az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) vegyes stratégiák mentén törekedtek minél kedvezőbb eredmények elérésére. Az MPP együttműködési megállapodást kötött az RMDSZ-szel és ennek értelmében szelektíven állítottak jelölteket a nagyobb rivális jelöltjeivel szemben. Egyes településeken az MPP az EMNP-vel koalícióban indult, máshol egymás ellenében szállt ringbe a két kisebb alakulat, de arra is akadt példa, hogy mindhárom szervezet indított jelölteket. Az országos eredmények nem mondanak el sokat a három szervezet egymáshoz való viszonyáról, mégis árulkodóak a számok:

Szervezet	Megyei tanács, arány, mandátum			Helyi tanács, arány, mandátum			Polgármester, arány, mandátum		
RMDSZ	411 826	4,98%	95	390 321	4,66%	2 284	315 236	3,96%	195
MPP	16 824	0,20%	4	18 933	0,22%	158	19 355	0,22%	13
EMNP	38 215	0,46%	6	35 019	0,41%	207	21 171	0,24%	0
MPP-EMNP	-	-	-	9 788	0,11%	33	7 884	0,09%	2

7. táblázat: A magyar szervezetek eredményei

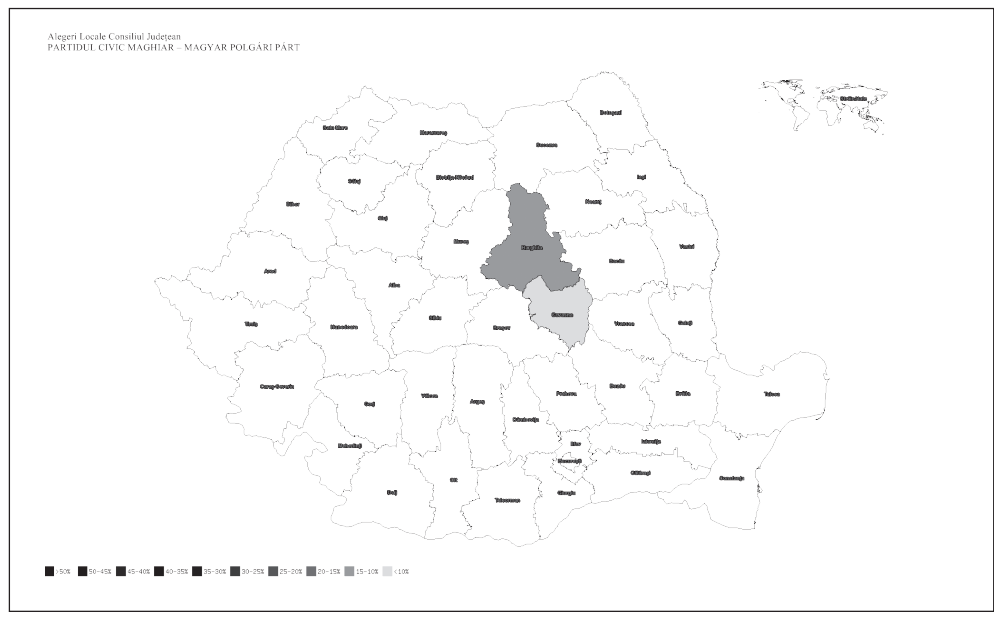
Látható, hogy a két kisebb párt eredményei között felemás a viszony: az EMNP több szavazatot szerzett, mint az MPP – bár ez a polgármesteri tisztségek esetében nem számottevő –, a helyi tanácsokban több mandátumot is szereztek. Mindezt azonban némiképp felülírja, hogy az MPP önállóan 13 polgármesteri tisztséget nyert el, ehhez pedig hozzáadódik két székelyföldi kisváros polgármesteri tisztségének megszerzése az EMNP-vel koalícióban. Az utóbbi párt ellenben önállóan egyetlen polgármesteri tisztséget sem nyert el. Ez a kép az MPP stratégikus jelöltállításának köszönhető, a párt gyakorlatilag számos helyen, ahol nem volt esélye nyerni, nem állított jelöltet, ezért számottevően kevesebb szavazatot szerzett, mint az EMNP, ellenben sok helyen nem volt RMDSZ-es ellenjelöltje, ezért meg tudta szerezni a polgármesteri tisztségeket. A megyei tanácsosi mandátumok tekintetében az EMNP több mint kétszer annyi szavazatot szerzett, ez 6 mandátumra volt elég a pártnak, az MPP Hargita megyében 4, Kovásznában 1, az EMNP pedig mindkét megyében 3 mandátumot szerzett. A helyi tanácsosok számában az EMNP nyert 207–158 arányban, a két alakulat koalíciós helyi tanácsosainak száma pedig 33.

Az RMDSZ eredményei:

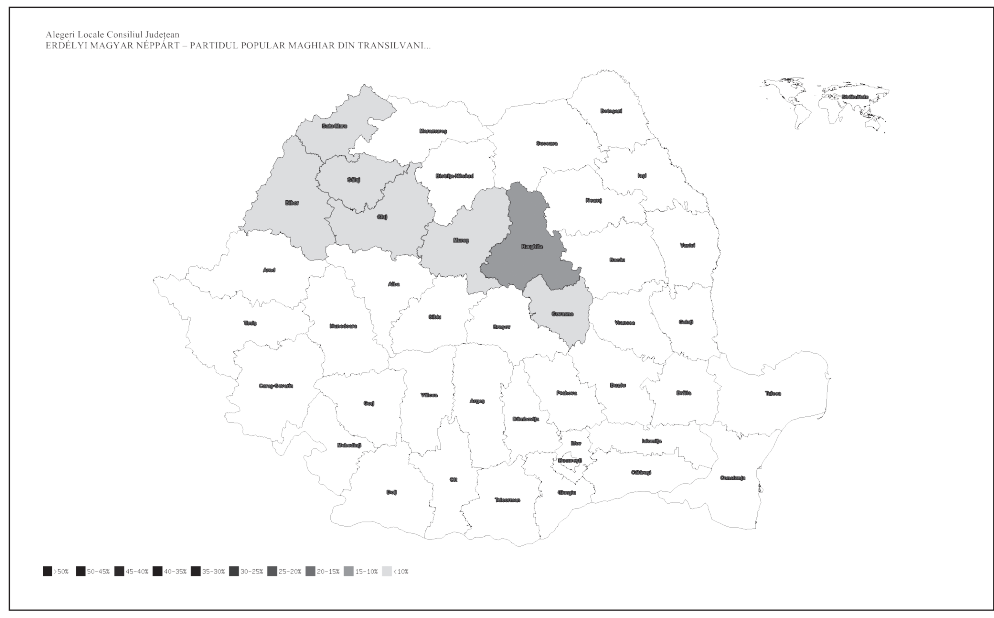
2. térkép: Az RMDSZ eredményei az egyes megyékben

Az MPP eredményei:

3. térkép: Az MPP eredményei az egyes megyékben

Az EMNP eredményei:

4. térkép: Az EMNP eredményei az egyes megyékben

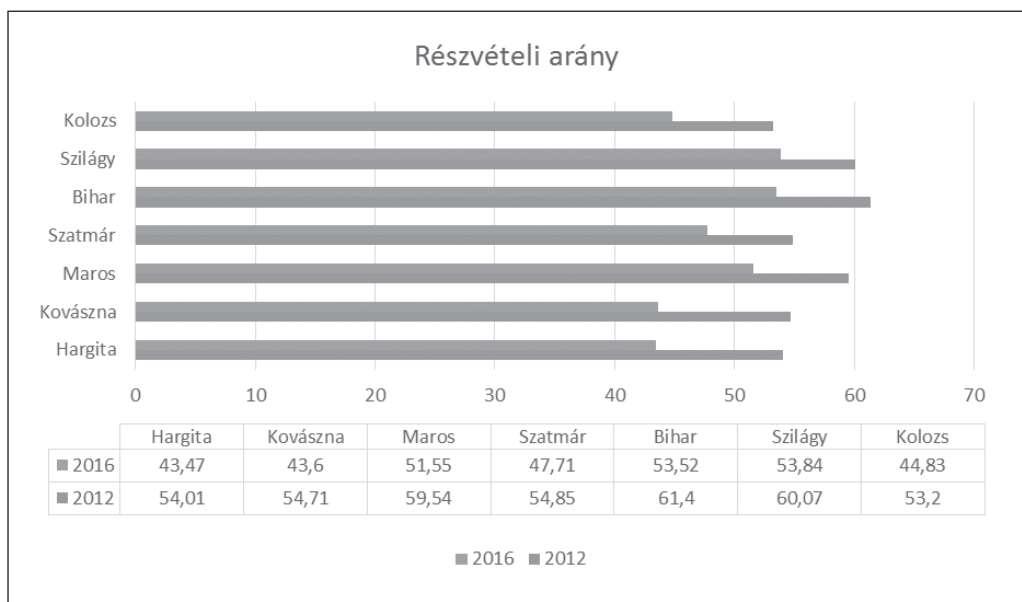
Amennyiben a magyar szervezetekre leadott megyei tanácsi szavazatokat tekintjük, akkor megállapítható, hogy az RMDSZ a voksok 88,21%-át kapta meg, az EMNP 8,18%-ot, az MPP pedig 3,6%-ot. Ez nem mutat nagy változást a négy évvel korábbi helyzethez képest, amikor az RMDSZ 85,15%-ot, az EMNP 7,66%-ot, az MPP 6,34%-ot, az MPP-EMNP pedig 0,83%-ot ért el.

Szervezet	2012		2016	
RMDSZ	491 864	85,15%	411 826	88,21%
MPP	36 671	6,34%	16 824	3,6%
EMNP	44 276	7,66%	38 215	8,18%
MPP-EMNP	4 826	0,83%	-	
Összesen	577 637		466 865	

8. táblázat: A magyar szervezetek eredményei 2012-ben és 2016-ban

Ha a négy évvel ezelőtti eredményekkel hasonlítjuk össze a mostani helyzetet, akkor a részvételi arány csökkenését mindenképpen figyelembe kell vennünk. 2012-ben 577 637 szavazat érkezett a három magyar szervezetre összesen, most ez a szám 466 865. A csökkenés tehát 19,18%-os, ami magasabb az országos 14,38%-os részvételi arány csökkenésénél. Ha csak az RMDSZ eredményeit nézzük, akkor a négy évvel ezelőtti 491 864 szavazat most 411 823-ra olvadt, ez 16,28%-os csökkenésnek felel meg. Az EMNP négy évvel ezelőtt 44 276, most 38 215 voksot kapott, a csökkenés itt 13,69%-os. Az MPP 2012-ben 36 671, most a szelektív jelöltállításnak is köszönhetően 16 824 szavazatot kapott, a csökkenés tehát 54,13%-os. A teljes képhez tartozik, hogy négy éve egy EMNP-MPP közös megyei lista 4826 szavazatot kapott, ilyen idén nem létezett. A fenti számok értelmezéséhez mindenképpen figyelembe kell venni az alacsony székelyföldi részvételi arányokat: az RMDSZ szavazatcsökkenésének egy jelentős részét itt kell keresnünk.

Érdekeség, hogy a megyei részvételi adatokat összevetve a 2012-es részvételi adatokkal a jelentős magyar lakossággal rendelkező megyék tekintetében a következő jelenségek figyelhetők meg.

2. ábra: Részvételi arány a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben 2012-ben és 2016-ban

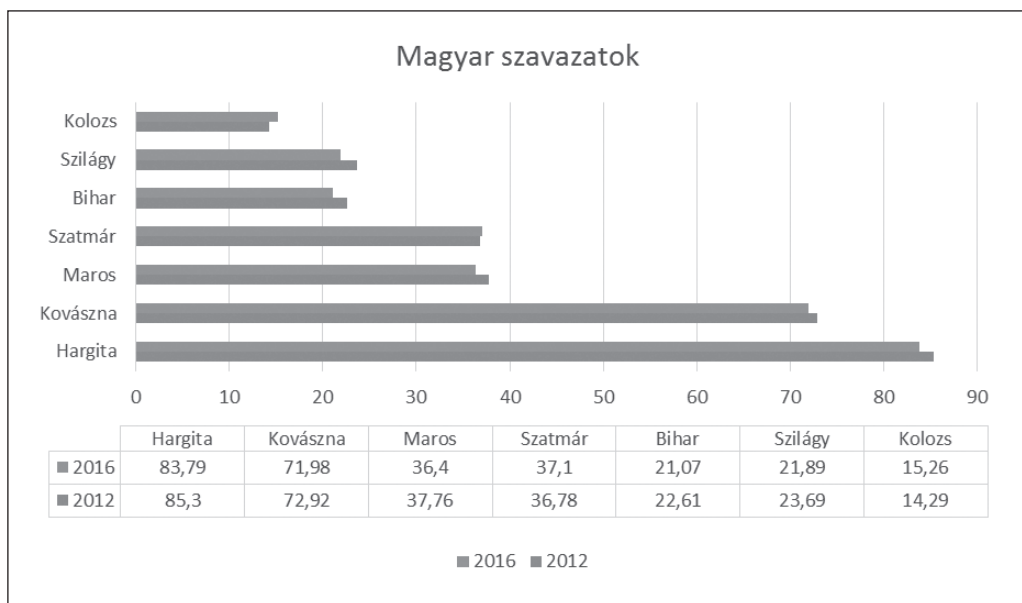
A részvételi arány csökkenése az egyes megyékben:

Megye	Csökkenés, %
Hargita	19,52
Kovászna	20,31
Maros	13,42
Szatmár	13,02
Bihar	12,84
Szilág	10,38
Kolozs	15,74
Országos	14,38

9. táblázat: A részvételi arány csökkenése a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben

Látható, hogy a két magyar többségű megyében kiugró volt a részvételi arány csökkenése a 2012-es szinthez képest, rajtuk kívül csak a Kolozs megyei csökkenés haladta meg az országos átlagot, ám itt ez valószínűleg nem a magyar szavazatoknak volt köszönhető. Ezek a számok mindenképpen azt mutatják, hogy a székelyföldi választók részvétele az országos átlagnál nagyobb mértékben csökkent, ami mozgósítási problémára utal. Ennek egyik oka az lehetett, hogy számos településen nem voltak ellenjelöltjei az RMDSZ-nek – néhol az MPP-nek – továbbá ahol voltak, ott sem számítottak esélyesnek. A székelyföldi városok közül Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson már a választás előtt tudni lehetett, hogy ki lesz a polgármester, így nem volt tétje, ami demobilizálta a választókat.

Amennyiben kifejezetten a magyar szervezetekre leadott voksokat nézzük meg ezekben a megyékben, akkor a következő a kép:

3. ábra: A magyar szervezetekre érkezett szavazatok 2012-ben és 2016-ban a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben

Arányaiban csak Kolozs és Szatmár megyékben szereztek a magyar szervezetek többet most, mint 2012-ben, ami annak fényében, hogy ezúttal az MPP csak Hargita és Kovászna megyékben állított megyei listát, akár meglepőnek is nevezhető. Amennyiben szavazatszám-ban vizsgáljuk a különbséget, akkor a következő kép rajzolódik ki:

Megye	2012	2016	Csökkenés	
Hargita	118 686	92 028	26 658	22,47%
Kovászna	67 847	53 097	14 750	21,75%
Maros	102 862	84 528	18 334	17,83%
Szatmár	61 173	52 602	8 571	14,02%
Bihar	67 148	54 479	12 669	18,87%
Szilágy	27 092	22 207	4 885	18,04%
Kolozs	43 729	39 213	4 516	10,33%
Összesen	577 637	466 865	110 672	19,18%

10. táblázat: A magyar szervezetekre érkezett szavazatok csökkenése 2012 és 2016 között a jelentős magyar lakossággal bíró megyékben

Látható, hogy a szavazatszám-csökkenés arányaiban a magyar többségű megyékben ölti a legnagyobb méreteket, ugyanakkor az országos átlagcsökkenésnél csak Kolozs megyében jobb a helyzet, Szatmár megyében pedig az országos csökkenésnek megfelelő mértékben fogytak a magyar szavazatok is.

Ebben a fenti hét megyében 90 383-mal kevesebb szavazat érkezett a magyar szervezetekre, mint 2012-ben, ez a teljes csökkenés 81,66%-a.

A három magyar szervezet közül tehát fölényesen az RMDSZ szerezte a legtöbb voksot és mandátumot, a magyar többségű megyékben azonban a két kisebb párt is fontos pozíciókat szerzett.

Hargita megyében a megyei tanácsban 19 mandátumot kapott az RMDSZ, az MPP 4, míg az EMNP 3 mandátummal van jelen a testületben, a PSD szintén 3, a PNL pedig 2 mandátumot kapott. Itt az RMDSZ-nek eggyel kevesebb tanácsosa lett, mint eddig, a román pártok tanácsosainak száma pedig 3-ról 5-re növekedett. A megyei tanács elnöki tisztségére Borboly Csabát választották vissza.

Kovászna megyében az eddigi 18 RMDSZ-es helyett 20 tanácsos lett, a 4 EMNP-s és 3 MPP-s helyett pedig 3 EMNP-s és egyetlen MPP megyei tanácsos foglal helyet a testületben. Eggyel több tanácsosa lett a román pártoknak, a PNL és a PSD egyaránt 3 mandátumot kapott. Itt sem módosult a megyei tanács elnökének személye, Tamás Sándornak szavaztak bizalmat a tanácsosok.

Maros megyében újra az RMDSZ-nek lett a legnagyobb frakciója, az eddigi 13 helyett 14 magyar megyei tanácsos foglal helyet a testületben. A PSD 10, a PNL 9 tanácsossal képviselteti magát a testületben, az RMDSZ előbbivel alakította ki a többséget, így négy év kihagyás után újra a magyar szervezet adhatja a tanács elnökét Péter Ferenc addigi szovátai polgármester személyében.

Szatmár megyében szintén az RMDSZ rendelkezik a legnagyobb megyei frakcióval, a 2012-es eredményhez hasonlóan újra 12 megyei tanácsosi mandátumot kapott a Szövetség. A PSD 9, a PNL 6, az ALDE 4 helyet kapott, az RMDSZ itt a PNL-lel alakította ki a többséget és Pataki Csaba addigi szenátor személyében újra ő adja a megyei tanács elnökét.

A 2008–2012-es időszakhoz hasonlóan tehát újra négy megye vezetését látja el az RMDSZ a választások után, ehhez adódott hozzá a Bihar megyei tanácselnöki tisztség is, itt az RMDSZ csak 6 megyei mandátumot szerzett, ám a 16-tal rendelkező PNL-nek még egy képviselő voksára szükség lett volna a többséghez. Mivel sem a 9 mandátummal bíró PSD, sem a 2 mandátummal rendelkező ALDE nem volt hajlandó kisegíteni a PNL-t – nyilvánvalóan a PSD-ALDE országos politikai stratégiájának megfelelően – így az RMDSZ kényelmes helyzetbe került. A PNL – fölényesen megnyerve a megyeszékhely, Nagyvárad polgármesteri tisztségét és kétharmados többséget szerezve a helyi tanácsban – csak egy súlytalan alpolgármesteri posztot ajánlott az RMDSZ-nek, amely ezért inkább a PSD-ALDE ajánlatát választotta és a Bihar megyei tanács elnöki tisztségére jelölte Pásztor Sándort. Mivel az RMDSZ-PSD-ALDE így 17-16-os fölénybe került a PNL-hez képest, megszerezték a tisztséget.

Az RMDSZ tehát 5 megye tanácsának elnöki tisztségét tölti be, azonban további három megyében részese a megyei többségnek, ezáltal politikai súllyal rendelkezik. Szilágy megyében a 6 RMDSZ-tanácsos a 12 PSD-tanácsossal alkot többséget, Arad megyében a 2 RMDSZ-es szavazataira van szükség a PNL 16 tanácsosának a többséghez, míg Brassó megyében szintén a 2 RMDSZ-es egészíti ki a 15 PNL-s szavazatait.

Kolozs megyében 6 mandátumot kapott a Szövetség, ám itt a PNL-nek megvan a többsége a testületben, nincs szüksége ehhez az RMDSZ szavazataira.

A magyar szervezetek a megyei tanácsokban:

Megye	RMDSZ	MPP	EMNP
Hargita	19, többség, elnök	4	3
Kovászna	20, többség, elnök	1	3
Maros	14, többség, elnök	-	-
Szatmár	12, többség, elnök	-	-
Bihar	6, többség, elnök	-	-
Szilágy	6, többség	-	-
Kolozs	6	-	-
Arad	2, többség	-	-
Brassó	2, többség	-	-
Máramaros	2	-	-

11. táblázat: A magyar szervezetek helyzete a megyei tanácsokban

A polgármesteri tisztségek és Erdély nagyvárosainak helyi tanácsában elfoglalt pozíciók elemzésekor két részre választhatjuk az eredményeket Előbb lássuk, hogy a tömbmagyar vidékeken milyen változások történtek a választások eredményeinek megfelelően.

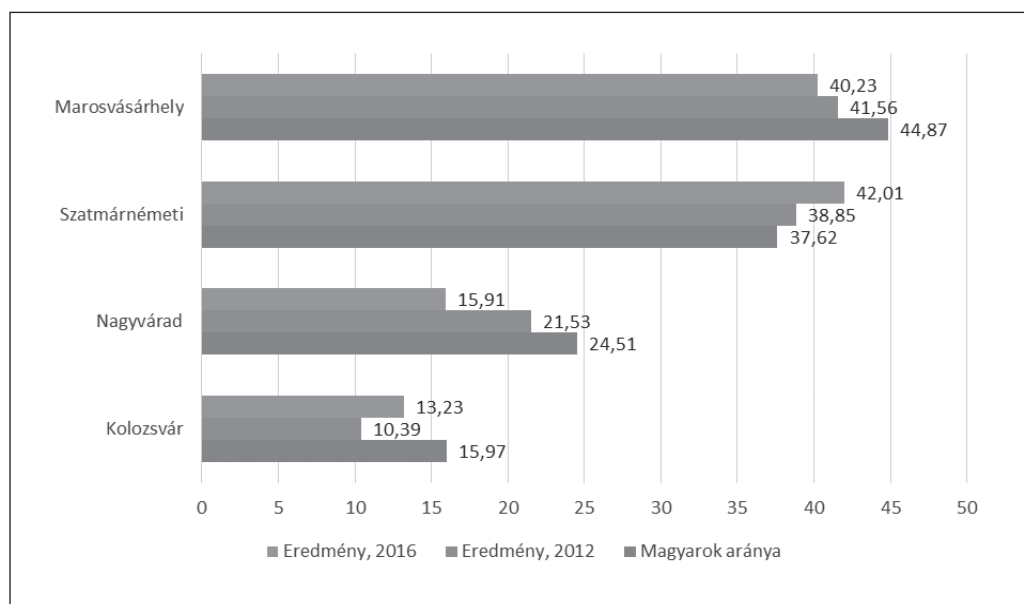
Város	Polgármester 2012, %	Polgármester 2016, %	Tanács 2012, %	Tanács 2016, %	Mandátum 2012	Mandátum 2016
Csikszereda	RMDSZ 63,73 MPP 12,61 USL 9,4 EMNP 9,29	RMDSZ 65,87 EMNP 11,01 PNL 9,19 Független 5,25 PSD 4,49 MPP 4,16	RMDSZ 61,1 EMNP 10,86 USL 10,75 MPP 9,24	RMDSZ 63,11 EMNP 13,39 PNL 9,58 PSD 5,64 MPP 4,70	RMDSZ 13 EMNP 2 USL 2 MPP 2	RMDSZ 13 EMNP 3 PNL 2 PSD 1
Gyergyó- szentmiklós	MPP 71,26 RMDSZ 24,33	MPP 83,01 POL 14,39	MPP 52,47 RMDSZ 27,8	MPP 49,33 RMDSZ 29,57 POL 9,42 PNL 7,45	MPP 11 RMDSZ 6	MPP 10 RMDSZ 6 POL 2 PNL 1
Kézdivásárhely	RMDSZ 46,23 MPP 25,34 EMNP 23,96	RMDSZ 54,26 EMNP 30,21 AETS 7,18 MPP 6,41	RMDSZ 48,73 MPP 19,26 EMNP 18,83	RMDSZ 56,19 EMNP 27,15 AETS 8,04 MPP 7,31	RMDSZ 9 MPP 4 EMNP 4	RMDSZ 11 EMNP 5 AETS 2 MPP 1
Sepsiszentgyörgy	RMDSZ 77,75 PNL 10,63 MPP 5,49	RMDSZ 73,15 EMNP 9,18 PNL 8,52 PSD 7,15	RMDSZ 59,86 EMNP 10,28 PSD 7,61 PNL 6,63 MPP 5,64	RMDSZ 64,31 EMNP 9,61 PNL 8,07 PSD 7,17 MPP 4,78	RMDSZ 14 EMNP 2 PSD 2 PNL 2 MPP 1	RMDSZ 15 EMNP 2 PNL 2 PSD 2
Székelyudvarhely	RMDSZ 53,63 MPP 28,48 EMNP 16,22	MPP- EMNP 42,13 Független 32,03 RMDSZ 20,12	RMDSZ 52,24 MPP 24,24 EMNP 15,78	MPP- EMNP 53,03 RMDSZ 42	RMDSZ 11 MPP 5 EMNP 3	MPP- EMNP 11 RMDSZ 8

12. táblázat: A magyar szervezetek helyzete a Hargita és Kovászna megyei városokban

A táblázatból látszik, hogy a székelyföldi városok közül Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen, Csikszeredában és Gyergyószentmiklóson nem történt számottevő változás, utóbbi településen a polgármester személye változott, ám az MPP főlénye nem. Megjegyzendő, hogy az RMDSZ-MPP együttműködés miatt a nagyobbik szervezet nem indított

jelöltet Gyergyószentmiklóson, a Szabad Emberek Pártjának (POL) jó eredménye tulajdonképpen ennek köszönhető: nagyrészt a megállapodással elégedetlen volt RMDSZ-esek alkották a POL listáját. Kézdivásárhelyen az RMDSZ megszerezte a többséget a tanácsban, Sepsiszentgyörgyön és Csíkszeredában ez eddig sem volt kérdés, mint ahogyan Antal Árpád és Ráduly Róbert polgármesterek fölényes győzelme sem. A nagy fordulat Székelyudvarhelyen következett be, ahol az RMDSZ a jelöltállítás során lecserélte addigi polgármesterét, Bunta Leventét és egy új jelöltet, Arros Orsolyát indította helyette. Bunta nem törődött bele a helyzetbe és függetlenként indult el a választáson. A belharc és az elég erős negatív kampányelemek eredménye, hogy Bunta és Arros között megoszlott az RMDSZ-szavazók voksa, ez pedig az MPP-EMNP koalíciós jelölt, Gálfi Árpád győzelmét jelentette. A listák eredményéből látszik, hogy az MPP-EMNP lista szavazóinak egyötöde nem szavazott Gálfi Árpádra, azaz vagy az RMDSZ jelöltjére, vagy Bunta Levente addigi polgármesterre szavazott.

A Hargita és Kovászna megyén kívüli erdélyi nagyvárosokban elért eredmények elemzésekor az adott városban élő magyarok arányát – a 2011-es népszámlálás adatai szerint – vesszük alapul, ezt hasonlítjuk össze a négy évvel ezelőtti és természetesen a mostani polgármester-jelöltekre leadott voksokkal. A voksoknál az összes, magyar szervezet által indított vagy nyilvánvalóan magyar szavazatokért induló jelölt eredményét figyelembe vettük.⁵

4. ábra: A részvételi arány, valamint a magyar szervezetekre érkezett szavazatok jelentős magyar lakossággal bíró erdélyi városokban 2012-ben és 2016-ban

5 A 2012-es marosvásárhelyi eredményeknél Smaranda Enache voksait is ide számoltuk, mivel őt az EMNP támogatta a választások során

A fenti ábra tulajdonképpen önmagáért beszél, de nézzük részletesen az egyes városok esetét.

Marosvásárhelyen Soós Zoltánnak nem sikerült legyőznie a függetlenként induló Dorin Floreát, aki ellen a PNL nem indított jelöltet, így közvetve támogatta megválasztását. A városban ezúttal csak egyetlen magyar jelölti indult a polgármesteri székért, ám ez sem volt elég a győzelemhez és újra az etnikai arányok alatt teljesített a jelölt. Érdekesség, hogy Soós Zoltán arányaiban jobban teljesített, mint négy éve az akkori RMDSZ-jelölt, Frunda György, aki akkor 37,26%-ot kapott, ám hozzáadva az akkori két további jelölt eredményét, ez már meghaladja Soós szavazatainak arányát. Ebben a tekintetben tehát a magyar szervezetek összefogása nem hozta el a várt eredményt. Florea végül 1725 szavazattal győzte le Soóst, az eredményekre befolyással lehetett a közel 6 ezer voksot szerző Dan Masca, aki a Szabad Emberek Pártja (POL) jelöltjeként kétnyelvű kommunikációval és részben magyar tanácsosjelöltekkel igyekezett megszólítani a marosvásárhelyi magyarokat is, egy bizonyos társadalmi szegmensben vélhetően sikerrel.

Szatmárnémetiben ellenkezőleg, Kereskényi Gábor messze az etnikai arány fölött teljesített és a négy évvel ezelőtti jelöltek eredményeit is jócskán felülmúlta. Itt egyértelmű, hogy román szavazatokat is kapott a magyar jelölt, ennek oka pedig az előző, román városvezetés kudarca, illetve az azt megelőző RMDSZ-es városvezetés iránti nosztalgia. Az eredmény: újra magyar polgármestert választott Szatmárnémeti, Kereskényi teljesen simán győzte le az addigi városvezetőt, Dorel Coicát, aki csupán 28,47%-ot szerzett. A magyar jelölt helyzetét mindenképpen javította, hogy két további, erősnek mondható román jelölt is volt, akik egyenként közel 10–10%-ot kaptak.

Nagyváradon óriási visszaesést könyvelhetett el a magyar érdekképviselő, elsősorban az RMDSZ, amely vélhetően a helyi belviták miatt sokkal rosszabb eredményt ért el, mint négy éve. Az etnikai arányt már akkor sem tudták megközelíteni, most azonban jelentős szavazat- és mandátumvesztést könyvelhettek el a helyi tanácsban is. Eközben a regnáló városvezető, Ilie Bolojan kényelmesen, több mint 70%-kal megnyerte a választásokat, a PNL pedig kétharmadot szerzett a helyi tanácsban. Ennek egyenes következménye volt, hogy az RMDSZ nem kapta meg a város alpolgármesteri tisztségét, más kérdés, hogy ennek köszönhetően tudtak együttműködést kialakítani a PSD-vel és megszerezni a megye tanácselnökségét.

Kolozsváron jelentős javulás állt be a magyar jelöltek eredményeiben. Az etnikai arányt most sem tudták elérni, ám Kolozsvár esetében ez nem meglepő. Emil Boc polgármester valószínűleg a magyarok egy részének a szavazatait is meg tudja szerezni, hasonlóképpen Nagyváradon is Bolojan erős és népszerű vezetőként magyarok szavazatait is megkaphatta. Horváth Anna jelöltként jobb eredményt ért el, mint Eckstein-Kovács Péter, ez a tanácsosi

lista eredményeiben is megmutatkozott, amely már elérte a városban élő magyarok arányát és eggyel több tanácsost juttatott be a helyi tanácsba, mint négy éve. Az eredmény egy újabb alpolgármesteri mandátum Horváth Annának – más kérdés, hogy a népszerű politikust azóta felfüggesztették tisztségéből egy korrupcióval kapcsolatos kivizsgálás miatt.

A részvételi arány csökkenésének vizsgálatával további érdekes következtetésekre juthatunk.

Város	Részvétel 2012, %	Részvétel 2016, %	Magyar szavazat 2012	Magyar szavazat 2016	Csökkenés részvétel/ magyar szavazatok, %
Marosvásár- hely	60,48	50,87	32 173	25 537	15,89/20,63
Szatmárné- meti	51,61	41,27	21 091	17 522	20,04/16,93
Nagyvárad	49,88	39,59	20 474	11 755	20,63/42,59
Kolozsvár	48,07	37,16	13 748	13 147	22,7/4,38

13. táblázat: A részvétel és a magyar szervezetekre érkezett szavazatok csökkenése 2012 és 2016 között a jelentős magyar lakossággal bíró erdélyi városokban

Látható a fenti táblázatból, hogy míg a részvételi arány csökkenése az egyes városokban 20% körül alakult, ami megfelel az országos városi átlagnak, a magyar voksok csökkenése már teljesen különböző képet mutat az egyes településeken. Kolozsváron alig csökkentek a magyar szavazatok, ami alátámasztja, hogy a kolozsvári eredmény rendkívül jónak nevezhető. Szatmárnémetiben és Marosvásárhelyen sem volt nagy különbség a részvételi arány csökkenése és a magyar szavazatok csökkenése között, fontos különbség viszont, hogy míg előbbi helyszínen a magyar szavazatok kisebb arányban csökkentek az átlagos részvételhez képest, Marosvásárhelyen az amúgy is kisebb arányban csökkenő részvételhez képest nagyobb arányban fogytak a magyar szavazatok. Az eredmény tekintetében már óriási a különbség a két város között, Szatmárnémetiben győzött a magyar jelölt, Marosvásárhelyen alulmaradt.

Nagyváradon teljesen egyértelmű a helyzet, az átlagos részvételi arány-csökkenéshez képest a magyar szavazatok száma szinte a felére apadt.

Összességében a magyar eredmények kapcsán megfogalmazható, hogy a romániai magyarság pozíciói megerősödtek a választás után, visszaszerezte egy Székelyföldön kívüli nagyváros, Szatmárnémeti polgármesteri tisztségét, a közvetett megyei tanácselnöki választásnak köszönhetően pedig az eddigi kettő helyett öt megye élén áll RMDSZ-es politikus. További három megyében a Szövetség adja a mérleg nyelvét és ez megyei tanácsi alelnöki tisztséget jelent. Az erdélyi nagyvárosok közül Kolozsváron, Brassóban és Aradon is alpolgármesterei vannak az RMDSZ-nek. A nagy veszteségek közé sorolható Marosvásárhely, ahol immár 16 éve nem sikerül magyar városvezetőt választani, illetve Nagyvárad, ahol teljesen beomlott az RMDSZ támogatottsága, ám ezt némiképp ellensúlyozza a megyei elnöki tisztség.

Székelyföldön az RMDSZ-MPP megegyezésnek köszönhetően egy város kivételével elmaradtak az izgalmak, a két megyeszékhelyen sima RMDSZ-győzelem, Kézdivásárhelyen egy 30%-os EMNP, Gyergyószentmiklóson pedig egy elsőprő MPP siker volt. Székelyudvarhelyen – és a kisebb Szentegyházán is – MPP-EMNP összefogás győzte le az RMDSZ-t.

Összegzés

Az országos végeredmény alapján kijelenthető, hogy a választások legnagyobb győztese a Szociáldemokrata Párt (PSD), amely a leginkább politikai opciót kifejező megyei tanácsi szavazatok tekintetében – ide számolva a fővárosi közgyűlésre leadott szavazatokat is – kereken 35%-ot szerzett. Legnagyobb politikai ellenfele, a Nemzeti Liberális Párt (PNL) csupán a voksok 30,6%-át kapta. A két nagy párt közötti erőviszonyokat még inkább a baloldal irányába billenti, hogy a PSD az Országos Szövetség Románia Fejlődéséért (UNPR) nevű szatellit-párttal szövetségben további 4,6%-nyi szavazatot szerzett, míg a szintén velük koalícióképes, Calin Popescu Tariceanu szenátusi elnök vezette Liberálisok és Demokraták Szövetsége (ALDE) 6,32%-ot kapott, az UNPR pedig külön 2,67%-ot szerzett. Ez így együtt már 48,59% ennek a baloldali blokknak, amellyel szemben a PNL és potenciális szövetségese 32,37%-ot kapott.

A román pártok versenyében tehát a baloldali blokk egyértelmű előnyre tett szert a liberálisok előtt. Az őszi parlamenti választások előtt ez azt a tétet fogalmazza meg a Klaus Johannis államfő szövetségét maga mellett tudó PNL számára: nem engedhetik meg, hogy a PSD megszerezze a parlamenti mandátumok abszolút többségét. Ennek oka, hogy a román alkotmány értelmében az államfőnek csak akkor nincs mérlegelési joga a miniszterelnöki kinevezés tekintetében, ha egy párt megszerzi a mandátumok több mint felét. Ha ez nem

így van, akkor a pártokkal történő konzultációk után belátása szerint kérhet fel valakit kormányalakításra. A képletet bonyolítja a Traian Basescu vezette PMP, amely a parlamenti küszöb közelében táncol. Számukra mégsem egyértelmű szövetséges a PNL, mivel a volt elnök saját pártjaként kezelt PMP tulajdonképpen éppen a liberálisoktól vehet el szavazókat. Az RMDSZ mindkét oldallal koalícióképes, így az őszi választások után könnyen a királycsináló szerepébe kerülhet – abban az esetben, ha a baloldali blokk nem szerez egyedül is többséget a parlamentben.

A magyar szervezetekre leadott voksok megoszlásából az látszik, hogy az RMDSZ növelni tudta fölényét a két kisebb párthoz képest. A megyei tanácsosokra leadott szavazatokat figyelembe véve az RMDSZ a voksok 88,21%-át, az EMNP 8,18%-át, az MPP pedig 3,60%-át kapta. A két kis szervezet tekintetében a kép azonban csalóka, mivel a stratégikus jelöltállításának köszönhetően az MPP 13 polgármesteri mandátumot szerzett, míg az EMNP önállóan egyet sem, csupán a két MPP-EMNP koalíciós polgármesteri tisztséget szerezte meg – ezeken a településeken a megválasztott városvezető az MPP tagja. Az MPP szelektív jelöltállítása miatt ugyanakkor az EMNP a polgármesterekre leadott szavazatokat nézve is megelőzte riválisát, igaz, sokkal kisebb arányban. (21 171 szavazat vs. 19 355 szavazat). Mindkét kisebb párt 6–6 megyei tanácsosi mandátumot kapott, a helyi tanácsosok számában pedig az EMNP nyert 207–158 arányban. A koalíciós helyi tanácsosok száma 33. Az RMDSZ ezzel szemben 195 polgármestert, 95 megyei tanácsosi mandátumot és 2284 helyi tanácsosi mandátumot szerzett.

A román-magyar versenyben a jelenlegi választási eredmények mindenképpen jobbak, mint négy évvel ezelőtt. Bár Marosvásárhelyen a független magyar jelölt 1725 szavazattal elmaradt Dorin Floreától, Szatmárnémetiben újra magyar lett a polgármester, az RMDSZ a két magyar többségű megyén kívül megszerezte a Szatmár, Bihar és Maros megyei tanács elnöki tisztségét is. Megyei tanács alelnöki tisztséget a román pártokkal folytatandó tárgyalások eredményeképpen Brassó, Szilágy és Kolozs megyében szereztek, alpolgármesteri tisztséget pedig Kolozsváron, Aradon és Brassóban kaptak. Nagyváradon a kétharmados PNL-nek nincs szüksége az RMDSZ támogatására a helyi tanácsban, így nincs magyar alpolgármester a városban.

DARCSI KAROLINA

HELYHATÓSÁGI VÁLASZTÁSOK UKRAJNÁBAN – MEGERŐSÖDÉST HOZOTT A MAGYAR PÁRTOK EGYÜTTMŰKÖDÉSE KÁRPÁTALJÁN

Előzmények

Ukrajnában eddig hét alkalommal tartottak helyhatósági választásokat. 1990-ben, 1998-ban, 2002-ben és 2006-ban a parlamenti választásokkal egy időben tartották őket, az 1994-es önkormányzati választásokra az elnökválasztás alkalmával került sor, 2010-ben és 2015-ben pedig külön lett megrendezve. Az ukrán demokrácia egyik negatív sajátossága, hogy folyamatosan változik a választási rendszer, a sokszor átláthatatlan és ellentmondásos szabályozás megnehezíti a jelöltek számára az indulást és ellehetetleníti a stabilitás megteremtését. Megyei és járási szinteken 1990-ben és 1994-ben az egyszerű többségi elvet követte a választási rendszer. 1998-ban módosítottak a választási törvényen, helyi szinteken többségi rendszerben egy preferenciális listás szavazás érdekes változatát léptették érvénybe. A rendszer szerint a szavazók mindenféle megkötés nélkül tetszőleges számú jelöltre szavazhattak a körzetekben, érvényességi küszöb pedig nem volt. A megyéket alkotó járási szintű területi egységek (járások, megyei alárendeltségű városok), illetve a járásokat alkotó alapegységek (falvak és városi típusú települések és városok) alkották a szavazóközeteket, melyek méretüktől függetlenül ugyanakkora számú képviselőt juttattak az illetékes testületbe. A körzetekből a meghatározott kvóta szerint azokat a képviselőket delegálták a megyei és a járási tanácsokba, akiknek a legtöbb szavazatot sikerült begyűjteniük. A 2002-es helyhatósági választások is e szisztéma szerint zajlottak. A választási rendszer 2006-os módosításával a helyhatósági szintek megválasztásánál is áttértek az arányos rendszerre, a bekerülési küszöb 3% volt. Majd 2010-ben a megyei és járási testületek megválasztásánál először alkalmazták a vegyes rendszert, ugyancsak 3%-os bekerülési küszöbvel.

Az 1990-es választás során a helyhatósági választások alkalmával a KMKSZ 11 képviselőt juttatott be a megyei testületbe. Jelöltjei bekerültek a Beregszászi, az Ungvári és a Nagyszőlősi járások tanácsaiba is. 1994-ben megyei szinten a 60 fős testületnek kilenc magyar tagja lett. 1998-ban a helyhatósági választásokon a járási egységekből 5-5 képviselőt választottak a megyei tanácsba, illetve öt képviselőt juttatott be minden megyei alárendeltségű város is, ez a rendszer alapján véve aránytalan volt. Összesen 75 képviselője volt ekkor a megyei tanácsnak, az kapta a megyei mandátumot, aki a legtöbb szavazatot összegyűjtötte az adott egységben. A magyaroknak is jó esélye volt a bekerülésre, de nem igazán éltek ezzel a lehetőséggel a magyar választópolgárok. Például a beregszászi járásban a magyarok is ukrán jelöltre szavaztak

Iván Iváncsó személyében, aki később a megyei tanács elnöke lett. 1998 és 2002 között tovább romlott a helyzet, hisz a 75 főre bővített testületben a magyarságnak mindössze négy, a KMKSZ színeiben mandátumot nyert képviselője volt. A Nagyszőlősi járásból egyetlen magyar sem került be a megyei tanácsba. Helyi szinten 2002-ben a 85 fős megyei tanácsba hét magyar képviselő (4 KMKSZ-es, 3 UMDSZ-es) került be. A 2006-os helyhatósági választásokra kiéleződött a magyar-magyar szembenállás, a megyei tanácsban a KMKSZ UMP 17 692 szavazatot szerezve öt képviselői helyet kapott, az UMDP-nek pedig 17 465 szavazattal négy képviselője lett a 90 fős testületben. További öt magyar nemzetiségű képviselő ukrán pártok listájáról került be. Magyar többség lett a Beregszászi Járási Tanácsban: a 90 fős testületben 27 tagú frakciót hozott létre a KMKSZ UMP, valamint a Beregszászi Járási Tanács elnökét adta, az UMDP 25 tagú frakciót alakított és az alelnöki posztot kapta meg. Az Ungvári és a Nagyszőlősi járásban szintén eredményesen zárta a KMKSZ a választást, mindkét Járási Tanács esetében az alelnöki posztot a Szövetség pártja által indított képviselő tölthette be. A 68 magyarlakta településen 40 polgármester az UMDP támogatottjaként, 12 polgármester pedig a KMKSZ támogatottjaként nyert.

2010 októberében új rendszer szerint tartották az önkormányzati választásokat. A választási törvény módosításával a vegyes választási rendszert az alsóbb szintek megválasztásához is bevezették, valamint lényeges újításnak számított, hogy a megyei tanácsok hatáskörébe utalták a megyei, járási és városi önkormányzatok létszámának meghatározását.¹ A Kárpátaljai megyei tanács létszámát 108 főben határozták meg: 54 képviselő pártlistáról, 54 képviselő pedig egyéni körzetekből juthatott mandátumhoz. A pártok esetében 3-3 mandátumot osztottak ki járásonként, illetve megyei alárendeltségű városonként. A járási tanácsokba, a megyei testület döntése alapján, közigazgatási egységenként egy képviselőt választottak meg, s ugyanennyi mandátumot osztottak ki a járási pártlistákra leadott szavazatok alapján. A járási testületek létszámának meghatározásában a fenti módszer bevezetése a korábbiaknál kisebb járási testületeket eredményezett, a megyei testület létszáma viszont bővült. A megyei és járási alárendeltségű városok tanácsainak létszámát a lakosság számától függően határozták meg.² A kárpátaljai magyarság jelöltjei 11 egyéni választóközterben indulhattak eséllyel a megyei tanácsi mandátumokért. A KMKSZ és az UMDSZ külön indította jelöltjeit. Az UMDSZ választási együttműködést kötött a Régiók Pártjával, a 11 körzetet felosztották egymás között és három körzet kivételével nem indítottak egymás ellen jelöltet, a megegyezett körzetekben egymás jelöltjeit támogatták. A választások eredményei megdöbbentőek lettek. A külön-külön induló KMKSZ-re illetve UMDSZ-re leadott szavazatok száma együtt is jóval kevesebb volt, mint ahány magyar nemzetiségű választópolgár él Kárpátalján. A magyar szavazatok jelentős részét ukrán pártok szerezték meg. Tömeges szavazatvásárlási kampány zajlott a magyarok által lakott vidéken, ami hatékonynak bizonyult. A választások alkalmával a kárpátaljai magyar

1 ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", Верховна Рада України; Закон від 21.12.2005 № 3253-IV

2 Megyei tanács: tizenegy körzetben indulhat eséllyel magyar jelölt. *Kárpátalja*, 2010. szeptember 4. Letöltés helye: www.karpatalja.net; letöltés ideje: 2016. 04. 16.

szavazók nagy része 100–150 hrivnyáért (megközelítőleg 10–20 euró) eladta szavazatát, és a magyar pártok helyett ukrán pártokra adta le voksát. A 108 fősre bővült megyei tanácsba a KMKSZ három, az UMDSZ négy képviselővel került be. A kulturális szövetség listáról szerzett mandátumot, egyéni körzetekben nem tudott nyerni, az UMDSZ-nél pont fordítva volt, négy képviselője egyéni körzetből került a megyei testületbe, listán nem érték el a 3%-ot. A magyarok járási szinteken is elvesztették korábbi pozícióikat, sehol nem lett magyar többség, amely maga után vonta a magyar érdekképviselet gyengülését.

2015. október 25-én hetedik alkalommal tartottak helyhatósági választásokat Ukrajnában. A megszállt területek (Krím, Kelet-Ukrajna) kivételével az egész országban a különböző önkormányzati szinteken összesen 158 399 képviselői és 10 051 polgármesteri mandátumért indultak a jelöltek. A választások előzményéhez tartozik, hogy közvetlenül a választások előtt új választási rendszert vezettek be. A parlament 2015. június 14-én fogadta el első olvasatban a jogszabályt, a képviselők rekordszámú, mintegy 1600 módosító indítványt nyújtottak be a dokumentumhoz, a tervezet második olvasatban történt elfogadásakor azonban csak az illetékes parlamenti bizottság módosításait vették figyelembe, a jogszabályhoz benyújtott több száz képviselői módosító indítványt nem. Elutasításra került többek között a KMKSZ elnöke által benyújtott módosító javaslatok mindegyike, melyek a nemzeti kisebbségek számára irányoztak volna elő pozitív változtatásokat. Az ukrán Legfelsőbb Tanács július 17-én fogadta el – számos szabálysértéssel – második olvasatban az új helyhatósági választási törvényt, mely a Krími Autonóm Köztársaság Legfelsőbb Tanácsa, a megyei, járási, városi, városi kerületi, községi és nagyközségi önkormányzatok, a városi, községi és nagyközségi tanácselnökök választásának megszervezéséről és lebonyolításáról rendelkezik. A korábban még nem alkalmazott, új választási rendszer elsősorban a kormányon lévő nagyobb pártoknak kedvezett. A szabályozás szerint a városi, járási és megyei tanácsokba kizárólag pártlistán lehetett bejutni, a községi önkormányzatokba viszont egyéni körzetekből:

- a falvakban, településeken, melyek lélekszáma nem haladja meg a 90 ezret, többségi rendszer szerint választották meg a döntéshozókat;

- a járási, városi és megyei tanácsok arányos (listás) rendszer alapján kerültek megválasztásra;

- a 90 ezer főnél nagyobb lélekszámú városok polgármestereit abszolút többséggel választották, vagyis 50% + 1 szavazat megszerzése volt szükséges, ahol ez nem sikerült, ott második fordulóra kerül sor.

A megyei és járási szintű testületek esetében 5%-ban határozták meg a bejutási küszöböt. A testületbe a listavezetők és azok a képviselőjelöltek kerülhettek be, akik a legtöbb szavazatot hozták a listának, nem pedig azok, akiket a párt az első helyen megjelölt. A szavazólapokon feltüntették a listavezető és az adott körzetben indított képviselőjelölt nevét, valamint az őt jelölő párt nevét, így a választók egyszerre szavaztak a pártra és a jelöltre. A városok polgármestereit szintén a pártok jelölhették. Az európai normákhoz igazodva a törvény előírta, hogy a listákon mindkét nemnek legalább 30%-ban

képviseltetve kell lennie, végül a nemi kvótáktól a Központi Választási Bizottság eltekintett. A törvény további újdonsága, hogy megtiltották a választási tömörülések, pártszövetségek, az ún. „blokkok” indulását. Az új törvény értelmében jelentősen csökkentették a képviselő-testületek létszámát is, így az 1000-nél kevesebb választópolgárral rendelkező falvakban 12 képviselőt, 1000–3000 között 14, 3000–5000 között 22, 5000–20 000 között 26, 20 000–50 000 között 34, 50 000–100 000 között 36, 100 000–250 000 között 42, 250 000–500 000 között 54, 500 000-tól egymillióig 64, egymilliótól kétmillióig 84, a kétmilliónál is nagyobb egységekben 120 fős testületeket választottak.³

Helyhatósági szintek

Az ukrán közigazgatás szerkezetileg négy részre osztható: nemzeti szint, megyei szint, járási szint és helyi szint. A négy szinten választott testületeket találunk, ahol legfelsőbb szinten Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa áll, a második szinten találjuk a megyéket. Ukrajnában 24 megye, a Krím Autonóm Köztársaság, valamint Kijev találhatóak. Megyei szinten találjuk választott testületként a Megyei Tanácsokat. A megyék tovább osztódnak járásokra, amelyek a közigazgatás harmadik szintjét képezik. Ezeken a szinteken Járási Tanácsokat választanak. Szintén ezen a szinten találjuk az úgynevezett megyei alárendeltségű városokat, vagy más néven járási jogú városokat. Ezek a városok közvetlenül a megye alá tartoznak és kiválnak az adott járásból. A legalsó szinten vannak a települések, városok, városi típusú települések,⁴ itt működnek a helyi önkormányzatok, amelyek a járások részét képezik.

Az ukrán közigazgatási rendszerben a legalsó szintet kivéve a felsőbb szinteken a választott tanácsok mellett kinevezett adminisztrációkat is találunk, amelyek a végrehajtást irányítják. Ez azt jelenti, hogy a végrehajtás ki van véve a megyei és járási tanácsok irányítása alól, és állami adminisztráció néven külön párhuzamos szervként működnek.

Az önkormányzati szinteket megvizsgálva a megyei szint számít regionális irányító központnak, itt döntenek pl. a megye költségvetéséről, a megyéhez tartozó járások ügyeiről és a járásokból kiváló járási jogú városok is a megyének vannak alárendelve. A járási szint az alapszintek irányítását végzi, meghatározza a járásban található települések költségvetését a járás rendelkezésére álló költségvetési keretből; többnyire persze nem normatív, hanem klientúra rendszer alapján. Az alapszinteken lévő szociális szféra, mint például az oktatás- és az egészségügy teljes mértékben a járás által van irányítva.

3 Lásd zakon.rada.gov.ua/laws; letöltés ideje: 2016. 05. 21.

4 Az ukrán településrendszerben a Szovjetuniótól megörökölt „városi típusú település” kategória azokra a településekre vonatkozik, amelyeket átmenetnek képeznek a falvak és a városok között. Elsősorban népességszámuk alapján lehet őket a városok kategóriájába sorolni, de egyéb szempontok szerint inkább a falvakhoz sorolhatóak. Vö: Molnár József – Molnár D. István: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. Ungvár – Beregszász 2005, 24.

A járások alatt találjuk a helyi szinteket vagy helyi önkormányzatokat, ahol nincs kinevezett adminisztrációelnök, és a végrehajtó hatalmat ezen a szinten a megválasztott polgármester gyakorolja a helyi képviselő-testülettel, ők döntenek a település költségvetéséről és a települést érintő ügyek jelentős részéről. Helyi szinten azonban pénzeszközök és döntési hatáskörök nemigen vannak. A települési szint teljesen ki van szolgáltatva a járásoknak, illetve kisebb mértékben a megyének. Amennyiben faluról, városi típusú településről, vagy járási alárendeltségű városról van szó, akkor a településnek a saját szociális szférája már nem a településhez, hanem a járáshoz tartozik. Ezen a szinten belép a rendszerbe még egy fontos elem, ami ezt a világos és hierarchikus rendszert némiképp megtöri. A járások szintjén létrejöhetnek az úgynevezett járási jogú városok, vagy más néven megyei alárendeltségű városok. A járási jogú város beiktatása a rendszerbe azt jelenti, hogy Ukrajna nagyobb városai jogilag ugyanazt a státuszt élvezik, mint a járások. Mivel városokról van szó, élükön nem az adminisztráció áll, hanem polgármester.

Jelöltek

A választásokon országosan 142 párt indította jelöltjeit, összesen 209 966 jelölt szállt ringbe a mandátumokért, közöttük Kárpátalján a magyar pártok jelöltjei is. Más, Ukrajnában élő kisebbségek nem rendelkeznek saját pártokkal, így eleve kiestek a versenyből, ők csak ukrán pártok listáin indulhattak. A választási kampány meglehetősen rövid volt, a hivatalos kezdete 50 nappal a voksolás előtt kezdődött.

Kárpátalján a választói névjegyzékek alapján 952 042 választópolgárt tartanak számon, ennek megfelelően a Kárpátaljai Megyei Tanács létszámát 64-re csökkentették a korábbi 108-ról. A Beregszászi, Nagybereznai, Ökörmezői, Perecsenyi, Szolyvai Járási Tanácsok létszámát 34 főre, a Huszti, Ungvári, Rahói, Ilosvai Járási Tanácsok képviselőinek számát 36 főre, a Volóci Járási Tanács létszámát 26, a munkácsiét 39, a técsőiét pedig 42 főre csökkentették. Az Ungvári és a Munkácsi Városi Tanácsok egyaránt létszámát 36, míg az ilosvai, csapi, szolyvai, beregszászi, técsői, perecsenyi, nagyszőlősi és rahói városi testület létszámát 26–26 főben határozták meg.

A választási körzetek kijelölését megelőzően a KMKSZ 2015. szeptember 17-én kérelemmel fordult a Megyei Választási Bizottsághoz, melyben kérte a kompakt módon elhelyezkedő nemzetiségi közösség érdekeinek megfelelő választási körzetek kialakítását. A hivatalos szervhez benyújtott beadványhoz csatolta a szövetség által kidolgozott lehetséges körzetek sematikus térképe, településeinek listája, lakosságának nemzetiségi összetételére és lélekszámára, választópolgárok számára vonatkozó adatokkal. A KMKSZ és az UMDSZ vezetői nyílt levélben fordultak a CVK elnökéhez és más közzogi méltóságokhoz, melyben kérték a magyar nyelvű szavazólapok biztosítását, illetve a szavazókörzetek kialakításánál a nemzetiségi összetételre vonatkozó arányok figyelembevételét. A CVK honlapján 2015. szeptember 21-én jelent meg a véglegesített körzetek listája. A megyei tanácsi választásokra Kárpátalját 64 körzetre osztották

fel. A KMKSZ által benyújtott javaslatot nem vették figyelembe. A Nagyszőlősi járásban hat, a Beregszászi járásban három, Beregszászban egy, a Munkácsi járásban öt, Munkácson és az Ungvári járásban pedig négy–négy választókörzetet alakítottak ki. Érdekes módon az egyetlen magyar többségű járás körzeteit úgy alakították ki, hogy a körzet települései nem voltak határosak egymással, a beregszászi járás körzeteinek kialakításánál nem vették figyelembe a választási törvény azon passzusát, mely kimondja, hogy a kialakított választási körzeteknek összefüggő területet kell képezniük.⁵ A döntés egyértelműen a magyar lakosság képviselőinek a megyei tanácsba történő bejutásának megakadályozására és a hatékony érdekképviselő megvalósítása ellen irányult. A Kárpátaljai Megyei Tanács utolsó ülésén – 2015. október 9-én – a magyar képviselők a Kárpátaljai Megyei Választási Bizottság elnökéhez intéztek beadványt, melyben mindenekelőtt arra hívták fel a figyelmet, hogy a hatályos ukrán törvények megsértésével alakították ki a választási körzeteket a magyarlakta területeken.⁶

A választási körzetekkel történő manipuláció nem első alkalommal fordult elő a vidéken: a 2010-es helyhatósági választások idején is hasonlóképpen, etnikai szempontból hátrányosan voltak kialakítva a választási körzetek a járásban. A 2012-es parlamenti választások alkalmával a magyar vidéket három különböző körzetre osztották, valamennyiben kisebbséget alkotott a magyar lakosság, a 2014-es parlamenti választásokkor pedig a választási törvény vonatkozó előírásai ellenére sem került kialakításra egy olyan választókörzet, amely egyesítette volna a magyar többségű településeket.

Magyar együttműködés

A választási törvény megváltozása, a bekerülési küszöb megemlése, és az országban kialakult gazdasági és háborús helyzet miatt bekövetkezett nagymértékű kivándorlás szükségessé tette a két magyar párt együttműködését. Az első egyeztetésre Magyarország Ungvári Főkonzulátusán került sor, a magyar kormány részéről a megbeszélésen részt vett Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár, aki üdvözölte az együttműködésre irányuló törekvéseket.⁷ Az egyeztető tárgyalások lezárása után a KMKSZ és az UMDSZ vezetői választási együttműködést kötöttek, a két párt fele-fele arányban közösen állított jelölteket a megyei közgyűlésbe a KMKSZ UMP megyei listáján, Beregszász városában az UMDP állított listát, ott a KMKSZ-es jelöltek indultak a másik szervezet listáján, valamint közösen indítottak polgármesterjelöltet. A járárok szintjén hasonló együttműködési megállapodásra jutottak a Felső-Tisza-vidéki Técsői járásban, a Beregszászi és a Nagyszőlősi járásokban mindkét párt

5 Lásd zakon.rada.gov.ua/laws; letöltés ideje: 2016. 05. 21.

III. fejezet. 17. cikkely, 11. pont: „Межі одномандатних, територіальних виборчих округів мають бути нерозривними”

6 Utolsó ülést tartotta pénteken a Kárpátaljai Megyei Tanács. *Kárpátalja*, 2015. október 16. Letöltés helye: www.karpataljalap.net; letöltés ideje: 2016. 05. 21.

7 Egyeztetett az UMDSZ és a KMKSZ. *Beregszász News*, 2015. július 9. Letöltés helye: www.beregszasz.com; letöltés ideje: 2016. 05. 21.

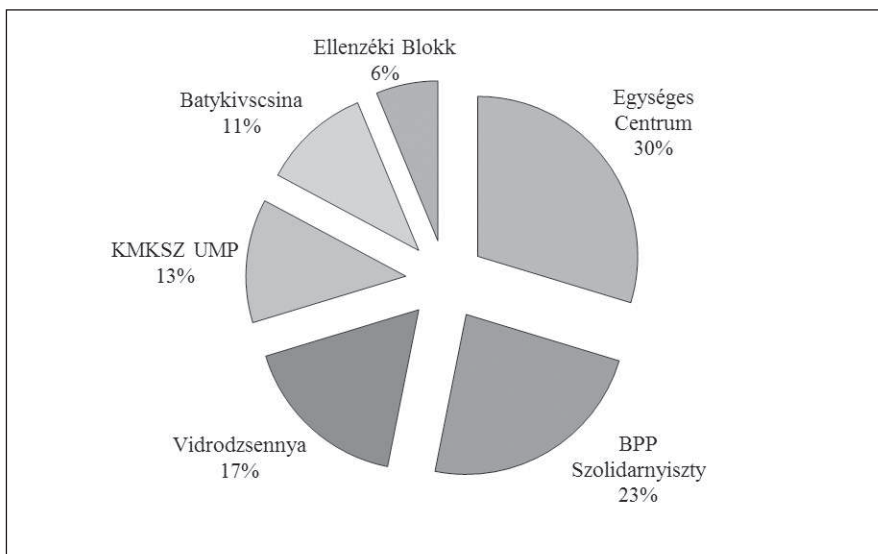
külön indította jelöltjeit, a Munkácsi és az Ungvári járásokban az UMDP jelöltjei ukrán pártok listáin indultak, a Huszti és a Rahói járásokban csak a KMKSZ indított jelölteket. A KMKSZ UMP összesen 346 képviselőjelöltet indított a különböző szintű tanácsokba, további 22 polgármesterjelöltet támogatott.

A KMKSZ UMP kampányában leghangsúlyosabban a napirenden lévő közigazgatási reform és a magyar településeket összefogó járás létrehozása szerepelt, valamint a magyarság problémáira megoldást nyújtó, régóta kitűzött célok megvalósítása, köztük a magyar nyelvhasználatot és oktatást érintő kérdések, valamint a magyar tankerület ügye.

Eredmények

A helyhatósági választások eredményei alapján országosan a Petro Porosenko Blokkja (BPP) és a Julia Timosenkó vezette Batykvivcsina (Haza) pártok delegálták a legtöbb képviselőt a helyhatósági szervekbe. A legtöbb képviselői helyet a különböző szinteken a BPP szerezte meg: 9053 képviselőjükből 8882 közvetlenül a párt jelöltjeként további 231 képviselő pedig függetlenként, de a párt támogatásával indult a választásokon. A Batykvivcsina 8896 képviselői helyet szerzett a helyi önkormányzatokban, ebből 8061 jelölt indult pártszínekben, 835-en pedig független jelöltként. Harmadik helyen végzett a Nas Kraj (Mi Vidékünk) 4592 képviselővel, negyedik lett az egykori Régiók Pártjából szerveződött Oppozicijnij Blok (Ellenzéki Blokk) 4101 képviselővel, a többi párt ennél alacsonyabb számú képviselői mandátumot szerzett.

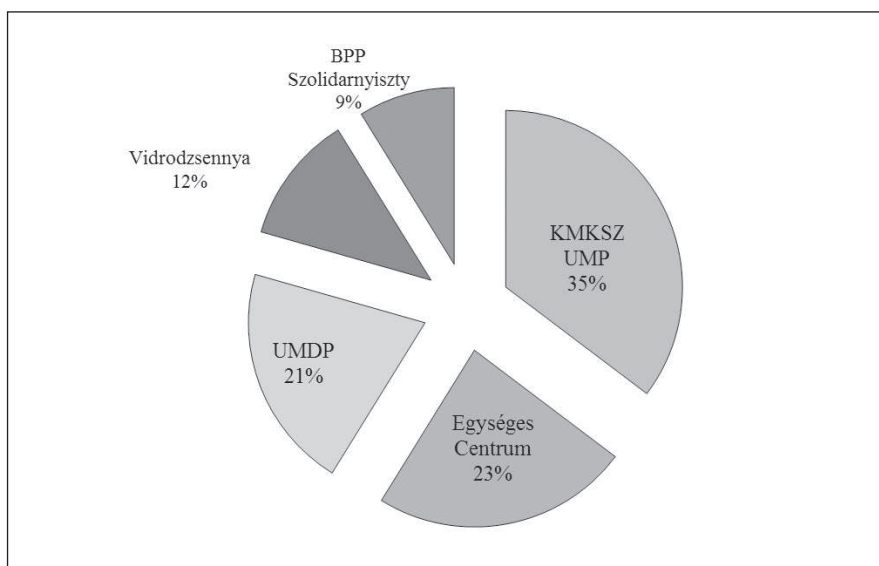
Az eredmények tekintetében az egyes régiók között jelentős eltérések mutatkoztak, Kárpátalja megye például teljesen eltért az ország többi régiójától, ahol a magyarlakta régióban a KMKSZ UMP elsőprő győzelmet aratott, ami példaértékű, hiszen a nemzetiségi pártnak ukrán szavazatokat is sikerült begyűjtenie a vidéken. Megjegyzendő, hogy más Ukrajnában élő nemzeti kisebbség nem rendelkezik bejegyzett párttal, így esélyük sem volt önálló jelölteket indítani érdekeik képviseletére a választásokon. A 64 főre csökkent megyei testületbe 53 jelöltet indított a KMKSZ UMP, a hivatalos végeredmény alapján hat politikai erőnek sikerült bekerülnie a Kárpátaljai Megyei Tanácsba, köztük a magyaroknak. A legtöbb szavazatot a Jedinij Centr (JeC) gyűjtötte be, ennek ellenére jelentős pozícióvesztéssel zárta a választásokat, a párt 18 képviselőt delegált a testületbe. Második lett Petro Porosenko „Szolidarnisizty” Blokkja (BPP „Szolidarnisizty”, mely magába foglalta a Vitalij Klicsko nevével fémjelzett UDAR és a Jacenyuk-féle Narodnij Front képviselőit) 15 fővel, harmadik lett a Vidrodzsennya 11 képviselővel. Negyedik a „KMKSZ” Ukrajnai Magyar Párt (a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség közös listája), mely 8 fővel lett képviseltesse a testületben, ugyanennyit delegált a Batykvivcsina, míg az Oppozicijnij Blok (OB) 4 fővel került be a régió önkormányzatába. (1. ábra)

1. ábra: A Kárpátaljai Megyei Tanácsba a 2015-ös választásokon bejutott pártok

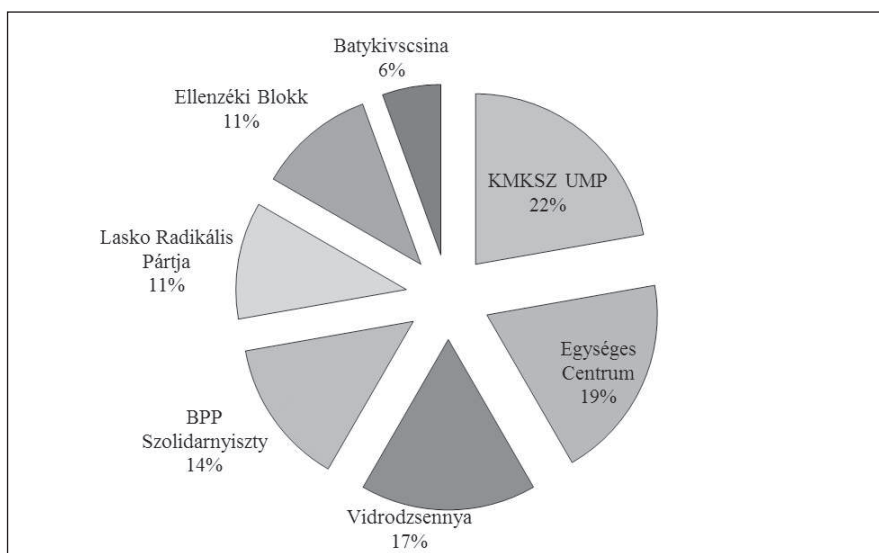
A „KMKSZ” Ukrajnai Magyar Párt 41 517 szavazattal a negyedik helyen végzett, az elért eredmény a leadott érvényes szavazatok 12,50%-át jelenti, amely nyolc képviselői helyet jelent a testületben. A magyarok sikeres választási eredménye a jelenlegi hatalmat is meglepte, és a különböző szinteken a koalíciós tárgyalásokon a KMKSZ meghatározó politikai erővé nőtte ki magát. A megyei önkormányzatban Barta József, Rezes Károly, Tóth Miklós, Gulácsy Géza, Orosz Ildikó, Péter Csaba, Kész Barnabás és Bátori József lett a KMKSZ-frakció képviselője. A Kárpátaljai Megyei Tanács Barta Józsefet, a KMKSZ UMP listavezetőjét választotta a közgyűlés alelnökévé.

A járáásokban is jó eredményeket ért el a KMKSZ UMP. A 34 fős Beregszászi Járási Tanácsba 34 képviselőjelöltet állított a párt, a leadott szavazatok 35,29%-át gyűjtötte be, 6506 szavazattal 12 képviselői mandátumra tett szert. Szintén bekerült a Beregszászi Járási testületbe az UMDP is 7 képviselővel. A Beregszászi Járási Tanács elnökévé a KMKSZ UMP járási listavezetőjét Sin Józsefet választották meg, alelnöke az UMDSZ-es Horváth László lett, a két párt a megyei szinthez hasonlóan együttműködésre lépett. A járási testületben JeC-nek 8, az Vidrodzsennyanak 4, s a BPP „Szolidaritás”-nak 3 képviselője lett. (2. ábra)

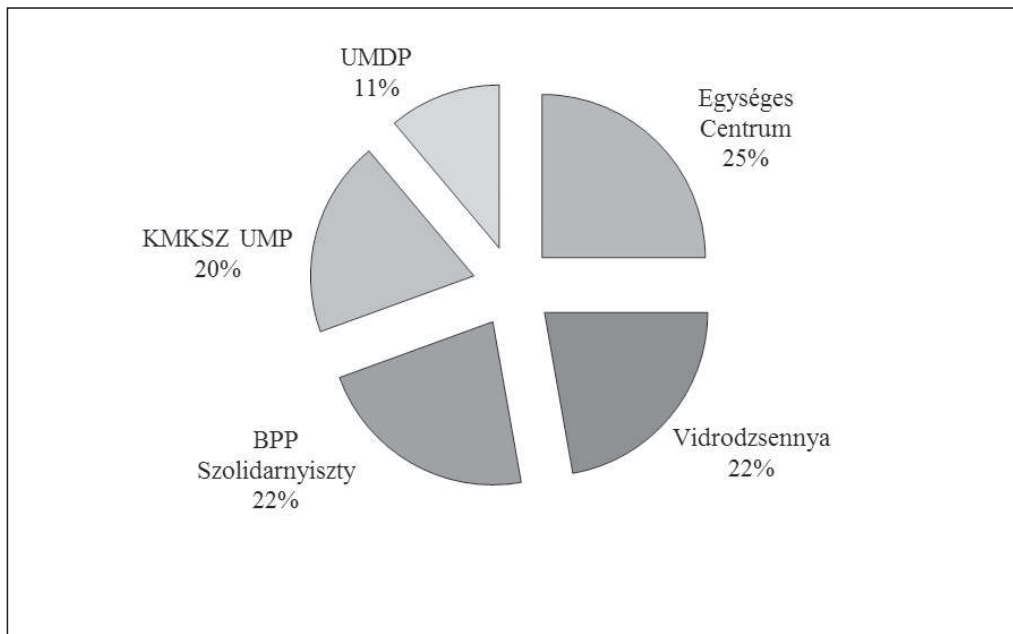
2. ábra: A Beregszászi Járási Tanácsba bejutott pártok eredményei

A 36 fős Ungvári Járási Tanácsba 33 jelöltet indított a KMKSZ UMP, 6138 szavazattal első helyen végzett, a szavazatok 22,22%-ával 8 képviselői mandátumot szerzett. Második lett a JeC 7, harmadik a Vidrodzsennya 6, negyedik a BPP „Szolidarnyisztj” 5 képviselővel, Oleh Ljasko Radikális Pártja és az OB 4-4, a Batykivcsina pedig 2 képviselőt juttatott a testületbe. (3. ábra)

3. ábra. Az Ungvári Járási Tanácsban bejutott pártok eredményei

A 36 fős Nagyszőlősi Járási Tanácsban a JeC 9, az Vidrodzsennya és a BPP „Szolidarnyisztzy” 8-8, a KMKSZ pártja 7, az UMDSZ-é 4 képviselővel van jelen. A testületbe 37 KMKSZ-es képviselő indult, 5131 szavazattal (19,44%) 7 képviselői mandátumot szereztek meg, a megválasztott UMDP-s képviselők az ukrán pártokkal léptek szövetségre, így nem sikerült magyar együttműködést létrehozni. (4. ábra)

4. ábra: A Nagyszőlősi Járási Tanácsba bejutott pártok eredményei

A Munkácsi Járási Tanácsban a legtöbb mandátumot, 18-at a JeC szerezte meg, második lett a Vidrodzsennya 8, a harmadik pedig a BPP „Szolidarnyisztzy” 6 mandátummal. A 39 fős Munkácsi Járási Tanácsba 33 jelöltet indított a KMKSZ UMP munkácsi járási szervezete. Az eredmények alapján 3303 szavazatot sikerült begyűjteni, ami 10,26%-ot tett ki és 4 járási képviselői helyet jelent a testületben, megelőzve a 3 fővel még ugyancsak bejutott Batykivcsinát.

A szórványvidéken a Huszti és a Rahói Járási Tanácsok helyeiért is indultak KMKSZ UMP-s jelöltek, az előbbibe három, az utóbbiba pedig két jelölt indult a magyar érdekek képviseletéért, azonban egyik járásban sem sikerült elérni a bekerüléshez szükséges 5%-os küszöböt.

A városok közül a Beregszászi Városi Tanácsban a legtöbb mandátumot az Ukrjnai Magyar Demokrata Pártnak a KMKSZ-szel közös listája szerezte meg (12 képviselői hely). A Vidrodzsennya és a JeC 5-5, a BPP „Szolidarnyisztzy” pedig 4 képviselőt delegálhatott a városi önkormányzatba. Beregszászban Babják Zoltán, az UMDSZ és a KMKSZ közös jelöltje 6295 voksot szerzett, ami a szavazatok 81,49%-át teszi ki, így a magyar politikust a választók elsőprő többséggel erősítették meg polgármesteri tisztségében. A 26 fős Csapi Városi Tanácsba 23 jelöltet

indított a KMKSZ UMP, 847 szavazattal, 26,92%-ot ért el, ami 7 képviselői mandátumot jelent. A város új polgármestere Valerij Szamardak lett, aki a BPP „Szolidarnyisztj” színeiben indult, a KMKSZ jelöltje, Balogh Oszkár a voksok 21,7%-át kapta, őt később a városi testület a település alpolgármesterévé választotta.

Az Ungvári Városi Tanácsba kilenc párt jutott be. A 36 fős testület helyeiért 35 jelöltet indított a KMKSZ, 2548 szavazattal 5,56%-on végzett, ami 2 képviselői mandátumot jelent. A mandátumok további megoszlása a pártok között a következő: Vidrodzsennya 9, BPP „Szolidarnyisztj” 5, Patriot 4, Nas kraj 4, Ukrajna Európai Pártja 3, Batyktivscsina 3, JeC 3, Szamopomics 3. A szintén 36 fős Munkácsi Városi Tanácsban a JeC 17 képviselői helyet szerzett, a Vidrodzsennya 9, a Batyktivscsina 4, a Szamopomics 3 képviselőt juttatott be. A testületbe 37 KMKSZ UMP-s képviselő indult, 2015 szavazatot gyűjtöttek be, ami 8,33 %-ot tett ki és 3 képviselői mandátumot jelent a pártnak. Munkács új polgármestere 16 080 szavazattal (54,4 %) Andrij Baloga lett. A Huszti Városi Tanács 34 képviselői helyéért 33 KMKSZ UMP-s jelölt indult, 1222 szavazattal (8,33%) 3 képviselőt delegálhatott a szervezet a testületbe. Újraválasztották Bocskai Istvánt, Nagyszőlős polgármesterét, aki a választásokon független jelöltként indult és 8 214 szavazattal a voksok 85%-át szerezte meg. A 26 tagú Nagyszőlősi Városi Tanácsba 20 jelöltet állított a KMKSZ, az eredmények alapján 847 szavazattal (11,54%) szintén 3 képviselője lett a városi testületben. A Rahói Városi Tanácsba a KMKSZ által indított három jelölt egyikének sem sikerült bekerülnie, mindössze 208 szavazatot szereztek, ami kevés volt az 5%-os bekerülési küszöb átlépésére. A megyében megválasztott polgármesterek közül 3 fő a KMKSZ UMP színeiben, további 8 polgármesterjelölt a KMKSZ UMP támogatottjaként lett polgármester. (1. táblázat)

Önkormányzati szint	Képviselő-testület létszáma	KMKSZ által állított jelöltek száma	KMKSZ-re leadott szavazatok száma	A megszerzett szavazatok aránya	KMKSZ-es mandátumok száma
Kárpátaljai Megyei Tanács	64	53	41 517	12,50	8
Beregszászi Járási Tanács	34	34	6506	35,29	12
Ungvári Járási Tanács	36	33	6138	22,22	8
Nagyszőlősi Járási Tanács	36	37	5131	19,44	7
Munkácsi Járási Tanács	39	33	3303	10,26	4
Husztai Járási Tanács	36	3	965	-	0
Rahói Járási Tanács	36	2	554	-	0
Csapi Városi Tanács	26	23	847	26,92	7
Ungvári Városi Tanács	36	35	2548	5,56	2
Munkácsi Városi Tanács	36	37	2015	8,33	3
Husztai Városi Tanács	34	33	1222	8,82	3
Nagyszőlősi Városi Tanács	26	20	847	11,54	3
Rahó Városi Tanács	26	3	208	-	0

1. táblázat: A KMKSZ UMP-re leadott szavazatok és a megszerzett mandátumok száma

RESUME

Krisztián RÁKÓCZI

Elections in Slovakia – The growth of electoral power of the protest parties and the decline of Hungarian participation in the elections

The parliamentary elections – the seventh since Slovakia became independent – held in March 2016 led to a victory for Robert Fico's SMER party and the defeat of the traditional right-wing parties. Eight parties passed the 5% electoral threshold, including the ultranationalist, anti-regime and protest parties. This earthquake-like electoral change altered the stable but otherwise diverse party scene in Slovakia. The election also witnessed the third competition for the Hungarian votes in Slovakia between the Party of the Hungarian Community (MKP) and the interethnic Slovak-Hungarian Most-Híd party. The key question for the Hungarian community was whether the Hungarian ethnic party would make it to the parliament after two election failures.

Gábor HARRACH

Ethnicity and party preferences in Slovakia – Who provides the support for the MKP and the Most-Híd electorates?

The study tries to explore the party preferences of ethnic Hungarian voters during the last three parliamentary elections in Slovakia. It examines the share of the votes for the SMK (MKP in Hungarian), which is an ethnic Hungarian party and the Most-Híd (Bridge in English), which is a liberal interethnic formation. The study is based on original estimations and observations. It can be concluded that the MKP received more support from the Hungarian electorate, while Most-Híd received more support from the population in general. The voters of the Bridge are ethnically heterogeneous and this character of the party is getting stronger because of the decreasing number of the Hungarian supporters within its camp. Finally, it can be observed that the higher is the proportion of Hungarians in a Slovakian settlement, the higher is the preference of the clearly ethnic political option instead of the interethnic alternative.

László HORVÁTH

Parliamentary, provincial and local elections in Serbia – The Hungarians of Vojvodina have maintained their influence

This analysis sets the political scene for the Serbian elections of April 24, 2016. It relates the efforts of the Hungarian national community of the 1990's to the fate of this northern province of the country. Besides presenting the circumstances and results of the elections, it also describes the challenges and tasks facing the new government in relation to the Hungarian community. The author identifies the long-lasting problems and controversies which have been resolved or partially resolved in Serbian-Hungarian relation. It also points to the issues that require further efforts to be settled. Reflecting on the past quarter of a century, the study draws attention to the fact that governments in Serbia rarely serve out their full term. This may be inevitable in a young democracy overcoming the problems of the past to offer new prospects and opportunities. At the same time establishing a new functioning Serbian regime to meet the requirements of the European Union's accession process adds to the challenges.

Gergely ILLYÉS

Local elections in Romania – For what is the victory of the left enough?

The biggest winner of the Romanian municipal elections, held on June 5, 2016, was the Social Democratic Party (PSD), which gained 35% of the votes in the county council elections. Their major opponent, the National Liberal Party (PNL) received only 30.6% of the total votes. The balance of power between the two major parties is tilted even more toward the left since the PSD is in alliance with the National Union for the Progress of Romania (UNPR), its satellite-party, which gained a further 4.6% of the total votes. Furthermore, its potential coalition partner, the Alliance of Liberals and Democrats (ALDE), led by Senate President Calin Popescu Tariceanu, which received 6.32% of the votes. This, plus 2.67% additional for UNPR adds up to 48.59% in total for the left-wing coalition. As appeared to this the PNL and their allies can muster only 32.37%. The votes for the Hungarian organizations show that the Democratic Alliance of Hungarians in Romania (RMDSZ) could increase its support at the expense of the two smaller Hungarian parties. The Hungarian prospects in the Romanian elections are definitely better than four years ago: Satu Mare again has a Hungarian mayor, more over RMDSZ – with two exceptions – has acquired the presidency of the major Hungarian councils in Satu Mare, Bihor and Mures.

Karolina DARCSI

Local elections in Ukraine – Cooperation among Hungarian parties has increased their influence

The study deals with the local elections held in the Ukraine in 2015. It also reflects on the situation of the Hungarian minority in Transcarpathia and the performance of the Hungarian political parties in that region. The study also briefly introduces the amendments of the electoral system and the setting up of polling districts. In the local elections the Transcarpathian Hungarian parties decided to run their candidates on a combined list. As a consequence of this decision, the Hungarian representation in the county and township councils increased and has added weight to the defense of Hungarian interests.

SZÁMUNK SZERZŐI

DARCSI Karolina

Politológus, kutató, Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont

HARRACH Gábor

Történész, szociológus, kutató, Nemzetpolitikai Kutatóintézet

HORVÁTH László

Politológus, délvidéki referens, Nemzetpolitikai Államtitkárság

ILLYÉS Gergely

Politológus, kutató, Nemzetpolitikai Kutatóintézet

RÁKÓCZI Krisztián

Politológus, kutató, Nemzetpolitikai Kutatóintézet